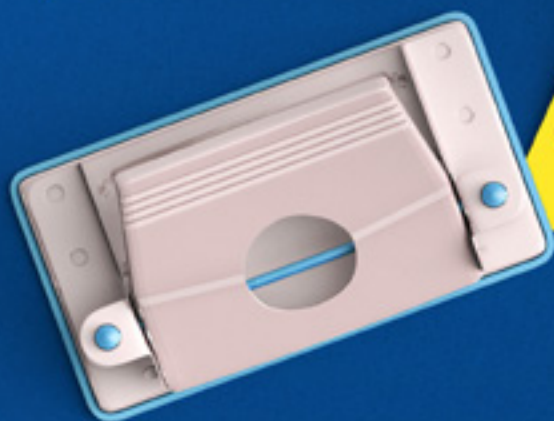

LAKS-monitor 2016

het landelijke tevredenheidsonderzoek onder
scholieren in het voortgezet onderwijs

Vóór scholieren,
dóór scholieren!

Dit is de stem
van de scholier.

Voorwoord

Beste lezer,

Voor je ligt alweer het vierde landelijke LAKS-monitor rapport! Het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) onderzoekt al sinds 2010 elke twee jaar de tevredenheid van scholieren door middel van deze monitor. Zo krijgt het LAKS een goed overzicht over hoe scholieren denken over hun onderwijs. In dit rapport kun je de landelijke resultaten van 2016 teruglezen. Dit jaar laten we voor het eerst de resultaten per onderwijstype zien in figuren. Zo heb je snel een overzichtelijk beeld hoe het met het onderwijs in Nederland gesteld staat.

Met dit rapport hopen wij een goede basis te leggen om de scholieren uit heel Nederland zo goed mogelijk te kunnen vertegenwoordigen. Het LAKS is namelijk meer dan alleen de eindexamenklachtenlijn. Het hele schooljaar vertegenwoordigen wij de meer dan 900.000 middelbare scholieren die Nederland kent. Om te weten wat er speelt onder deze scholieren is een onderzoek als de LAKS-monitor dus cruciaal. Op basis van deze cijfers kunnen we vervolgens inspelen op hun behoeftes. Deze editie hebben maar liefst 100.000 leerlingen een start gemaakt met de monitor en hier hebben we 88.429 bruikbare enquêtes aan over gehouden. Dat is bijna tien procent van de gehele populatie. Een record! We kunnen dus met recht stellen dat deze cijfers een goede afspiegeling vormen van de mening van de Nederlandse scholier.

De LAKS-monitor is echter meer dan alleen een middel voor het LAKS om de belangen van scholieren goed te behartigen. Op elke school spelen er namelijk andere problemen waar een gepaste oplossing voor moet komen. Daarom wordt er voor iedere school die meedoet aan de LAKS-monitor een eigen rapportage van de resultaten opgesteld. In deze rapportage kun je zien wat scholieren op jouw school vinden en kun je hiermee aan de slag, om op schoolniveau het onderwijs te verbeteren! Ook krijgen scholen en scholieren toegang tot onze online resultatentool, waarin overzichtelijk de resultaten van de eigen school staan weergegeven en waar je deze resultaten kunt vergelijken met andere scholen.

Vaak weet de scholier als beste wat hij of zij nodig heeft om goed onderwijs te kunnen volgen. Het LAKS is daarom van mening dat het gesprek tussen de scholier en schoolleiding van essentieel belang is. De LAKS-monitor is dé aanleiding om dit gesprek te kunnen voeren. Weet je niet zo goed hoe je dit moet aanpakken? Geen probleem, het LAKS ondersteunt leerlingenraden door middel van een training op maat.

Het LAKS vindt dat er op elke school geluisterd moet worden naar scholieren, maar ook op landelijk niveau. We vertrouwen er dan ook op dat het onderwijsveld dit rapport als basis gebruikt voor de dialoog met scholieren, om zo het onderwijs samen naar nog een hoger niveau te tillen!

Namens het LAKS-bestuur,

Jelmer Hoogland

Algemeen bestuurslid en projectleider LAKS-monitor 2016

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6	6.	Schoolorganisatie	56
1.1	Waarom de LAKS-monitor?	7	6.1	Onderwijsvoorzieningen	57
1.2	Onderzoeksopzet	7	6.2	Faciliteiten en voorzieningen op school	60
1.3	Respons en cleaning	8	6.3	Leefbaarheid en sfeer	62
1.4	Vragenlijst en indeling vragen in thema's	8	6.4	Pesten	64
1.5	Verder in dit rapport	10	6.5	Leren met een beperking	67
2.	Het LAKS over de resultaten	12	6.6	Samenvatting	70
2.1	Inleiding	13	7.	Algemeen oordeel en de tevreden scholier	72
2.2	De opvallendste resultaten	13	7.1	Algemene tevredenheid	73
2.3	Speerpunten aan de hand van de resultaten	15	7.2	Rapportcijfer voor de school	75
3.	Leerlingenparticipatie	18	7.3	Profiel van een tevreden scholier	76
3.1	Bekendheid leerlingenraad en medezeggenschapsraad	19	7.4	Sociale veiligheid verbeteren, waar begin je?	77
3.2	Inspraak	21	7.5	Samenvatting	80
3.3	Behoeftte aan inspraak	23	Bijlagen		
3.4	Informatie	24	Bijlage A - Respons naar achtergrondkenmerken		81
3.5	Samenvatting	26	Bijlage B - Indeling in clusters		85
4.	Lessen en toetsen	28	Bijlage C - Vragenlijst		88
4.1	Ict-gebruik in de klas	29	Bijlage D - Gebruikte afkortingen		96
4.2	Toetsen	31	Bijlage E - Lijst met tabellen		98
4.3	Lesrooster en uitval	34			
4.4	Buitenschoolse activiteiten	35			
4.5	Stage praktijkonderwijs	36			
4.6	Samenvatting	37			
5.	Docenten en begeleiding	40			
5.1	Docenten	41			
5.2	Manieren en vormen van lesgeven	44			
5.3	Gepersonaliseerd leren	47			
5.4	Motivatie en excellentie	50			
5.5	Begeleiding bij keuzes	52			
5.6	Samenvatting	54			

Hoofdstuk 1

INLEIDING

1. Inleiding

1.1 / Waarom de LAKS-monitor?

Leerlingtevredenheid wordt steeds belangrijker als indicator voor goed onderwijs. Om de tevredenheid onder scholieren te meten, heeft het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) de LAKS-monitor opgezet. Elke twee jaar, in 2016 alweer voor de vierde keer, wordt deze monitor afgenomen en wordt de mening van scholieren gevraagd over uiteenlopende onderwerpen. Zo wordt duidelijk wat scholieren vinden dat er goed gaat en wat er beter kan op hun school. Met deze informatie krijgen leerlingenraden en onderwijsbestuurders handvatten bij het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Het onderzoek is opgezet door het LAKS, gefinancierd door het ministerie van OCW en uitgevoerd door onderzoeksbureau ResearchNed.

1.2 / Onderzoekopzet

In het tweede kwartaal van 2015 is het LAKS begonnen met de werving van scholen om deel te nemen aan de LAKS-monitor 2016. In april 2015 heeft het LAKS een informatiebrief gestuurd naar alle schooldirecteuren in het voortgezet onderwijs. Daarnaast is het LAKS gaan praten met verschillende grote besturen in het voortgezet onderwijs om ook van bovenaf scholen aan te moedigen deel te nemen aan de monitor.

Vanaf begin mei 2015 konden scholen zich aanmelden. In het aanmeldformulier konden scholen aangeven met welke vestigingen zij aan het onderzoek mee wilden doen. In een latere fase konden ze opgeven met welke klassen ze wilden deelnemen aan de monitor. Het stond de school vrij om zelf een keuze te maken in de selectie van klassen. Wel is geadviseerd om een goede afspiegeling van de leerlingenpopulatie te laten meedoen aan de monitor. Zo kunnen de uitkomsten gerelateerd worden aan de hele school. Daarnaast is een goede afspiegeling van de leerlingenpopulatie ook belangrijk omdat de LAKS-monitor een aantal tevredenheidsvragen bevat die zijn opgenomen in Scholen op de kaart⁽¹⁾. Deze scholenvergelijkingssite van de VO-raad⁽²⁾ is vernieuwd en biedt de mogelijkheid om vanaf schooljaar 2015-2016 de tevredenheidsscores van alle leerjaren te tonen (i.p.v. alleen derdeklassers zoals in voorgaande jaren). Tot slot verlangt de Inspectie van het Onderwijs dat de tevredenheid onder alle leerlingen op het gebied van sociale veiligheid gemeten wordt. Ook deze vragen zijn opgenomen in de LAKS-monitor. Per aangemelde klas konden scholen aangeven welk niveau de leerlingen volgden, in welk leerjaar ze zaten en hoeveel leerlingen er in een klas zaten. De contactpersoon van de deelnemende school ontving per klas een inlogcode om toegang te krijgen tot de online vragenlijst.

De dataverzameling van de LAKS-monitor vond geheel online plaats. De vragenlijst is op school afgenomen in de periode 18 januari tot en met 18 maart 2016. Scholen waren zelf verantwoordelijk voor het inplannen van de afname. Achteraf werden de gegevens over de klas, zoals opgegeven door de deelnemende school, gekoppeld aan de enquêteresultaten. Hetzelfde gebeurde met de gegevens over de school, afkomstig uit openbare onderwijsdata.

1. Op de website www.scholenopdekaart.nl wordt allerlei cijfermatige informatie over scholen in het voortgezet onderwijs verzameld in één systeem en kunnen middelbare scholen met elkaar vergeleken worden. Deelnemen aan de LAKS-monitor is één manier om aan de informatieplicht voor Scholen op de kaart te voldoen.

2. De VO-raad is de vereniging van scholen in het voortgezet onderwijs.

1.3 / Respons en cleaning

In totaal hebben dit jaar 130 van de 651 middelbare scholen (20%) deelgenomen aan de LAKS-monitor met 226 vestigingen/locaties. Dit is een stijging van zes procentpunt ten opzichte van 2014. Ruim 100.000 scholieren hebben een start gemaakt met de enquête: tien procent van de populatie. Dit is een stijging van drie procentpunt ten opzichte van 2014. Binnen de scholen nam 39 procent van de leerlingen deel, eveneens een stijging van drie procentpunt ten opzichte van 2014. Na het veldwerk is eerst de dataset opgeschoond. Ongeldige enquêtes werden verwijderd uit de respons. Denk hierbij aan vragenlijsten die onvolledig zijn ingevuld, te snel zijn ingevuld of te eenzijdig zijn ingevuld. Ook kwam het voor dat scholen zich tijdens het veldwerk toch nog afmeldden: bijvoorbeeld omdat ze het organisatorisch niet konden regelen om de vragenlijsten af te nemen of omdat leerlingenraden de monitor zouden uitzetten op school en dit uiteindelijk niet hebben gedaan. Na deze cleaning is er voor de analyses in dit onderzoek een groep van 88.429 scholieren overgebleven.

<u>Vo-scholieren</u>	<u>Aantal</u>	<u>%</u>
Populatie landelijk	1.002.138	
Brutorespons	100.337	10
Nettorespons	88.429	9
Populatie van aangemelde scholen	257.526	
Brutorespons	100.337	39
Nettorespons	88.429	34

Bron: DUO en LAKS-monitor 2016

De respons verschilt op een aantal belangrijke kenmerken - leerjaar, schoolsoort en geslacht - van de populatie. Aangezien deze kenmerken ook samenhangen met tevredenheidsscores, is gekozen om voor deze scheefheid te corrigeren door een weegfactor te berekenen. De weegfactor zorgt ervoor dat ondervertegenwoordigde groepen zwaarder meetellen en oververtegenwoordigde groepen juist minder zwaar. Zo geven de resultaten een representatief landelijk beeld van alle Nederlandse scholieren in het voortgezet onderwijs.

1.4 / Vragenlijst en indeling vragen in thema's

De vragenlijst van de LAKS-monitor (zie Bijlage C) is dit jaar ingrijpend aangepast. Zowel het verloop van de antwoordschalen als de formulering van de vragen zijn gewijzigd. Daarnaast zijn er nieuwe vragen toegevoegd, andere vragen niet meer voorgelegd, zijn bestaande vragen gewijzigd van thema en is er een nieuw thema geïntroduceerd. Ook zijn de vragen die gebruikt worden voor 'Scholen op de kaart' vernieuwd. Daarom is in overleg met het deskundigenpanel ⁽³⁾ besloten dat het niet verantwoord is om vergelijkingen met eerdere jaren te laten zien.

3. Het deskundigenpanel, bestaande uit drie hoogleraren methodologie van verschillende universiteiten, keek mee bij alle stappen in de verwerking van de LAKS-monitordata, zoals het opschoningsproces, het gebruiken en bepalen van de weegfactor en de indeling van de vragen in thematische clusters.

Door de vele veranderingen is het helaas niet mogelijk om te bepalen of een verschil met voorgaande jaren komt door aanpassingen in de vragenlijst of doordat scholieren daadwerkelijk van mening zijn veranderd.

De vragenlijst van de LAKS-monitor is ingedeeld naar inhoudelijke thema's. Op basis van een factoranalyse en een controle van de Cronbach's alpha (een statistische maat voor het vaststellen van de mate van samenhang) zijn deze inhoudelijke totaalordelen berekend en in samenspraak met het deskundigenpanel vastgesteld. De totaalscores zijn een handig hulpmiddel om de resultaten snel en globaal te kunnen bekijken. Ze maken zichtbaar op welke hoofdonderwerpen scholen wel of juist niet goed beoordeeld worden. Vervolgens kan dieper worden bekeken (op vraagniveau) welke actie ondernomen kan worden om een verandering te bewerkstelligen. In dit rapport wordt gewerkt met deze totaalordelen. De totaalordelen zijn berekend door telkens het aantal positief dan wel negatief gescoorde vragen te percenteren ten opzichte van het totaal aantal vragen in een schaal. Een aantal vragen was niet in te passen in een totaaloordeel. Zij worden in het rapport apart behandeld. Het gaat om de volgende vragen:

- Hoeveel lessen vallen er uit?
- Hoe tevreden ben je over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen?
- Hoe tevreden ben je over jouw rooster?
- Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten?
- Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?
- Word je goed geïnformeerd over je rechten en plichten op school?
- Heb je een van de volgende lichamelijke handicaps, functiebeperkingen of (chronische) ziektes?
- Is dit vastgesteld door een specialist?
- Heb je last van je beperking(en) in je opleiding?
- Heb je bij school aangegeven dat je een beperking hebt?
- Ben je tevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen die er op school zijn voor jouw beperking?
- Ben je tevreden over de geschiktheid van het gebouw voor mensen met jouw beperking?
- Hoeveel behoefte heb je aan inspraak op school?
- Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profiel- of sectorkeuze?
- Hoe tevreden ben je over jouw sectorkeuze?
- Hoe tevreden ben je over jouw profielkeuze?
- Hoe tevreden ben je over de informatie over eindexamens?
- Hoe goed vind je jouw school: welk rapportcijfer geef je jouw school?

1.5 / Verder in dit rapport

Na dit hoofdstuk volgt allereerst het hoofdstuk waarin het LAKS zijn visie geeft op de uitkomsten van deze monitor. Ook wordt besproken wat we het komende jaar gaan oppakken en op welke manier we dit gaan doen.

De hoofdstukken die daarna volgen gaan dieper in op de resultaten van dit jaar. De hoofdstukken zijn op dezelfde manier opgebouwd: allereerst wordt de totaalscore van een thema besproken en daarna de resultaten naar onderwijstype. Vervolgens wordt hetzelfde gedaan bij de onderliggende aspecten binnen het thema. Als laatste worden groepen scholieren vergeleken. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting van de belangrijkste resultaten.

In hoofdstuk 3 beginnen we met het onderwerp leerlingenparticipatie. Is er een leerlingenraad op scholen en zo ja, welke leerlingen zitten hierin? Weten leerlingen of er een medezeggenschapsraad (MR) is? Hoe tevreden zijn leerlingen over deze raden? En willen leerlingen eigenlijk wel inspraak hebben? Daarnaast bespreken we in dit hoofdstuk hoe goed leerlingen worden geïnformeerd over zaken als roosterwijzigingen, hun rechten en plichten en hun eindexamen.

Hoofdstuk 4 gaat in op de tevredenheid over lessen en toetsen. Hoe is het ict-gebruik in de klas? Kunnen docenten goed werken met ict en hoe werkt de ict op school in het algemeen? Wat is het oordeel van scholieren over toetsen? Weten ze tijdig dat er een toets gepland staat en weten ze wat ze moeten leren? Worden ze goed geïnformeerd over de resultaten van hun toets? Ook komt in dit hoofdstuk het lesrooster en de lesuitval aan bod. Tot slot behandelt dit hoofdstuk de tevredenheid over buitenschoolse activiteiten en de stage die scholieren in het praktijkonderwijs lopen.

In hoofdstuk 5 wordt gekeken naar de tevredenheid van scholieren over docenten. Worden scholieren met respect behandeld door docenten en kunnen docenten wel een beetje goed uitleggen? De tevredenheid over manieren en vormen van lesgeven worden eveneens in dit hoofdstuk behandeld. Ook twee nieuwe thema's binnen de LAKS-monitor hebben een plaats in dit hoofdstuk: 'gepersonaliseerd leren' en 'motivatie en excellentie'. Hierbij gaan we in op vragen als: houden docenten rekening met sterke en zwakke punten van scholieren en worden scholieren uitgedaagd door docenten? De begeleiding bij de sector- en profielkeuze komt als laatste thema aan de orde in dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 6 richt zich op de schoolorganisatie. Hoe denken scholieren over de geboden onderwijsvoorzieningen als internet, studieplekken en het aantal computers? In dit hoofdstuk is ook aandacht voor faciliteiten en voorzieningen op school: hoe tevreden is men over de kantine en hoe schoon is het op school? Hoe leerlingen pestgedrag ervaren is een nieuw thema dat in deze monitor aan bod komt en in dit hoofdstuk wordt besproken. We gaan hier in op vragen als: in hoeverre worden leerlingen gepest, lichamelijk pijn gedaan of gediscrimineerd? Het laatste thema dat in dit hoofdstuk wordt besproken is het leren met een beperking. Kunnen scholieren die een beperking hebben zo goed mogelijk onderwijs volgen?

Hoofdstuk 7 beschrijft tot slot het algemeen oordeel van scholieren: zouden zij opnieuw voor hun school kiezen als ze hun keuze over mochten doen? En hoeveel scholieren gaan er eigenlijk met plezier naar school? Ook is dit het hoofdstuk waar we het rapportcijfer bespreken dat scholieren mochten geven aan hun school. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk gekeken naar verklaringen voor tevredenheid: zijn er bepaalde tevredenheidsoordelen en kenmerken van scholieren die ervoor zorgen dat de ene scholier zeer tevreden is en de ander juist niet? Ook wordt op een praktische manier naar de data gekeken: hoe kun je door slim gebruik te maken van de data bepalen waar je prioriteiten liggen als het gaat om het verbeteren van onderwijskwaliteit? In het hoofdstuk is een voorbeeld hiervan uitgewerkt dat gericht is op het verbeteren van de sociale veiligheid op school.

Naast de resultaten in dit rapport zijn alle uitkomsten van de LAKS-monitor ook online beschikbaar op www.laksmonitorresultaten.nl. Scholen die deelnamen aan de monitor kunnen via een inlogcode hun school vergelijken met andere scholen om zo te leren van elkaar.

Hoofdstuk 2

HET LAKS OVER DE RESULTATEN

2. Het LAKS over de resultaten

2.1 / Inleiding

De periode dat de LAKS-monitor wordt afgenomen is en blijft voor het LAKS een spannende tijd. We zetten elke editie alles op alles om zoveel mogelijk scholieren de vragenlijst te laten invullen. Hoe meer scholen meedoen, hoe sterker de dialoog tussen scholieren en schoolleiding kan worden gevoerd. Natuurlijk spreken wij regelmatig met leerlingen over wat zij van het onderwijs vinden, maar met een grootschalig, landelijk onderzoek als de LAKS-monitor worden we écht met onze neus op de feiten gedrukt. *Numbers don't lie*: de resultaten zijn helder en objectief. Bovendien kunnen we verschillende leerlingengroepen met elkaar vergelijken. Voor deze editie hebben maar liefst 100.000 leerlingen een start gemaakt met de monitor en hier hebben we 88.429 bruikbare enquêtes aan over gehouden. Een flinke toename ten opzichte van eerdere edities. Hier zijn we erg blij mee! Meer dan ooit tevoren schetsen de resultaten van de LAKS-monitor een helder beeld van wat de Nederlandse scholier van zijn onderwijs vindt. Superhandig voor leerlingenraden, voor scholen, voor het LAKS, en voor iedereen die bij het onderwijs betrokken is!

2.2 / De opvallendste resultaten

Leerlingenparticipatie en inspraak zijn sinds jaar en dag de bouwstenen van het LAKS. Het LAKS vindt het belangrijk dat scholieren kunnen meepraten over hun eigen onderwijs. Dit onderwijs is er tenslotte voor scholieren. Zij weten dus als geen ander wat er speelt op school en wat voor verbetering vatbaar is. Met veel belangstelling kijken we daarom naar de resultaten op het gebied van inspraak. Ongeveer één op de drie leerlingen heeft behoefte aan inspraak (32%). Dit geeft aan dat een substantieel deel van de leerlingen wil meepraten over zijn of haar eigen onderwijs. Er zijn meerdere manieren hoe leerlingeninspraak vorm kan worden gegeven, waarvan de leerlingenraad en de medezeggenschapsraad de meest gangbare zijn. De leerlingenraad is bij scholieren het bekendst: 72 procent geeft aan dat er een leerlingenraad op hun school aanwezig is. Het LAKS ziet het liefste op elke school een leerlingenraad, maar we kunnen in ieder geval zeggen dat de aanwezigheid van een leerlingenraad de norm is. Wat betreft de tevredenheid over de leerlingenraad is er ruimte voor verbetering: krap een derde (32%) is tevreden. Hier moet er een professionaliseringsslag komen. Het LAKS is druk bezig met een grootschalig trainingsproject om van deze professionaliseringsslag werk te maken. Veel minder bekend dan de leerlingenraad is de medezeggenschapsraad. Slechts 30 procent geeft aan dat er een medezeggenschapsraad (MR) is op zijn school. Dit is een zeer teleurstellend resultaat, gezien iedere school een MR heeft en het wettelijk verplicht is dat er ook leerlingen in de MR zitten. Juist de MR behartigt formeel gezien de belangen van leerlingen (naast ouders en personeel), de constatering dat de meeste leerlingen niet eens van het bestaan afweten baart daarom zorgen. Op het gebied van zichtbaarheid zullen medezeggenschapsraden dus nog flink terrein moeten winnen. Ook hier wil het LAKS graag aan bijdragen door middel van een grootschalig trainingsproject.

Scholieren zijn over het algemeen erg tevreden over hun docenten. Docenten leggen goed uit, hebben veel vakkennis, en behandelen leerlingen met respect. Toch zijn er ook een aantal aandachtspuntjes. Zo stipt 27 procent van de leerlingen aan dat docenten niet voldoende rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Denk hierbij

aan extra ondersteuning wanneer je iets niet snapt of juist meer zelfstandigheid wanneer je iets al goed beheerst. In het kader van de discussies over maatwerk en gepersonaliseerd leren is dit wat ons betreft een zorgwekkend resultaat. Ook wat betreft [het motiveren van leerlingen scoren docenten matig: een kwart van de leerlingen is hierover ontevreden](#). Verderop in dit hoofdstuk gaan we dieper in op de motivatie van scholieren.

Goede [begeleiding en voorbereiding op een vervolgstudie](#) is al jaren een speerpunt van het LAKS. [Ruim de helft \(51%\) van de scholieren geeft aan tevreden te zijn; vijftien procent is ontevreden](#). Op het eerste gezicht is deze vijftien procent vergeleken met de vorige edities een positief getal te noemen. Echter zijn de resultaten niet één-op-één te vergelijken. De schaal is omgekeerd en de vraag werd in deze editie aan alle leerlingen voorgelegd in plaats van alleen aan de bovenbouwleerlingen. Het LAKS is blij dat een meerderheid van de leerlingen tevreden is over de begeleiding die zij krijgen, toch is een ontevredenheid van vijftien procent in onze ogen nog altijd te veel. Met het afschaffen van de basisbeurs in het hoger onderwijs is het een dure grap geworden om een verkeerde studiekeuze te maken. Het is daarom des te belangrijker dat leerlingen goed begeleid worden bij hun studiekeuze.

Eind december 2015 lanceerde het LAKS het meldpunt 'Help! Mijn docent is digibeet' omdat wij van veel leerlingen te horen kregen dat [ict-gebruik](#) in de les nogal te wensen over laat. De resultaten uit de LAKS-monitor bevestigen deze geluiden. [Ruim één op de vijf leerlingen \(21%\) is ontevreden over hoe docenten met ict om gaan](#). Dit roept een beeld op van docenten die een YouTube filmpje niet kunnen starten of de beamer niet kunnen bedienen. Het zou ook kunnen dat docenten ict niet op een zinvolle manier gebruiken: [27 procent is ontevreden over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt](#). Bij het LAKS horen we nogal eens van beleidsmakers dat zij het idee hebben dat leerlingen zoveel mogelijk digitale middelen willen gebruiken in de les. Van scholieren horen we dan weer dat ict geregeld onnodig wordt ingezet in de les. Dit geluid kwam onder andere naar voren tijdens de scholierencongressen die wij jaarlijks organiseren. Wij zeggen: Less is more, gebruik ict alleen als het ook daadwerkelijk iets toevoegt. [Een kwart van de leerlingen is niet te spreken over hoe de ict überhaupt werkt op school](#). De modernisering in het onderwijs heeft voorlopig dus nog wel een weg te gaan, en dat in 2016.

Een ander belangrijk onderdeel van de monitor zijn de [lessen](#). Een meerderheid van de leerlingen geeft aan dat [zij de lessen zinvol vinden: 57 procent is hier tevreden over](#). Voor het LAKS een aangename verrassing omdat het gebrek aan motivatie van Nederlandse scholieren nog altijd een groot thema is. Zoals eerder genoemd is een kwart van de leerlingen ontevreden over hoe docenten hen motiveren. Voorzichtig kunnen we zeggen dat de zinvolheid van de lessen niet het aandachtspunt is als het gaat om het gebrek aan motivatie. Ook geven leerlingen aan dat [zij weten waarom ze iets moeten leren: 61 procent is hier positief over](#). Een ander positief signaal is dat [59 procent aangeeft mee te kunnen praten over wat er geleerd wordt](#). Slechts elf procent geeft aan dat hier geen mogelijkheid voor is. Er worden wel verbeterpunten aangekaart. Zo is [28 procent ontevreden over de hoeveelheid praktijk tijdens de lessen](#). Deze ontevredenheid heerst voornamelijk onder havisten en vwo'ers. Een ander aandachtspunt is de aansluiting bij de gebeurtenissen uit het nieuws binnen de lessen. Maar liefst [41 procent geeft aan dat dit verbeterd kan worden](#). Deze resultaten lijken, in combinatie met het eerder genoemde gegeven dat scholieren relatief ontevreden zijn over hoe docenten hen motiveren, de vinger op de zere plek te leggen. Zorg voor meer aansluiting met de gebeurtenissen uit het nieuws en voor meer praktijk tijdens de lessen!

Steeds meer scholen werken met een zogenoemd plusdocument, waarin alle extra-curriculaire activiteiten die leerlingen ondernemen worden vastgelegd. Er liggen zelfs concrete plannen om het plusdocument landelijk in te voeren. Vooralsnog is [slechts 39 procent is tevreden over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen](#). Werk aan de winkel dus, want leerlingen moeten wel de

mogelijkheid krijgen om daadwerkelijk iets op hun plusdocument te zetten. De vraag ["Word je door school uitgedaagd om je best te doen?"](#) wordt gemengd beantwoord: [51 procent is tevreden, twintig procent is ontevreden](#). Ruim een kwart van de havisten en vmbo'ers is hier ontevreden over. Bij deze groep is er dan ook de meeste ruimte voor verbetering. Positief is dat [58 procent van alle leerlingen tevreden is over de extra hulp die ze krijgen als zij problemen hebben bij het leren](#).

Bij de tevredenheid over de [veiligheid op school](#) zien we grote verschillen tussen de diverse schooltypes. [Vwo'ers](#) voelen zich over het algemeen erg veilig op school: [81 procent is tevreden](#). Van de [havisten is 69 procent tevreden](#) over de veiligheid en op het [vmbo maar 55 procent](#). Binnen het [praktijkonderwijs](#) is het ronduit slecht gesteld met de veiligheidsbeleving van leerlingen: [slechts 47 procent is tevreden en zeventien procent is ontevreden](#) over de veiligheid op school. Bij vragen als ["hoe tevreden ben je over wat de school doet tegen pesten?"](#) en ["hoe tevreden ben je over de sfeer op school?"](#) zien we vergelijkbare verschillen. [Vwo scoort goed, havo scoort redelijk, vmbo en praktijkonderwijs scoren slecht](#). Het LAKS schrikt hier van. Scholen hanteren veelal hun eigen aanpak wat betreft sfeer en veiligheid, maar vooral de vmbo- en praktijkonderwijsinstellingen doen er goed aan hun beleid ten aanzien van sfeer en veiligheid te herzien.

[Passend onderwijs](#) is sinds het schooljaar 2014/2015 ingevoerd. De voornaamste doelstelling van passend onderwijs is leerlingen met een fysieke of mentale beperking zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs in te laten stromen. Er zijn echter nog behoorlijk wat kinken in de kabel. Zo geeft [een kwart van de leerlingen met een beperking aan dat docenten onvoldoende rekening houden met hun beperking](#). [Eén op de vijf leerlingen is ontevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen die de school aanbiedt](#). Een hervorming van deze omvang heeft tijd nodig. Deze cijfers bevestigen dat er nog aardig wat stappen gezet moeten worden.

Als belangenbehartiger richten we ons hoofdzakelijk op de verbetering van het voortgezet onderwijs voor alle leerlingen in Nederland. Toch willen we met een positieve noot eindigen. Uiteindelijk gaat [59 procent van de scholieren met plezier naar school, is 70 procent tevreden over hun schoolkeuze](#) en geven leerlingen [gemiddeld een 7,0 als rapportcijfer](#) aan hun school. Over het algemeen is de Nederlandse scholier dus behoorlijk tevreden! Uiteraard is er altijd ruimte voor verbetering. We laten daarom in het laatste hoofdstuk van dit rapport zien hoe onze data hier bij kan helpen. Per onderwijstypen maken we een analyse die aantoont welke punten er aangepakt moeten worden, welke punten je kan benutten, welke punten aandacht behoeven en welke punten men moet bewaken. Hartstikke handig!

2.3 / Speerpunten aan de hand van de resultaten

Nu we de belangrijkste resultaten hebben bekeken wordt het tijd voor actie. De resultaten uit de monitor vormen een fundament voor het beleid van het LAKS. Hierbij hebben wij de volgende speerpunten geformuleerd.

Professionalisering van de scholiereninspraak

Het LAKS werd in 1984 door een aantal scholieren opgericht om de rechtspositie van scholieren in het voortgezet onderwijs te verbeteren. Sindsdien zijn we een heel eind gekomen en wordt er nog constant vooruitgang geboekt. In de afgelopen twee jaar zijn er verschillende initiatieven ontstaan om leerlingen meer inspraak te geven. Een voorbeeld hiervan is de nauwere samenwerking tussen het LAKS en de VO-raad om leerlingenparticipatie te bevorderen. Andere

voorbeelden zijn de door het LAKS geïnitieerde aanvullingen op de wet over leerlingenparticipatie en het evalueren van docenten door leerlingen. Gaandeweg is er een cultuur ontstaan waarin leerlingen de ruimte krijgen hun mening over hun onderwijs te geven. Een positieve ontwikkeling maar tegelijkertijd vergt dit ook meer van de leerlingen die zich met inspraak bezighouden. Het LAKS wil zich daarom de komende tijd focussen op het verder professionaliseren van de leerlingenraden en de leerlingen in de medezeggenschapsraad. Het LAKS is druk bezig een nieuw trainingstraject te ontwikkelen gericht op leerlingen in de volle breedte van inspraak en medezeggenschap. Wij hopen stellig dat wij dit plan met steun van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) kunnen realiseren. Bij onze zustervereniging Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) hebben we gezien dat een dergelijk gesubsidieerd project ontzettend veel vruchten afwerpt voor de medezeggenschap op mbo-instellingen. We streven ernaar dat aan de hand van dit project in 2018 de tevredenheid over de leerlingenraad en de bekendheid van de medezeggenschapsraad substantieel toegenomen zijn.

LOB

In 2013 heeft het LAKS een onderzoek uitgevoerd naar loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB)⁽⁴⁾. Daaruit is gebleken dat scholieren meer begeleiding willen bij hun oriëntatie op een vervolgstudie en dat LOB een meer integrale rol moet krijgen gedurende hun schoolloopbaan. Met de afschaffing van de basisbeurs in het hoger onderwijs is het belang van goede LOB alleen maar groter geworden. Gelukkig wordt dit door scholen en onderwijsorganisaties steeds meer onderkend. Het LAKS merkt dat veel scholen bezig zijn een goede invulling te geven aan LOB, andere scholen zijn nog zoekende. De landelijke resultaten over LOB uit de LAKS-monitor bevestigen dit. Het LAKS gaat in kaart brengen wat leerlingen beschouwen als goede LOB en gaat dit bundelen als advies aan scholen. LOB is hot en dat is een goede ontwikkeling. Op deze manier hopen we dat scholen écht kunnen doorpakken om LOB de komende jaren goed neer te zetten.

Motivatie van scholieren en uitdagend onderwijs

Uit De Staat van het Onderwijs 2012/2013⁽⁵⁾ –het onderwijsverslag van de Onderwijsinspectie– kwam naar voren dat Nederlandse scholieren, in vergelijking tot scholieren uit andere landen, erg ongemotiveerd in de les zaten. Dit heeft de discussie doen oplaaien over wat scholieren dan motiveert. Wij hopen een bijdrage te leveren aan deze discussie met de resultaten vanuit de monitor. Eén op de vijf leerlingen geeft aan niet te worden uitgedaagd door school om hun best te doen. De adviezen die vanuit de resultaten naar voren komen kunnen niet duidelijker zijn: laat lessen beter aansluiten op gebeurtenissen uit het nieuws; verhoog de hoeveelheid praktijk in de lessen; en creëer een groter aanbod voor extra-curriculaire activiteiten. Een plusdocument zou volgens het LAKS een goede manier zijn om extra-curriculaire activiteiten tastbare waarde te geven. Ons doel is dan ook om in samenwerking met de VO-raad en het ministerie van OCW tot een conceptversie van het plusdocument te komen waar leerlingen door gemotiveerd worden om zich extra te ontwikkelen.

Ict-gebruik in de les

Het LAKS heeft eind 2015 het meldpunt 'Help! Mijn docent is digibeeft' gelanceerd en de resultaten uit deze monitor bevestigen dat ict-gebruik in de les inderdaad nog voor verbetering vatbaar is. Wij zullen de resultaten van de monitor naast de input van het meldpunt leggen om scholen en docenten van een constructief advies te voorzien ten aanzien van ict-gebruik.

4. Schut, K., Kuijpers, M. & Lamé, M. (2013). Scholieren eisen tijd en begeleiding voor hun loopbaan. Onderzoek naar gebruik, waardering, impact en behoefte aan LOB onder scholieren en studenten. Utrecht. In opdracht van het LAKS.

5. Inspectie van het Onderwijs (2016). De Staat van het Onderwijs. Onderwijsverslag 2014/2015. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Veiligheid en sfeer

De lage scores op veiligheidsbeleving onder vmbo'ers en in het praktijkonderwijs baren ons zorgen. Een veilige omgeving is een fundamentele voorwaarde om optimaal te kunnen leren. Wij willen daarom op basis van deze resultaten in gesprek gaan met onze partners uit het onderwijsveld en we zullen ook met leerlingen in gesprek gaan hoe we er met z'n allen voor kunnen zorgen dat leerlingen zich veilig voelen op school. Het LAKS heeft een panel van zo'n 150 vmbo'ers die wij over dit onderwerp gaan bevragen.

Hoofdstuk 3

LEERLINGENPARTICIPATIE

3. Leerlingenparticipatie

Eén van de kernactiviteiten van het LAKS is leerlingen een stem te geven over hun eigen onderwijs. Daarom zijn wij benieuwd hoe het onderwijs ervoor staat: is er een leerlingenraad en/of een medezeggenschapsraad en welke leerlingen zitten daar in? Hoe tevreden zijn de leerlingen over het functioneren van deze raden? Zouden ze zelf meer inspraak willen hebben? En: hoe goed worden leerlingen eigenlijk geïnformeerd, over bijvoorbeeld roosterwijzigingen, maar ook over hun rechten en plichten? Vragen als deze worden beantwoord in dit hoofdstuk.

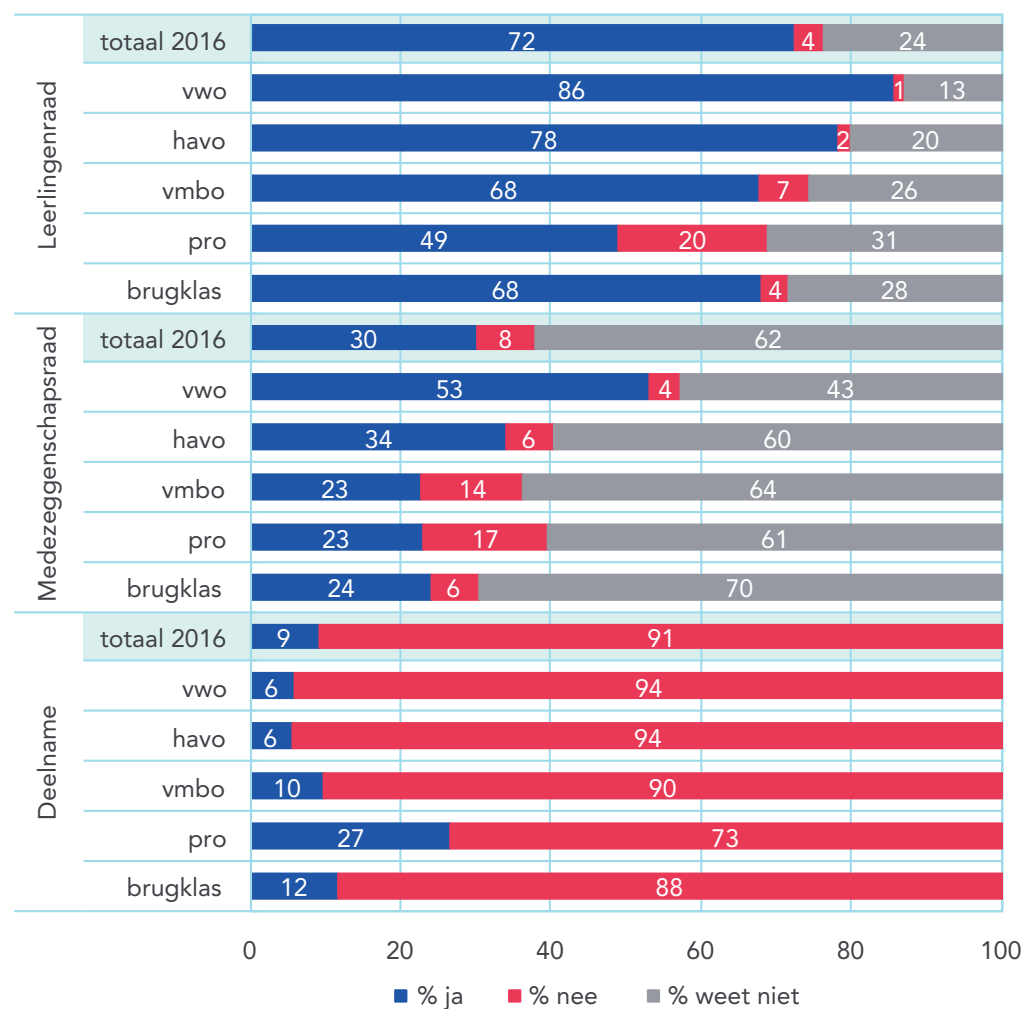
3.1 / Bekendheid leerlingenraad en medezeggenschapsraad

Over de bekendheid met de leerlingenraad en de medezeggenschapsraad zijn de volgende vragen gesteld:

- Is er een leerlingenraad op school?
- Is er een medezeggenschapsraad op school?
- Zit je in een leerlingenraad of medezeggenschapsraad?

De meeste scholieren zijn bekend met de leerlingenraad op hun school: 72 procent geeft aan dat er een leerlingenraad is, vier procent geeft aan dat deze er niet is, en bijna een kwart weet dat niet. De medezeggenschapsraad is minder bekend onder de scholieren: 62 procent van de scholieren geeft aan niet te weten of er een medezeggenschapsraad is. In totaal geeft iets minder dan een derde van de scholieren aan dat er een medezeggenschapsraad is, acht procent meent dat deze er niet is. Over het algemeen zijn de vwo-leerlingen het meest bekend met het bestaan van de leerlingenraad en de medezeggenschapsraad op school. Leerlingen in het praktijkonderwijs geven het vaakst aan zelf zitting te hebben in de leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad.

Figuur 1 / Aanwezigheid leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad/ouderraad en deelname aan leerlingenraad of medezeggenschapsraad

Naarmate scholieren langer op school zitten, zijn ze beter op de hoogte van de aanwezigheid van zowel de leerlingenraad als de medezeggenschapsraad. Uit het percentage leerlingen dat aangeeft niet te weten of één of beide raden er zijn, blijkt dat de onbekendheid bij leerlingen meer dan halveert tussen de eerste klas en de zesde. De daling van het aantal scholieren dat niet bekend is met de aanwezigheid hiervan komt ten goede aan het percentage dat weet dat een dergelijke raad er wél is. In alle leerjaren nemen deze percentages toe. Het aandeel scholieren dat zegt dat er geen leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad is, blijft over de verschillende leerjaren gelijk.

Meisjes weten vaker dat er een leerlingenraad is dan jongens, maar verschillen niet van jongens als het gaat over de aanwezigheid van een medezeggenschapsraad.

Vmbo-scholieren in de gemengde en de theoretische leerweg zijn vaker op de hoogte van de aanwezigheid van de leerlingenraad en de medezeggenschapsraad dan scholieren in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg.

Vmbo-leerlingen in de sector landbouw weten het vaakst af van het bestaan van de leerlingenraad en de medezeggenschapsraad. In het intersectorale programma is dit het minst bekend.

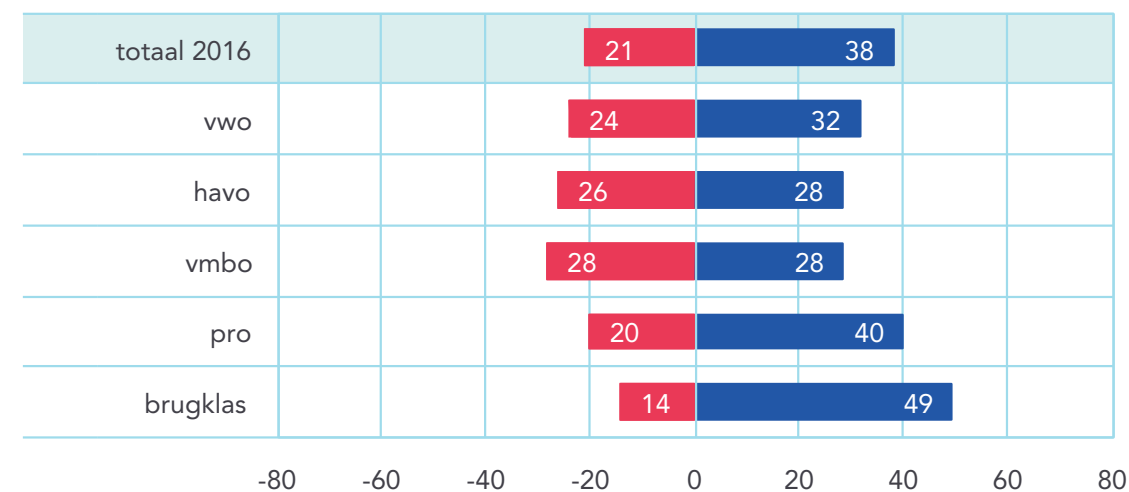
Als we de profielen in havo/vwo vergelijken, blijken leerlingen die kiezen voor een combinatieprofiel (CM/EM of NG/NT), vaker dan leerlingen met een enkel profiel, bekend te zijn met de aanwezigheid van een leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad.

3.2 / Inspraak

Het totaaloordeel over inspraak is gebaseerd op de antwoorden op de volgende vragen:

- Telt de mening van leerlingen mee op jouw school?
- Hoe tevreden ben je over de leerlingenraad?
- Hoe tevreden ben je over de medezeggenschapsraad?
- Hoe tevreden ben je over de mate waarin school het jou mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad?
- Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?

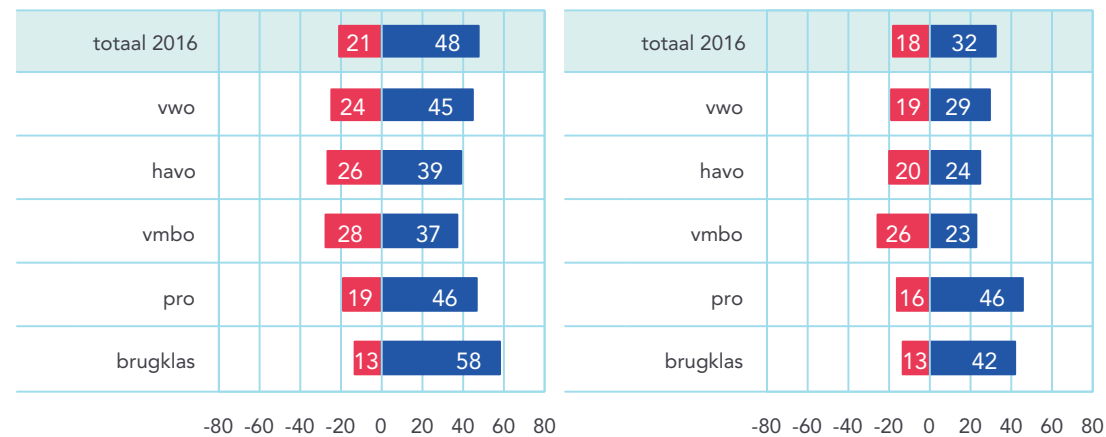
Iets meer dan een derde van de scholieren is tevreden over inspraak: 38 procent oordeelt positief tegenover 21 procent die niet tevreden is. De tevredenheid is het grootst onder brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs. Minst tevreden zijn de vmbo'ers en de havisten.

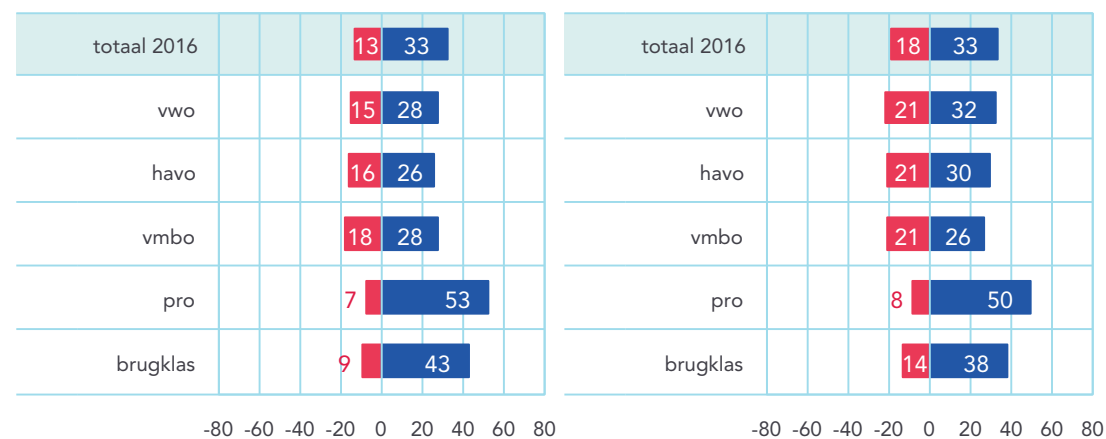
Figuur 2 / Oordeel over inspraak op school (totaaloordeel)

Binnen dit totaaloordeel zijn scholieren het meest tevreden over de mate waarin hun mening telt op school: hierover oordeelt bijna de helft positief. Over de manier waarop de school met klachten omgaat, is 37 procent van de scholieren tevreden. Het minst positief zijn de scholieren over de leerlingenraad, de medezeggenschapsraad en de mogelijkheid die school biedt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad: hierover oordeelt telkens een derde positief. Brugklassers zijn vaker dan de andere leerlingen positief over de mate waarin hun mening telt op school en de wijze van klachtenafhandeling. Scholieren in het praktijkonderwijs zijn het meest positief over de leerlingenraad, de medezeggenschapsraad en de mate waarin het door school mogelijk wordt gemaakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad.

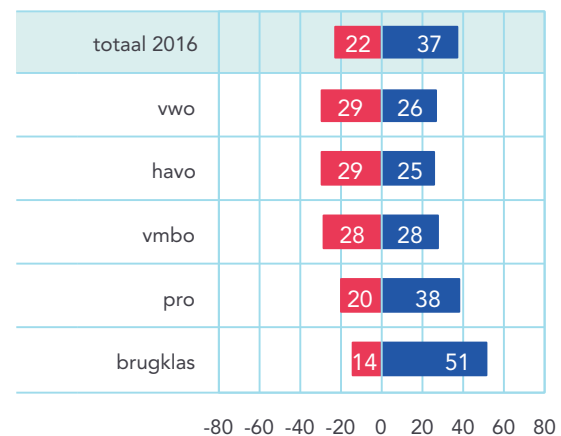
De tevredenheid over alle inspraakonderwerpen neemt af met het stijgen van het leerjaar. Waar scholieren in hun eerste jaar nog grotendeels tevreden zijn, geldt dat voor beduidend minder scholieren aan het eind van hun schooltijd. Het grootste verschil is te zien bij de tevredenheid over de wijze waarop op school met klachten wordt omgegaan. Hierover is 60 procent van de eersteklassers tevreden en nog maar 21 procent van de zesdeklassers.

Figuur 3 / Telt de mening van leerlingen mee op jouw school?   Figuur 4 / Hoe tevreden ben je over de leerlingenraad?

Figuur 5 / Hoe tevreden ben je over de medezeggenschapsraad?   Figuur 6 / Hoe tevreden ben je over de mate waarin school het jou mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad?

Figuur 7 / Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?

Verschillen tussen jongens en meisjes zijn er niet. Wel is er verschil naar leerweg in het vmbo. Doorgaans zijn vmbo-tl'ers het minst vaak tevreden. Vmbo-leerlingen in de gemengde leerweg zijn vaker dan de andere vmbo-leerlingen tevreden over de mate waarin de meningen van leerlingen tellen op school, over de leerlingenraad en over de medezeggenschapsraad. Vmbo-bl-leerlingen oordelen vaker positief over de mate waarin school het mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad en over de wijze van klachtenbehandeling.

Vmbo-scholieren in de sectoren landbouw en techniek zijn vaker tevreden over de onderliggende aspecten van inspraak. Scholieren in het intersectorale programma en in de sector zorg en welzijn zijn daarover het minst vaak tevreden.

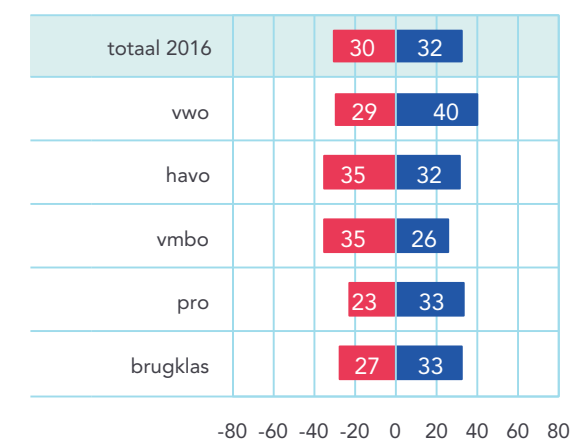
Vergelijken we havo-/vwo-profielen dan zien we dat de NG/NT-leerlingen het vaakst tevreden zijn over het meetellen van hun mening. Dat geldt ook voor de twee inspraakraden. Scholieren met het combinatieprofiel CM/EM zijn vaker dan de anderen tevreden over de mate waarin het hen mogelijk wordt gemaakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad. NT-leerlingen zijn het meest positief over de klachtenafhandeling op school.

3.3 / Behoeftte aan inspraak

Naast de bekendheid met, de deelname aan, en de tevredenheid over inspraak, legden we de scholieren ook de volgende vraag voor:

- Hoeveel behoefte heb je aan inspraak op school?

Leerlingen oordelen verdeeld over de mate waarin ze behoefte hebben aan inspraak. Bijna één derde van de leerlingen geeft aan behoefte te hebben aan inspraak. Eenzelfde deel geeft aan geen behoefte te hebben of er eigenlijk geen uitgesproken mening over te hebben. Vwo'ers hebben vaker behoefte aan inspraak (40%); vmbo-leerlingen hebben dat het minst (26%)

Figuur 8 / Hoeveel behoefte heb je aan inspraak op school?

We vinden op een aantal achtergrondkenmerken verschillen tussen scholieren. De behoefte aan inspraak is het grootst onder zesdeklassers, vmbo-leerlingen in de sector techniek en havo-vwo-leerlingen met een CM/EM-profiel.

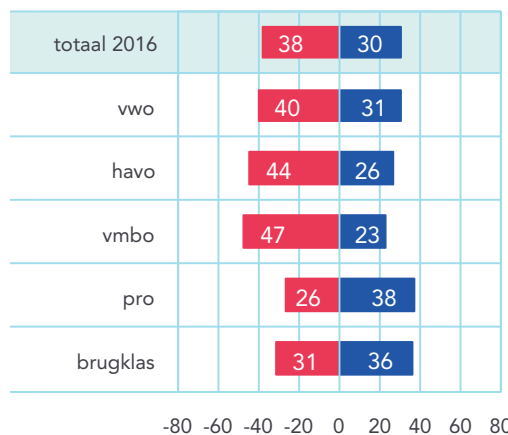
3.4 / Informatie

In deze paragraaf komt een aantal zaken met betrekking tot de informatievoorziening op school aan bod. We stelden de leerlingen de volgende vragen:

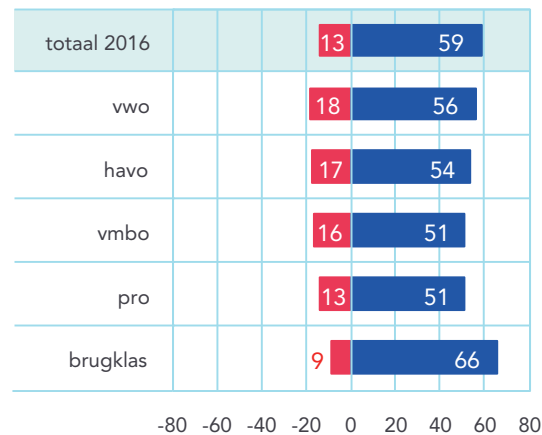
- Hoe tevreden ben je over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen?
- Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?
- Word je goed geïnformeerd over je rechten en plichten op school?
- Hoe tevreden ben je over de informatie over eindexamens?

Deze vragen zijn te divers om zinvol samen te voegen tot één totaaloordeel. Kijken we naar de losse vragen over informatie, dan valt direct op dat leerlingen het meest ontevreden zijn over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen: 30 procent oordeelt hierover positief en maar liefst 38 procent geeft aan echt ontevreden te zijn. Over de andere onderwerpen zijn de scholieren minder uitgesproken ontevreden. Gemiddeld geeft 59 procent aan tevreden te zijn over de informatie die ze krijgen over schoolzaken. Over de informatie rondom rechten en plichten oordeelt 45 procent positief. Aan de eindexamenleerlingen hebben we gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de informatie die ze krijgen rondom de eindexamens: 51 procent is hier tevreden over. Dit laatste punt verschilt niet tussen leerlingen van de verschillende onderwijstypen. Op de eerste drie aspecten vinden we die verschillen wel terug. Brugklassers en leerlingen in het praktijkonderwijs zijn vaker dan de anderen tevreden over het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen en het geïnformeerd worden over rechten en plichten (brugklassers nog meer dan pro-leerlingen). Brugklassers zijn daarnaast ook het meest positief over de mate waarin ze vanuit school informatie ontvangen over schoolzaken.

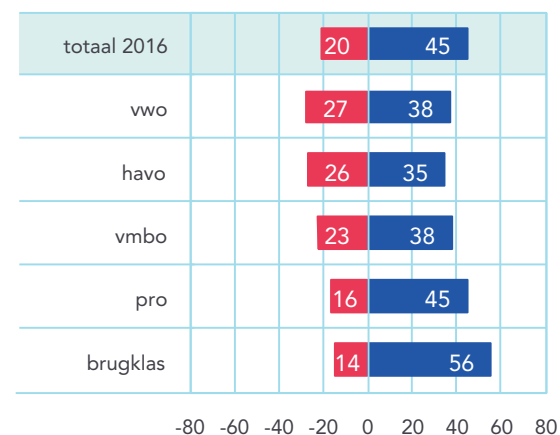
De tevredenheid over de informatievoorziening loopt terug met het toenemen van het leerjaar. Dit geldt voor alle punten. Een uitzondering is de tevredenheid met de informatie over de examens: daarover zijn de vijfdeklassers (havo dus) het minst vaak tevreden en de zesdeklassers (vwo'ers) het vaakst tevreden.

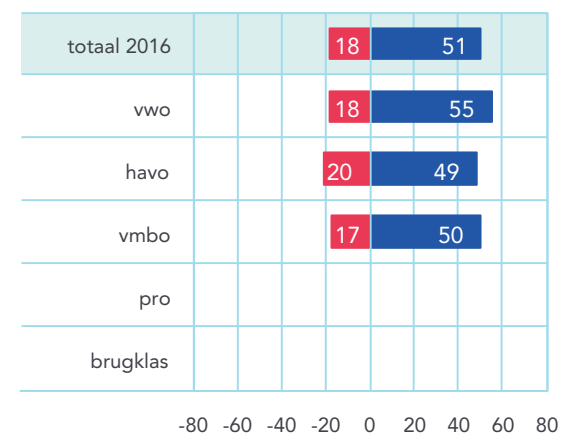
Figuur 9 / Hoe tevreden ben je over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen?

Figuur 10 / Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?

Figuur 11 / Word je goed geïnformeerd over je rechten en plichten op school?

Figuur 12 / Hoe tevreden ben je over de informatie over eindexamens?

Vmbo-leerlingen in de vier leerwegen verschillen niet in de mate van tevredenheid over het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen. Er zijn wel verschillen in de antwoorden op de andere vragen over informatie. Vmbo-gl- en vmbo-tl-leerlingen oordelen het vaakst positief over de informatie rondom schoolzaken. Vmbo-bl-leerlingen zijn hier minder positief over. Over de informatie over rechten en plichten zijn vmbo-tl-leerlingen het minst vaak positief; vmbo-gl-leerlingen zijn hierover het vaakst positief. De informatieverstrekking over de eindexamens is wat de leerlingen betreft het best op orde in de gemengde leerweg, en beduidend minder vaak in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg.

Over het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen zijn vmbo-leerlingen in de sector techniek en de sector economie iets vaker positief dan in de andere sectoren. Op alle andere informatievragen antwoorden de techniekleerlingen in het vmbo vaker positief dan de andere vmbo-leerlingen.

NG/NT-leerlingen in de bovenbouw van havo en vwo oordelen over alle aspecten rondom informatievoorziening positiever dan leerlingen met andere profielen. Het verschil is het grootst bij de tevredenheid over de informatie rondom eindexamens: hierover is 59 procent van de NG/NT-leerlingen tevreden, waar dit percentage in de andere profielen rondom de 50 procent schommelt.

Wanneer we terugblikken naar de eerdere paragrafen over inspraak, zien we dat scholieren die zelf in de leerlingenraad of medezeggenschapsraad zitten, veel vaker aangeven dat ze goed geïnformeerd worden over de rechten en plichten. Op de andere onderwerpen zien we deze voorsprong bij deze groep niet.

3.5 / Samenvatting

De leerlingenraad is vaker bekend bij scholieren dan de medezeggenschapsraad. Vwo-leerlingen en leerlingen in de hogere leerjaren zijn het meest bekend met beide inspraakorganen. De kans dat leerlingen zelf zitting in een leerlingenraad en/of MR hebben, is onder brugklassers, pro-leerlingen, vmbo-leerlingen, oudere leerlingen en jongens, het grootst. Scholieren zijn mondig tevreden over inspraak, hoewel brugklassers een uitzondering vormen. Die zijn in de meerderheid tevreden hierover. Bijna de helft van alle scholieren heeft wel het gevoel dat hun mening telt op school. Maar dat geldt niet als het aankomt op de tevredenheid over de leerlingenraad, de medezeggenschapsraad, de mogelijkheid om aan de medezeggenschapsraad deel te nemen, de wijze waarop klachten worden behandeld op school en ook in de behoefte aan inspraak zien we geen duidelijk uitgesproken oordeel. Ongeveer een derde van de scholieren heeft behoefte aan inspraak op school, eveneens een derde heeft dat expliciet niet. De overige scholieren geven aan hier neutraal tegenover te staan. Behoeft aan meer informatie is er wel. Met name wanneer het gaat over het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen, Hierover is bijna 40 procent van de scholieren ontevreden. Scholieren zijn meer tevreden over de informatievoorziening over schoolzaken, rechten en plichten, en over informatie rondom de eindexamens. Maar ook over die laatste twee aspecten is bijna één op de vijf leerlingen niet tevreden.

Het LAKS duikt in de resultaten

Van de ondervraagde leerlingen geeft 32 procent aan behoefte te hebben aan inspraak (figuur 8). Een derde van de leerlingen wil dus invloed hebben op de besluitvorming op school. Dit kunnen zij op verschillende manieren doen, maar inspraak gebeurt veelal via de leerlingenraad. Formeel gezien is inspraak echter geregeld via de medezeggenschapsraad. Daarom is het kwalijk dat slechts 30 procent weet dat er een medezeggenschapsraad op hun school is (figuur 1). Dit is een probleem waar we al langer mee geconfronteerd worden en helaas lijkt hier geen verbetering in te zijn gekomen. Wij denken dat dit met twee zaken te maken heeft. Allereerst zitten in veel medezeggenschapsraden geen of onvoldoende leerlingen. Daarnaast hebben de leden van de medezeggenschapsraad te weinig contact met hun achterban waardoor het werk dat zij doen niet zichtbaar is voor de leerlingen op school⁶. De tevredenheid over de medezeggenschapsraad en de leerlingenraad is respectievelijk 33 procent en 32 procent. Dit is volgens ons ook onvoldoende. Leerlingen zitten vaak maar één of twee jaar in een leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad. Dit heeft als gevolg dat het wiel als het ware steeds opnieuw uitgevonden moet worden. Helemaal ontkom je hier niet aan. Het is immers inherent aan de korte zittingsperiodes in de raden. Een manier om er tóch voor te zorgen dat de kwaliteit van de leerlingenraad en de leerlinggeleding stabiel blijft, is om extra aandacht te vestigen op de waarborging van de continuïteit. Dit kan bijvoorbeeld door in trainingen te behandelen hoe leerlingen omgaan met nieuwe leden van de leerlingenraad of leerlinggeleding (denk aan goede overdrachtsdocumenten bijvoorbeeld) en om langere termijn doelen vast te leggen. Zo hoeft niet telkens het wiel opnieuw te worden uitgevonden.

Wat gaat het LAKS doen?

Het LAKS gaat in gesprek met het ministerie van OCW om te kijken of we een nieuw trainingsproject van de grond te kunnen krijgen om leerlingraden en leerlingen in de medezeggenschapsraden verder te professionaliseren. Het doel is om deze leerlingen te leren hoe zij het beste hun achterban kunnen vertegenwoordigen. Extra aandacht gaat uit naar de waarborging van de continuïteit en het terugkoppelen aan de achterban welke resultaten de raden behalen.

6. Het LAKS geeft al jaren trainingen aan de leerlinggeleding van de MR, waar deze problemen blijven terugkeren.

Hoofdstuk 4

LESSEN EN TOETSEN

4. Lessen en toetsen

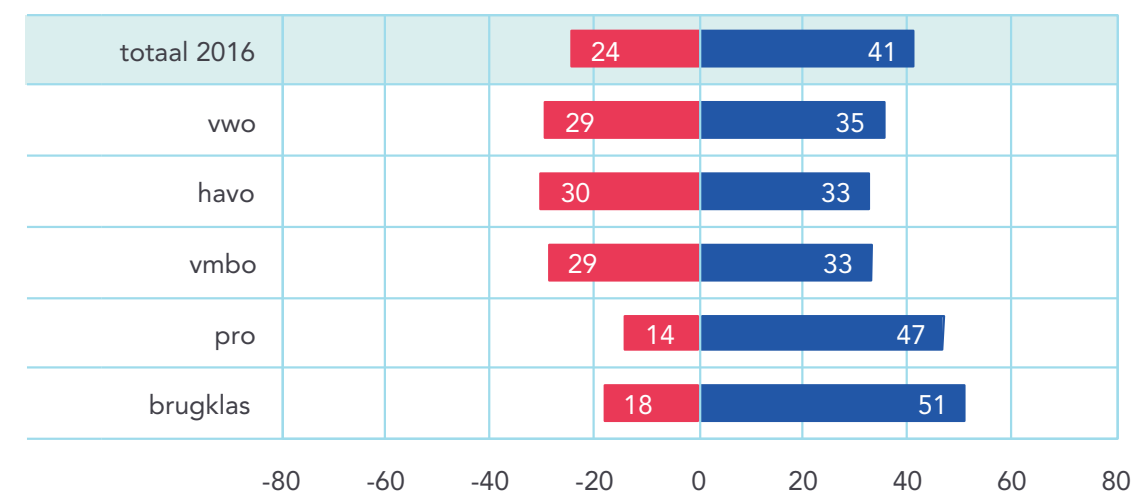
In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de tevredenheid over lessen en toetsen en wordt er dieper ingegaan op de tevredenheid over het ict-gebruik in de klas, de toetsen, het lesrooster en lesuitval en de buitenschoolse activiteiten. Voor scholieren in het praktijkonderwijs kijken we ook naar de tevredenheid over hun stage.

4.1 / Ict-gebruik in de klas

Het totaaloordeel over het ict-gebruik in de klas is opgebouwd uit de antwoorden gegeven op de volgende drie vragen:

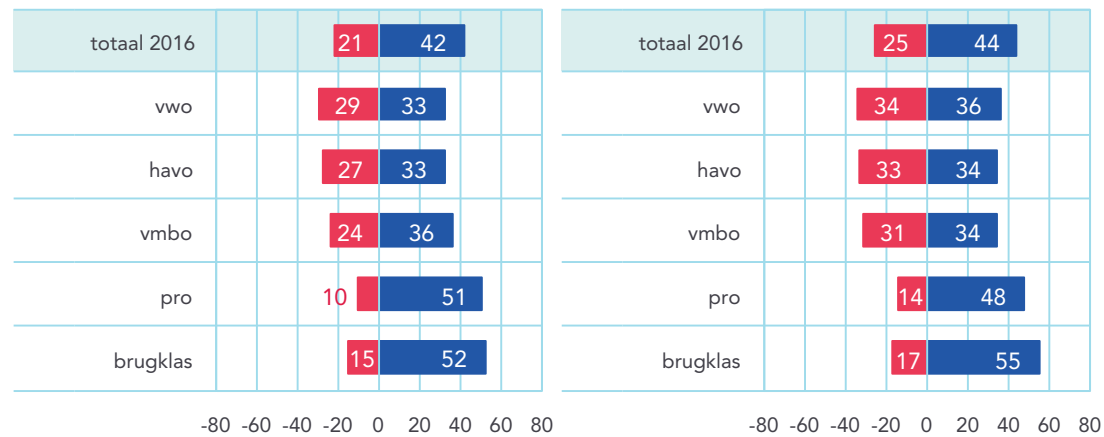
- Hoe tevreden ben je over hoe docenten met ict werken?
- Hoe werkt de ict op jouw school?
- Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen?

Minder dan de helft van de scholieren (41%) is positief gestemd over het ict-gebruik. Een kwart is hierover niet tevreden. Brugklassers zijn met 51 procent het meest tevreden over het ict-gebruik. Ook scholieren in het praktijkonderwijs zijn vergeleken met de overige scholieren relatief tevreden over het gebruik van ict. Vmbo'ers, havisten en vwo'ers zijn hierover het minst tevreden. Van deze laatste drie niveaus is een vrijwel even grote groep tevreden als ontevreden.

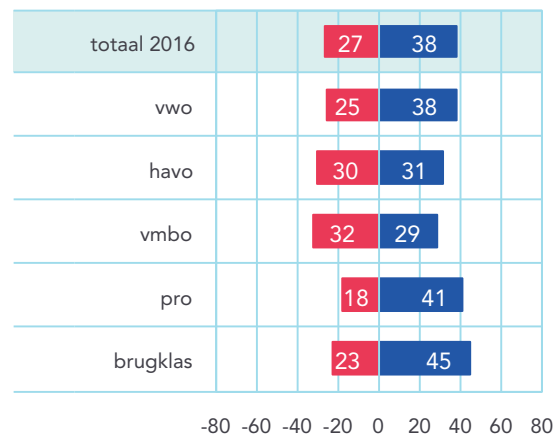

Figuur 13 / Oordeel over ict-gebruik (totaaloordeel)

Wanneer we kijken naar de onderliggende aspecten van ict-gebruik, dan zien we vrijwel hetzelfde patroon: brugklassers, op de voet gevolgd door scholieren in het praktijkonderwijs, zijn het meest tevreden over hoe docenten met ict werken, hoe de ict werkt op school en over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt in de lessen. Het minst tevreden hierover zijn vmbo'ers, havisten en vwo'ers. Met uitzondering van de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen: vwo'ers zijn hierover vrijwel even tevreden als brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs.

Figuur 14 / Hoe tevreden ben je over hoe docenten met ict werken? Figuur 15 / Hoe werkt de ict op jouw school?

Figuur 16 / Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen?

Eersteklassers zijn ronduit het meest tevreden over ict en de onderliggende aspecten. In de tweede klas zijn scholieren hierover een stuk minder tevreden dan een jaar eerder. Zowel over hoe docenten met ict werken als over de werking van ict op school daalt de tevredenheid tussen de eerste en zesde klas met de helft. Het aandeel zesdeklassers dat ontevreden is over de werking van ict op school is zelfs groter dan het aandeel dat tevreden is. Over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen is een daling in tevredenheid te zien tot en met de vierde klas, daarna stijgt de tevredenheid weer licht.

De mening van vmbo-leerlingen uitgesplitst naar leerweg verschilt nauwelijks van elkaar wanneer gekeken wordt naar de werking van ict op school en de hoeveelheid ict die wordt gebruikt tijdens de lessen. Over hoe docenten met ict werken zijn de leerlingen in de gemengde leerweg het meest te spreken en in de theoretische leerweg zijn ze hier het minst positief over.

Hoewel in het totaaloordeel vmbo-leerlingen in de verschillende sectoren nauwelijks van elkaar afwijken, is er wel verschil te zien per sector bij de tevredenheid over hoe docenten met ict werken en de hoeveelheid gebruikte

ict tijdens de lessen. Leerlingen in de sector techniek zijn het meest tevreden over hoe docenten met ict werken. Leerlingen die een intersectoraal programma volgen zijn hierover het minst tevreden. Ook over de hoeveelheid ict tijdens de lessen zijn leerlingen in de sector techniek het meest positief. Bij de opleidingen vallend onder de sector landbouw zijn de leerlingen het minst positief over de hoeveelheid ict. Zowel in de sector landbouw als in het intersectorale programma zijn scholieren vaker negatief dan positief over de hoeveelheid ict die in de lessen wordt gebruikt.

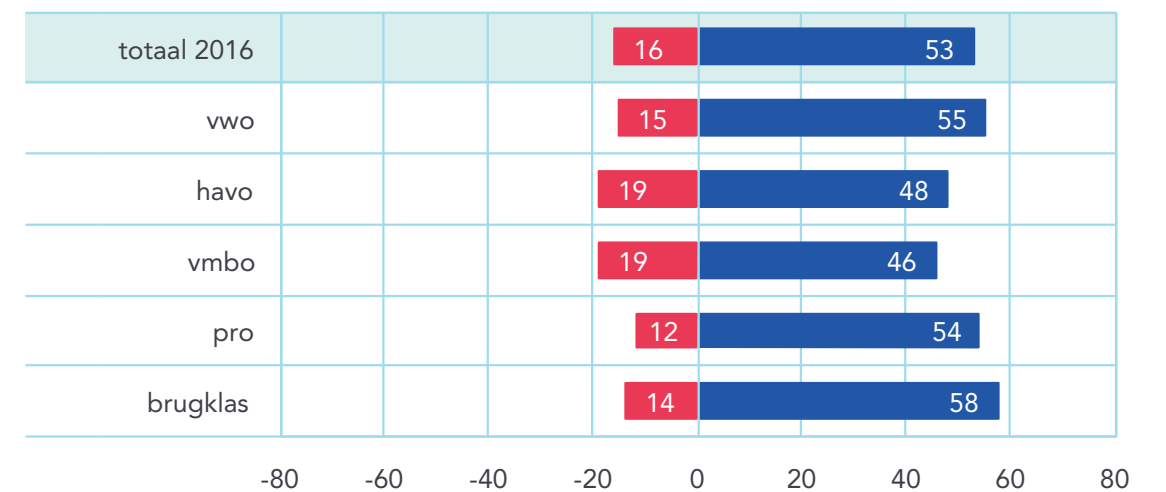
Havisten en vwo'ers met een gecombineerd profiel (CM/EM en NG/NT) zijn vooral meer te spreken over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen dan scholieren met een enkel profiel. Als het gaat om de tevredenheid over hoe docenten werken met ict en hoe de ict werkt op school, verschillen de scholieren niet noemenswaardig van mening.

4.2 / Toetsen

Over toetsen zijn zes vragen voorgelegd aan scholieren:

- Weet je op tijd dat je een toets hebt?
- Weet je wat je moet leren?
- Hoe tevreden ben je over hoe snel je de uitslag van een toets krijgt?
- Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten zijn?
- Hoe tevreden ben je over hoe de leerstof terugkomt in de toets?
- Hoe tevreden ben je over de moeilijkheid van de toetsen?

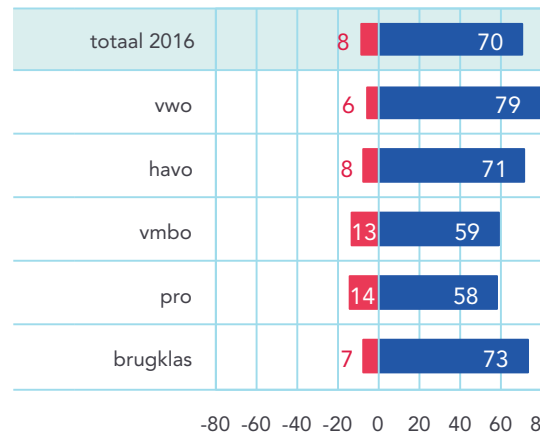
Dit jaar is iets meer dan de helft van de scholieren tevreden over toetsen. Brugklassers zijn het meest tevreden hierover. Scholieren in het vmbo oordelen hier het minst positief over.

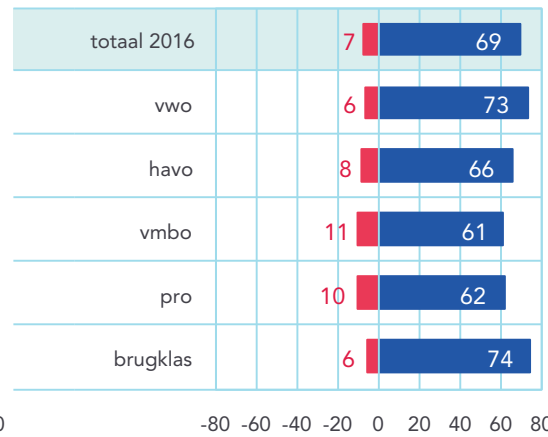
Figuur 17 / Oordeel over toetsen (totaaloordeel)

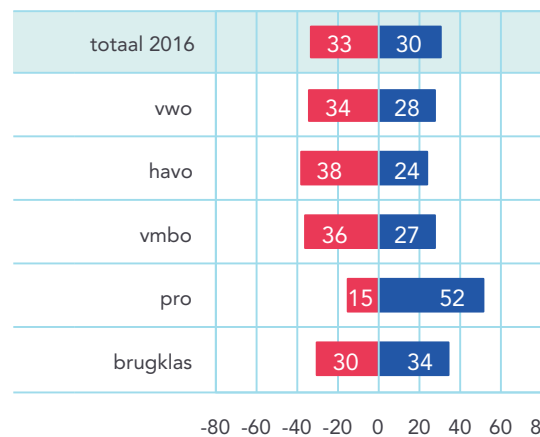
Scholieren oordelen met name positief over het tijdig weten wanneer er een toets is (70%) en weten wat er voor een toets geleerd moet worden (69%). Over hoe de leerstof terugkomt in de toets en de moeilijkheid van de toets is minder dan de helft van de scholieren tevreden. De minste waardering gaat uit naar de snelheid waarmee de toetsuitslag bekend gemaakt wordt. Minder dan een derde van de leerlingen is tevreden over hoe snel ze de uitslag van de toets krijgen, een derde is hier ontevreden over. Brugklassers zijn vaker dan andere leerlingen tevreden over de moeilijkheid van toetsen, havisten zijn hier het minst tevreden over. Brugklassers en vwo'ers zijn vaker dan anderen tevreden over het weten wat geleerd moet worden. Over hoe snel de uitslag van de toets bekend is, zijn scholieren in het praktijkonderwijs het meest tevreden, gevolgd door brugklassers. Vmbo'ers, havisten en vwo'ers zijn hierover het minst tevreden. Scholieren in het vwo zijn meer dan andere scholieren tevreden over het op tijd weten dat er een toets komt en over hoe duidelijk docenten de resultaten vertellen. Over het tijdig weten dat er een toets komt, zijn scholieren in het praktijkonderwijs en vmbo'ers het minst tevreden. Vmbo'ers zijn, vergeleken met andere niveaus, eveneens het minst tevreden over hoe duidelijk docenten vertellen hoe hun resultaten zijn.

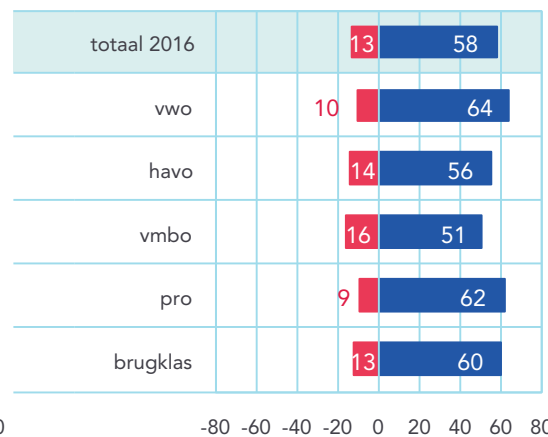
Figuur 18 / Weet je op tijd dat je een toets hebt?

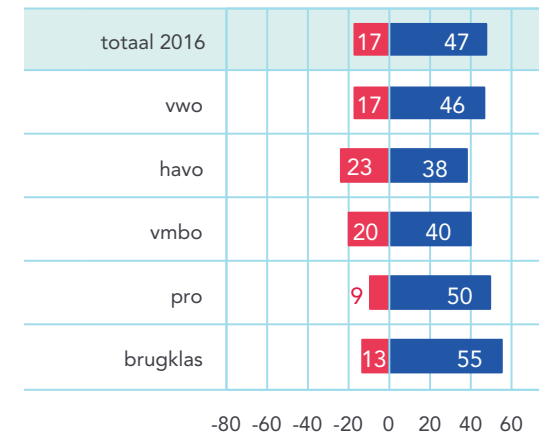
Figuur 19 / Weet je wat je moet leren?

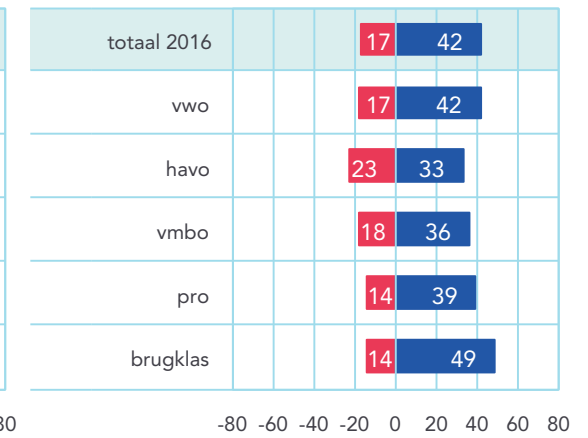
Figuur 20 / Hoe tevreden ben je over hoe snel je de uitslag van een toets krijgt?

Figuur 21 / Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten zijn?

Figuur 22 / Hoe tevreden ben je over hoe de leerstof terugkomt in de toets?

Figuur 23 / Hoe tevreden ben je over de moeilijkheid van de toetsen?

Eersteklassers zijn het meest tevreden over het weten wat geleerd moet worden, de snelheid waarmee de uitslag van de toets bekend wordt en hoe de leerstof terugkomt in de toets. Voor al deze drie aspecten van toetsen geldt dat scholieren in de tweede klas minder tevreden hierover oordelen. Deze daling in tevredenheid gaat door tot in de derde klas om in de zesde klas weer te eindigen op het niveau van de tweede klas. Zesdeklassers geven het vaakst aan tevreden te zijn over het tijdig weten wanneer er een toets is. Derdeklassers zijn hier het minst tevreden over. Ditzelfde geldt voor de tevredenheid over hoe duidelijk docenten vertellen wat de resultaten van leerlingen zijn. Zesdeklassers zijn hierover het meest tevreden en derdeklassers het minst.

In het totaaloordeel over toetsen zijn jongens meer positief dan meisjes. Dit geldt echter niet voor de tevredenheid over het op tijd weten dat er een toets is en het weten wát je moet leren. Meisjes zijn hierover vrijwel even tevreden als jongens. Over de overige twee aspecten van toetsen zijn jongens wederom meer positief dan meisjes. Dit zien we vooral bij de vraag over hoe de leerstof terugkomt in de toets.

Kijken we naar de verschillen in tevredenheid tussen scholieren in de verschillende vmbo-leerwegen, dan valt op dat de meningen alleen verschillen wat betreft het tijdig weten dat er een toets is. Vmbo-gl'ers en vmbo-tl'ers zijn hierover meer tevreden dan vmbo-bl'ers en vmbo-kl'ers.

Tussen vmbo-sectoren zijn vooral verschillen in tevredenheid te zien tussen scholieren in de sector landbouw en de sector zorg en welzijn. Scholieren in de sector landbouw oordelen het vaakst positief over alle deelaspecten van toetsen. In de sector zorg en welzijn zijn scholieren hier het minst vaak positief over. De tevredenheid over het weten wat je moet leren verschilt niet tussen de vmbo-sectoren.

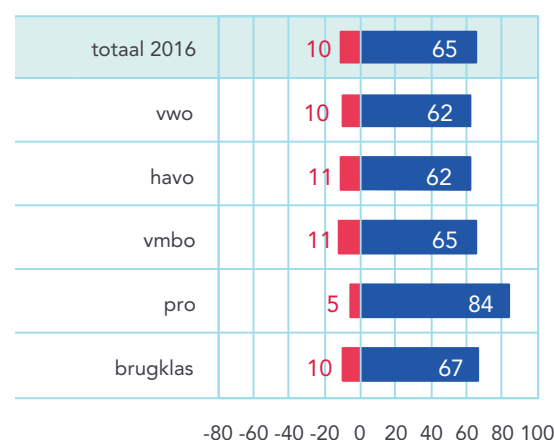
Havisten en vwo'ers met een NG/NT-profiel zijn in vergelijking tot scholieren met andere profielen het vaakst tevreden over zowel het totaaloordeel als over de deelaspecten van toetsen. Scholieren met een CM-profiel zijn het minst vaak tevreden over het op tijd weten dat er een toets is, het weten wat je moet leren, de snelheid waarmee de uitslag van de toets bekend is en de duidelijkheid waarmee docenten resultaten delen. Over het terugkomen van de leerstof in de toets en de moeilijkheid van de toetsen zijn scholieren met een NG-profiel het minst vaak tevreden.

4.3 / Lesrooster en uitval

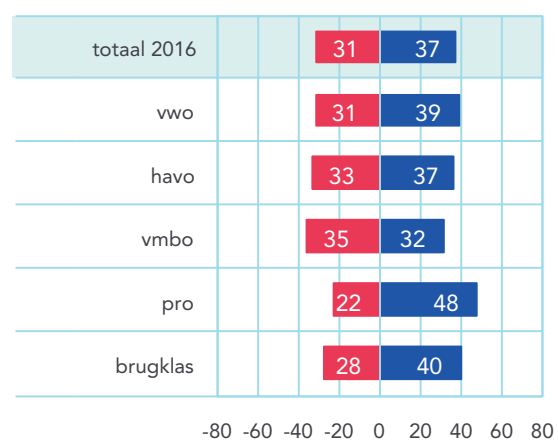
Scholen mogen zélf bepalen hoe het rooster eruit ziet, zolang er maar wordt voldaan wordt aan het minimum aantal lesuren in een jaar. Voor scholieren is het prettig wanneer de lessen zoveel mogelijk achter elkaar worden gegeven en de lesuitval beperkt blijft. Over lesuitval en het lesrooster zijn de volgende twee vragen gesteld die niet samen te voegen zijn tot één oordeel:

- Hoeveel lessen vallen er uit?
- Hoe tevreden ben je over jouw rooster?

Een meerderheid van de scholieren (65%) geeft aan dat er weinig lessen uitvallen. Een positief geluid! Over het rooster zijn leerlingen minder uitgesproken tevreden. Slechts 37 procent is tevreden over het rooster en 31 procent is hier ronduit ontevreden over. Over beide aspecten oordelen scholieren in het praktijkonderwijs het meest positief. Van de scholieren in het praktijkonderwijs vindt 84 procent dat er weinig lesuitval is. In de overige onderwijsniveaus ligt dit beduidend lager: hier vindt 62 tot 67 procent dat het aantal lessen dat uitvalt weinig is. Bijna de helft van de scholieren in het praktijkonderwijs is tevreden over het rooster. Vmbo'ers zijn hier het minst tevreden en het meest ontevreden over.

Figuur 24 / Hoeveel lessen vallen er uit?

Figuur 25 / Hoe tevreden ben je over jouw rooster?

Vooraf tweede- en derdeklassers geven aan dat er weinig lesuitval is, de overige klassen (1e, 4e, 5e en 6e) zijn hier minder positief over. Over het lesrooster zijn eerste- en zesdeklassers het meest tevreden, tweede- en derdeklassers zijn hier het minst tevreden mee.

Tussen jongens en meisjes en tussen de verschillende vmbo-leerwegen en -sectoren zijn nauwelijks verschillen te zien in oordeel over het lesuitval en rooster.

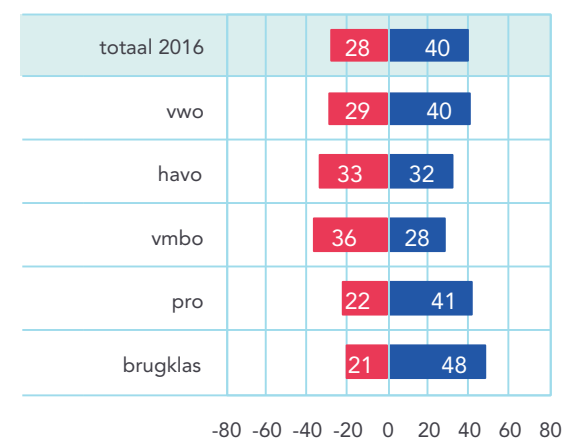
Wanneer we naar de verschillende profielen kijken, zijn er wel verschillen te zien. Havisten en vwo'ers met een gecombineerd NG/NT-profiel en met een NT-profiel geven vaker dan scholieren met een CM/EM-profiel en een NG-profiel aan dat er weinig lesuitval is. Het minst te spreken over lesuitval zijn degenen met een CM- en een EM-profiel: zij geven het minst vaak aan dat er weinig lesuitval is. Over het lesrooster zijn vooral verschillen in tevredenheid te zien tussen de profielen NG/NT en NT. Scholieren met een NG/NT-profiel zijn het meest tevreden over het rooster, degenen met een NT-profiel geven het minst vaak aan hierover tevreden te zijn.

4.4 / Buitenschoolse activiteiten

Wij vroegen aan alle scholieren of zij tevreden zijn over de aangeboden schoolactiviteiten op hun school. Denk hierbij aan schoolreisjes of bezoeken aan het museum. Hiervoor stelden we de volgende vraag:

- Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten?

Van alle scholieren geeft 40 procent aan tevreden te zijn over de buitenschoolse activiteiten op hun school, 28 procent is hier ontevreden over. Met name vmbo'ers zijn niet te spreken (36%) over buitenschoolse activiteiten. Maar ook havisten zijn ronduit ontevreden met zo'n 33 procent. Onder brugklassers geeft daarentegen bijna de helft aan dat zij hierover wél tevreden zijn. Zij zijn hiermee van alle scholieren het meest vaak tevreden over buitenschoolse activiteiten.

Figuur 26 / Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten?

Eersteklassers zijn het meest tevreden over buitenschoolse activiteiten. Een jaar later is de tevredenheid onder de scholieren al weer gedaald. Leerlingen uit de derde-, vierde- en vijfde klas zijn het minst tevreden over buitenschoolse activiteiten. In de zesde klas zijn de scholieren even tevreden als tweedeklassers.

Als we de verschillen binnen de vmbo-leerwegen bekijken, zijn het met name de vmbo-gl'ers en vmbo-tl'ers die in tevredenheid van elkaar verschillen: vmbo-gl'ers zijn het meest tevreden over buitenschoolse activiteiten en vmbo-tl'ers het minst.

Van alle vmbo-sectoren zijn leerlingen in de sector techniek het minst uitgesproken over buitenschoolse activiteiten: een derde is tevreden en een derde is ontevreden. In de overige sectoren, en met name in het intersectorale programma, zijn de scholieren meer ontevreden dan tevreden.

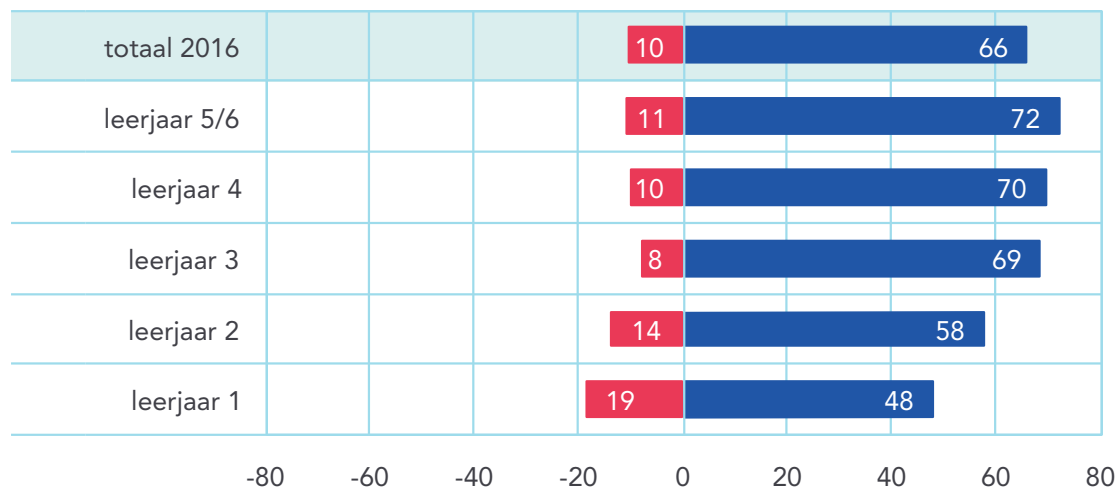
Havisten en vwo'ers die een gecombineerd profiel (CM/EM en NG/NT) hebben, zijn vaker tevreden over de buitenschoolse activiteiten dan scholieren met een enkelvoudig profiel. Scholieren met een EM-profiel zijn als enige groep meer ontevreden dan tevreden.

4.5 / Stage praktijkonderwijs

In het praktijkonderwijs vormen stages een belangrijk onderdeel van het programma. Het praktijkonderwijs kent verschillende stages. Zo is er een maatschappelijke stage, een interne stage en in de laatste jaren: stages die zich buiten de school afspelen om de scholier voor te bereiden op de praktijk. In dit rapport maken we geen onderscheid naar het soort stage dat de scholier heeft gelopen. Aan scholieren in het praktijkonderwijs zijn twee vragen over stages voorgelegd die samen het totaaloordeel 'stage praktijkonderwijs' vormen:

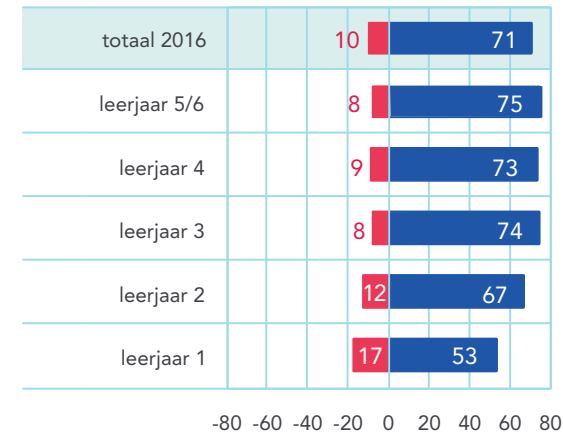
- Helpt de school jou bij het zoeken naar een stage?
- Vind je dat je echt iets leert op je stage?

Twee derde van de scholieren in het praktijkonderwijs is positief over hun stage(s). Tien procent oordeelt hier negatief over. Naarmate leerlingen langer in het praktijkonderwijs zitten, worden zij positiever over de stage als geheel.

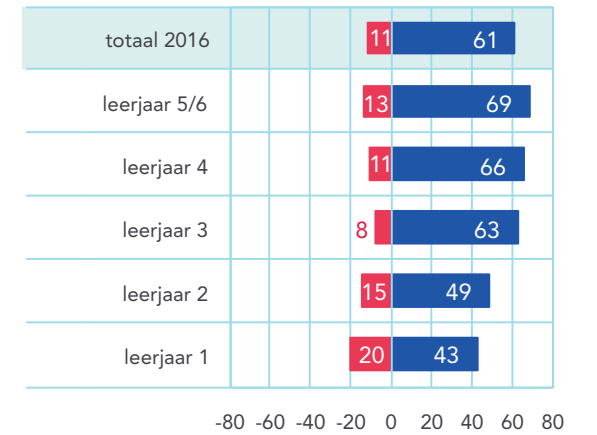

Figuur 27 / Oordeel over stage praktijkonderwijs (totaaloordeel)

Scholieren in het praktijkonderwijs zijn vooral tevreden over de hulp die ze van school krijgen bij het zoeken naar een stage. Hierover is 71 procent tevreden. De vraag of scholieren vinden dat ze écht iets leren op de stage wordt door 61 procent instemmend beantwoord. Voor beide vragen geldt net als bij het totaaloordeel: hoe langer op school, hoe meer tevreden men is.

Figuur 28 / Helpt de school jou bij het zoeken naar een stage?

Figuur 29 / Vind je dat je echt iets leert op je stage?

4.6 / Samenvatting

Over het ict-gebruik is minder dan de helft van de scholieren tevreden. Een kwart is ontevreden over dit gebruik. Brugklassers en leerlingen in het praktijkonderwijs zijn van alle leerlingen het vaakst tevreden. Ditzelfde principe zien we terug wanneer we de onderliggende aspecten van ict-gebruik verder bekijken, met uitzondering van het oordeel over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen. Ook vwo'ers behoren tot de groep die het meest tevreden daarover is.

Een kleine meerderheid van de scholieren is positief gestemd over toetsen. Vmbo'ers en havisten blijven in hun oordeel hierover wat achter in vergelijking tot de overige niveaus. Het meest tevreden zijn scholieren over het tijdig weten wanneer een toets gepland is en wat er geleerd moet worden voor een toets. Minder blij zijn scholieren met de snelheid waarmee de uitslag van de toets bekend is. Uitzonderd de leerlingen in het praktijkonderwijs; zij oordelen vergelijkend met de andere niveaus redelijk positief over dit aspect.

Een derde van de scholieren is tevreden over het rooster en een vrijwel even groot aandeel is ontevreden over het rooster. Over lesuitval is men meer te spreken: 65 procent van de scholieren geeft aan dat er weinig lesuitval plaatsvindt. In het praktijkonderwijs zijn scholieren over beide aspecten het meest te spreken.

Buitenschoolse activiteiten worden door minder dan de helft van de scholieren gewaardeerd en 28 procent is hier ontevreden over. Brugklassers zijn het meest te spreken over de buitenschoolse activiteiten, vmbo'ers en havisten het minst.

Over de stage in het praktijkonderwijs zijn scholieren van dit onderwijstype over het algemeen tevreden. Twee derde is hierover positief gestemd. De tevredenheid stijgt naarmate men langer in het praktijkonderwijs zit. Een ruime meerderheid (71%) geeft aan dat zij door school geholpen wordt bij het zoeken naar een stage. Over het nut van de stage is meer dan de helft van de scholieren te spreken: 61 procent geeft aan écht iets te leren op de stage. Over beide aspecten zijn het de eerste klassers die ronduit het minst tevreden zijn.

Het LAKS duikt in de resultaten

Het merendeel van de vragen in dit hoofdstuk gaat over de beleving van scholieren ten aanzien van lessen en toetsen. Op deze en de meeste andere onderwerpen van dit hoofdstuk wordt geen landelijk beleid gevoerd; scholen mogen zelf – in samenspraak met de medezeggenschapsraad – de regels rondom zaken als lessen, toetsen en roosters bepalen. Voor het LAKS heeft het dan ook geen zin om op landelijk niveau onze pijlen hierop te richten. Wel vinden we het belangrijk dat scholen geconfronteerd worden met hoe hun leerlingen deze zaken beleven. Daarom vindt het LAKS het toch belangrijk dat hier in de monitor aandacht aan wordt besteed. Op schoolniveau zijn deze onderwerpen namelijk wél heel erg van belang en de mening van leerlingen over toetsen, lessen, roosters en de omgang met ict vormen voor een leerlingenraad of MR zeer concrete handvatten om zaken te veranderen binnen de school. Een goed voorbeeld hiervan is de vraag hoe tevreden leerlingen zijn over hoe snel zij de uitslag van een toets krijgen (figuur 20). Deze vraag meet vooral de subjectieve beleving van de ondervraagde scholieren. Ook al is er geen landelijke regeling voor de tijd die er voor staat om een toets terug te krijgen, dan nog is het goed voor een school om te weten hoe leerlingen dit ervaren. Met andere woorden: ook al zeggen de landelijke resultaten hier misschien wat minder dan de resultaten op schoolniveau, de belangen zijn niet minder groot.

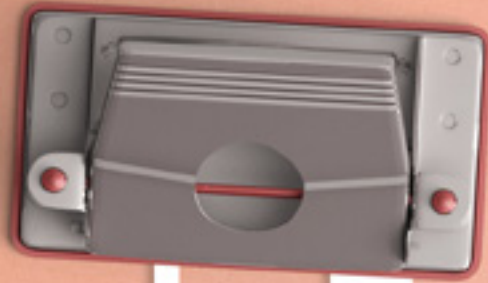
Wat gaat het LAKS doen?

Wat wel een landelijk punt van aandacht is voor het LAKS, is het ict-gebruik op scholen. In hoofdstuk 2 zijn wij al ingegaan op ons meldpunt 'Help! Mijn docent is digibeeft', dat wij eind 2015 hebben gelanceerd. De resultaten over ict in dit hoofdstuk bevestigen dat ict-gebruik in de les inderdaad nog voor verbetering vatbaar is. Zoals eerder aangegeven, zullen wij de resultaten van de monitor naast de input van het meldpunt leggen om scholen en docenten in de toekomst van een constructief advies te kunnen voorzien ten aanzien van ict-gebruik. Bij het LAKS horen we nogal eens van leerlingen dat beleidsmakers het idee hebben dat leerlingen zoveel mogelijk digitale middelen willen gebruiken in de les. Van scholieren horen we dan weer dat ict geregeld onnodig wordt ingezet in de les. Als we de resultaten over ict nader bekijken, dan zien we ook dat de uitkomsten voor meerdere interpretaties vatbaar zijn. Bijvoorbeeld als we kijken naar de vraag over hoe tevreden leerlingen zijn over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt in de les (figuur 16). Leerlingen die hier aangeven ontevreden over te zijn (27%) vinden misschien niet per se dat er méér ict moet worden gebruikt. Ze kunnen de hoeveelheid juist ook te véél vinden. Dit is nu typisch zo'n voorbeeld waar de monitor voor bedoeld is: om hier achter te komen, moet de school in gesprek gaan met leerlingen.

Hoofdstuk 5

DOCENTEN EN BEGELEIDING

5. Docenten en begeleiding

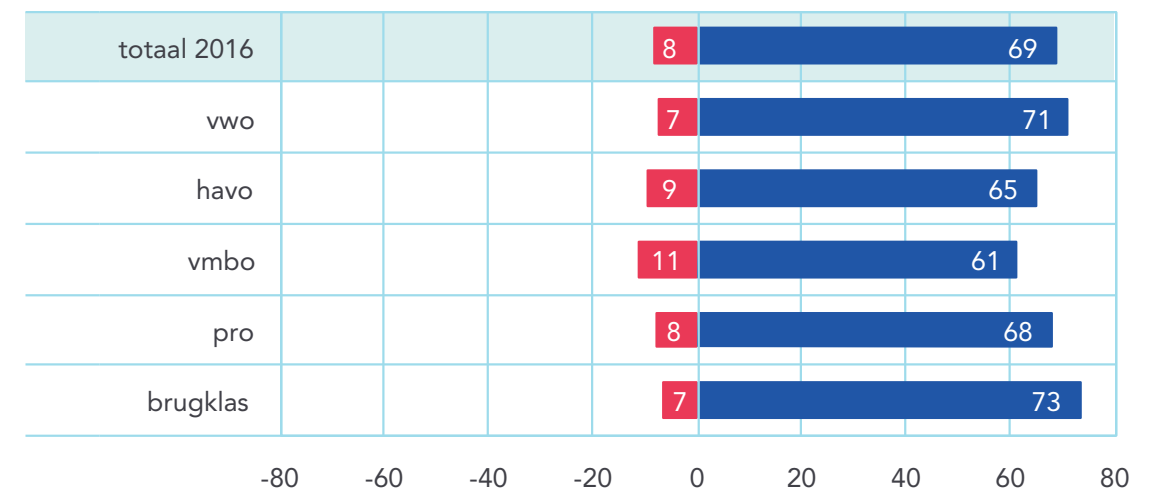
In dit hoofdstuk komt de tevredenheid over docenten en begeleiding aan bod. Hoe tevreden zijn scholieren over hun docenten? Wat vinden zij van de manier van lesgeven? En hoe oordelen zij over de mate waarin er aandacht voor individuele leerlingen is, oftewel: het gepersonaliseerd leren? Daarnaast kijken we in dit hoofdstuk naar een nieuw thema binnen de LAKS-monitor: motivatie en excellentie. Worden scholieren naar eigen mening gemotiveerd en uitgedaagd op school? De laatste paragraaf in dit hoofdstuk gaat over de begeleiding bij en de tevredenheid over de profiel- en sectorkeuze.

5.1 / Docenten

Scholieren hebben de volgende zes vragen voorgelegd gekregen die samen het totaaloordeel docenten vormen:

- Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan?
- Behandelen docenten jou met respect?
- Vind je dat jouw docenten goed uitleggen?
- Kan je met jouw vragen terecht bij jouw docenten?
- Hoe tevreden ben je over wat jouw docenten van hun vak weten?
- Hoe tevreden ben je over jouw mentor/tutor/coach?

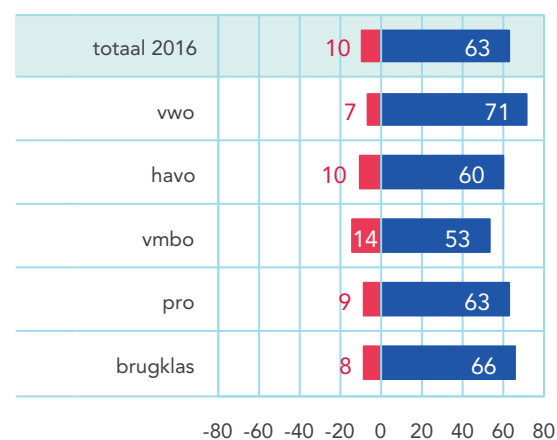
De meeste scholieren (69%) oordelen positief over hun docenten. Slechts acht procent is hier negatief over. Brugklassers en vwo'ers zijn het meest positief gestemd over docenten en vmbo'ers het minst.

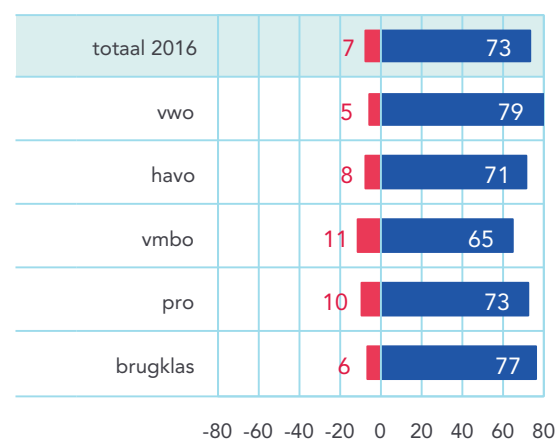
Figuur 30 / Oordeel over docenten (totaaloordeel)

Leerlingen zijn het meest tevreden over de vakkennis van hun docenten. Van alle leerlingen is 77 procent tevreden over wat docenten weten over hun vak. Het goed kunnen uitleggen van de stof wordt door scholieren het minst gewaardeerd. Iets meer dan de helft van de scholieren (55%) geeft aan dat docenten goed uit kunnen leggen.

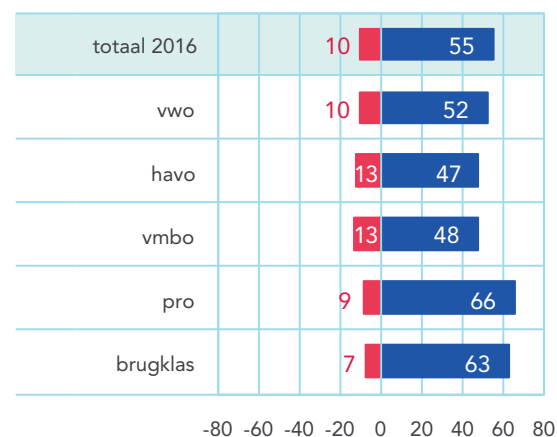
Brugklassers en vwo'ers zijn het meest positief in het totaaloordeel over docenten, vmbo'ers het minst. Vwo'ers zijn het vaakst tevreden over hoe docenten met ze omgaan en over de mate waarin ze met respect behandeld worden door docenten. Vmbo'ers oordelen hier het minst tevreden over. Over de vraag of je bij docenten goed met vragen terecht kunt, zijn brugklassers, scholieren in het praktijkonderwijs én vwo'ers het meest tevreden; vmbo'ers zijn hier wederom het minst tevreden over. Door brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs wordt het meest vaak aangegeven dat docenten goed kunnen uitleggen. Vmbo'ers en havisten zijn hier het minst vaak positief over. De tevredenheid over de vakkennis van docenten verschilt vooral tussen brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs. Deze laatste groep leerlingen is hier het minst tevreden over, brugklassers het meest. Brugklassers ten slotte zijn eveneens meer dan de andere niveaus tevreden over hun mentor.

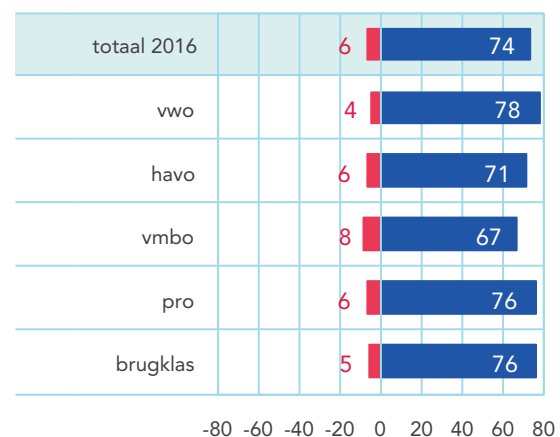
Figuur 31 / Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan?

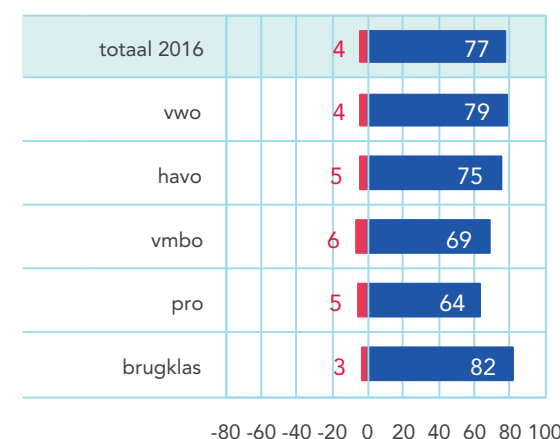
Figuur 32 / Behandelen docenten jou met respect?

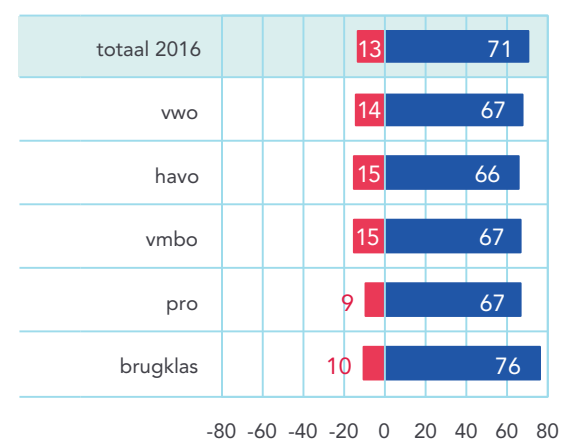
Figuur 33 / Vind je dat jouw docenten goed uitleggen?

Figuur 34 / Kan je met jouw vragen terecht bij jouw docenten?

Figuur 35 / Hoe tevreden ben je over wat jouw docenten van hun vak weten?

Figuur 36 / Hoe tevreden ben je over jouw mentor/tutor/coach?

Uitgesplitst naar leerjaar zijn eerste- en zesdeklassers in het algemeen het meest positief over docenten. Derde- en vierdeklassers zijn hier het minst positief over. Ditzelfde geldt voor het oordeel over of scholieren met hun vragen terecht kunnen bij docenten. Eersteklassers en zesdeklassers zijn het meest vaak tevreden over hoe docenten met hen omgaan. Hierover zijn de derdeklassers het minst vaak tevreden. Eerste- en zesdeklassers zijn eveneens het meest tevreden over het met respect behandeld worden door docenten; tweede- en vierdeklassers zijn hierover het minst tevreden. Eersteklassers geven het vaakst aan dat docenten goed kunnen uitleggen. In de derde, vierde en vijfde klas zijn leerlingen hier het minst van overtuigd. De vakkennis van docenten wordt door eersteklassers het meest gewaardeerd, derde- en vierdeklassers zijn hier het minst vaak tevreden over. Ook over de mentor zijn eersteklassers meer dan andere scholieren het vaakst tevreden.

Jongens zijn meer dan meisjes van mening dat docenten goed kunnen uitleggen. Dit oordeel is dan ook het enige aspect binnen het thema docenten waar jongens noemenswaardig afwijken in hun tevredenheid van meisjes.

Hoewel in hun totaaloordeel over docenten vmbo'ers in de verschillende leerwegen niet van elkaar afwijken, zien we wel dat op een drietal aspecten vmbo'ers in gl en tl meer tevreden zijn dan vmbo'ers in de bl en kl. Zij zijn meer tevreden over hoe docenten met hen omgaan, het respectvol behandeld worden door docenten en de vakkennis van docenten.

Vmbo'ers die een technische opleiding volgen, zijn in hun totaaloordeel over docenten het meest positief, vmbo'ers in de sector zorg en welzijn en in het intersectorale programma zijn in hun oordeel over docenten het minst positief. Ditzelfde zien we terug wanneer we kijken naar het oordeel over hoe docenten met hen omgaan en hoe goed docenten kunnen uitleggen. Scholieren in de sector techniek zijn eveneens het meest tevreden over wat docenten van hun vak weten. Zij zijn hier vooral meer over te spreken dan de scholieren in het intersectorale programma. Wat betreft de tevredenheid over of scholieren met hun vragen terecht kunnen bij docenten en de tevredenheid over hun mentor: ook hier oordelen scholieren in de sector techniek het meest tevreden, ditmaal meer dan de scholieren in alle andere sectoren.

In het totaaloordeel over docenten zijn het scholieren met een NG/NT-profiel die het meest positief gestemd zijn, EM-profielers zijn het minst positief. Ook over hoe docenten omgaan met scholieren, het respectvol behandelen

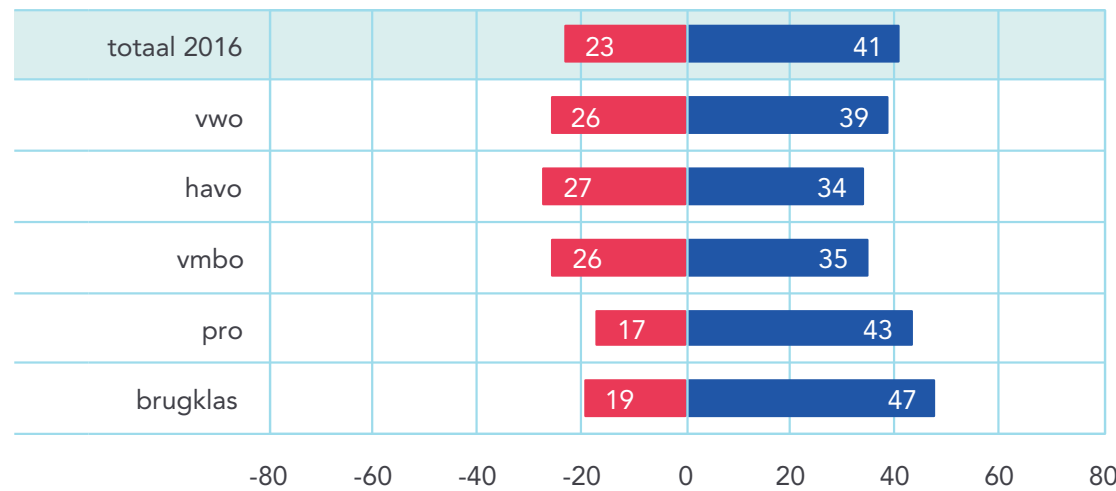
van scholieren door docenten en het met vragen terecht kunnen bij docenten zijn havisten en vwo'ers met een NG/NT-profiel het meest tevreden en scholieren met een EM-profiel het minst. Scholieren met een NG/NT-profiel zijn het meest van mening dat docenten goed kunnen uitleggen, scholieren met een NT-profiel zijn hier het minst over te spreken. Wat vakkennis en de mentor betreft oordelen de leerlingen met verschillende profielen vrijwel hetzelfde.

5.2 / Manieren en vormen van lesgeven

Het totaaloordeel over de manieren en vormen van lesgeven is gebaseerd op de antwoorden die scholieren gaven op de volgende zeven vragen:

- Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid praktijk die je krijgt in de lessen?
- Hoe tevreden ben je over het aantal zelfstudie-uren?
- Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les?
- Vind je dat de lessen aansluiten bij de gebeurtenissen uit het nieuws?
- Hoe tevreden ben je over het lesmateriaal?
- Hoe tevreden ben je over hoe vakken op elkaar aansluiten?
- Vind je dat de lessen zin hebben?

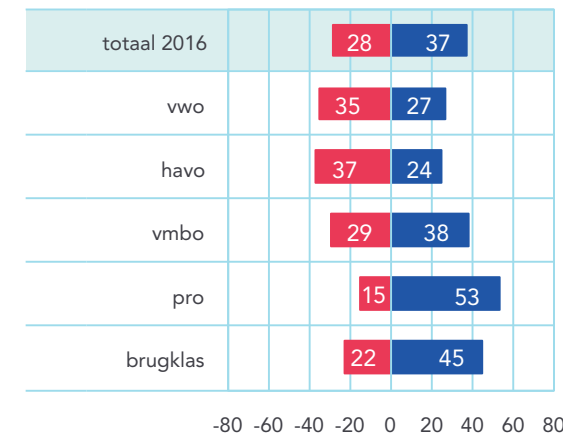
Bijna een kwart van de scholieren is negatief in hun totaaloordeel over manieren en vormen van lesgeven, 41 procent is hier wel positief over. Vooral brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs zijn tevreden over de manieren en vormen van lesgeven in het algemeen. Vmbo'ers en havisten zijn hier minder uitgesproken over: een derde is tevreden, een kwart is ontevreden.

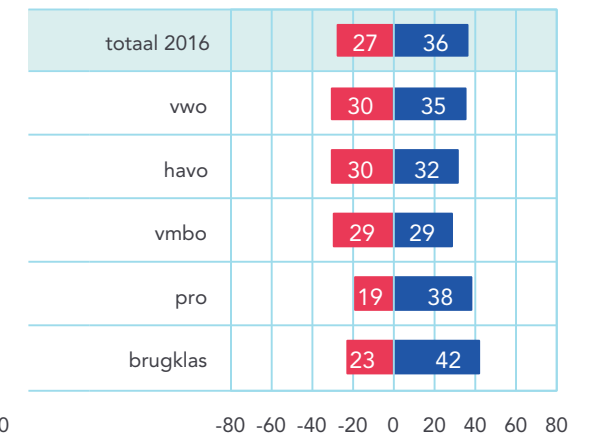
Figuur 37 / Oordeel over manieren en vormen van lesgeven (totaaloordeel)

Van alle deelaspecten van dit onderwerp zijn scholieren het meest tevreden over hoe zinvol de lessen zijn: 57 procent geeft aan dat de lessen zin hebben. Ook over het lesmateriaal zijn scholieren in vergelijking tot de andere deelaspecten relatief tevreden (51%). Scholieren zijn ronduit ontevreden over de aansluiting van de lessen bij de gebeurtenissen uit het nieuws: 41 procent geeft aan dat er te weinig aansluiting is, 26 procent vindt het ruim voldoende. Over de aansluiting van de lessen op gebeurtenissen uit het nieuws zijn alleen scholieren in het

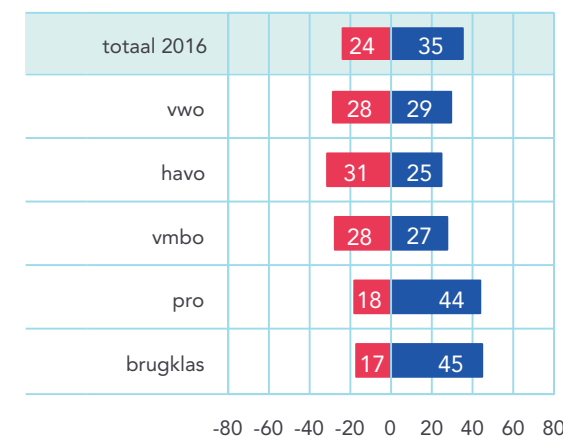
praktijkonderwijs meer tevreden dan ontevreden. Het aandeel scholieren in de overige niveaus dat hier ontevreden over is, is twee keer zo klein als de groep tevreden scholieren. Wat betreft de hoeveelheid praktijk in de lessen en het aantal zelfstudie-uren zijn scholieren gematigd tevreden. Meer dan de helft van de scholieren in het praktijkonderwijs is tevreden over de hoeveelheid praktijk in de lessen. Brugklassers zijn hier ook redelijk tevreden over (45%). Havisten en vwo'ers daarentegen zijn vaker ontevreden dan tevreden over de hoeveelheid praktijk. Brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs zijn meer uitgesproken tevreden dan ontevreden over zowel het aantal zelfstudie-uren als de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les. Voor de overige niveaus geldt dat de groep tevreden scholieren nauwelijks groter, soms zelfs kleiner, is dan de groep ontevreden scholieren. Brugklassers zijn meer dan andere niveaus tevreden over het lesmateriaal en zijn vaker van mening dat de lessen nut hebben dan de andere niveaus. Over de aansluiting van de vakken op elkaar zijn vwo'ers het meest tevreden, vmbo'ers het minst.

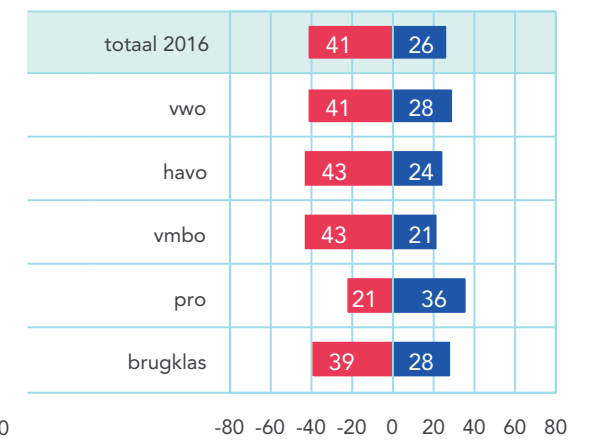
Figuur 38 / Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid praktijk die je krijgt in de lessen?

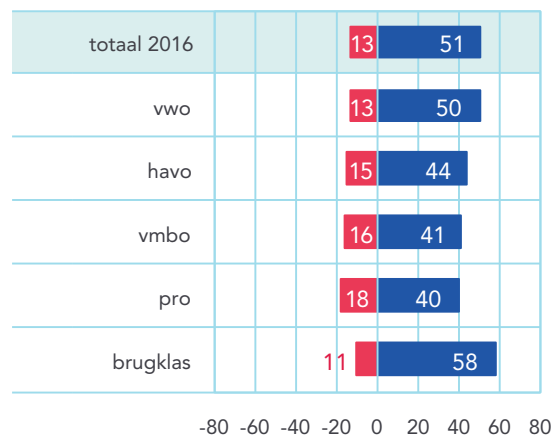
Figuur 39 / Hoe tevreden ben je over het aantal zelfstudie-uren?

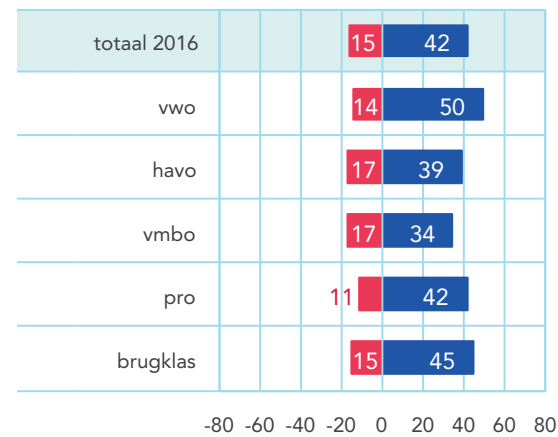
Figuur 40 / Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les?

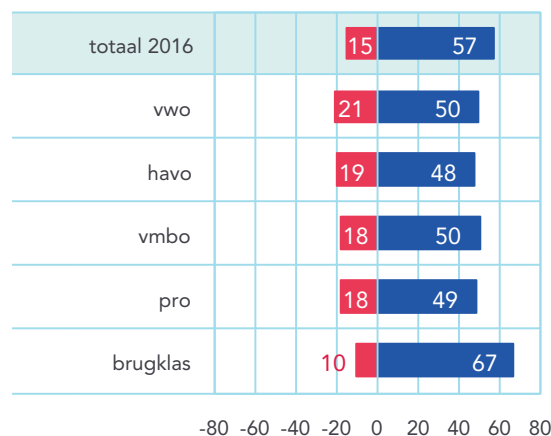
Figuur 41 / Vind je dat de lessen aansluiten bij de gebeurtenissen uit het nieuws?

Figuur 42 / Hoe tevreden ben je over het lesmateriaal?

Figuur 43 / Hoe tevreden ben je over hoe vakken op elkaar aansluiten?

Figuur 44 / Vind je dat de lessen zin hebben?

Eersteklassers zijn het meest tevreden over de manieren en vormen van lesgeven. In de tweede klas en ook in de derde klas blijft de tevredenheid hierover zakken. Vanaf de vierde klas daalt deze tevredenheid niet verder. Op een tweetal deelaspecten van lesgeven, namelijk de tevredenheid over de hoeveelheid praktijk in de lessen en of lessen zin hebben, zien we dat tot aan de zesde klas de tevredenheid wel blijft zakken. Eersteklassers zijn het meest vaak tevreden over het aantal zelfstudie-uren. Derdeklassers zijn hier het minst vaak tevreden over. Na de derde klas stijgt het aandeel scholieren dat tevreden is per leerjaar. Toch wordt het niveau van tevredenheid uit de eerste klas in de zesde klas niet meer gehaald. Eenzelfde trend (eerste klas meest tevreden, derde klas minst tevreden, vanaf vierde klas weer stijging in tevredenheid) is ook terug te zien bij de tevredenheid over aansluiting van de lessen bij het nieuws, over het lesmateriaal en over hoe vakken op elkaar aansluiten. Wat betreft de tevredenheid over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les, zien we een daling tot aan de vijfde klas in tevredenheid. In de zesde klas zijn scholieren weer iets gestegen in tevredenheid over deze afwisseling van activiteiten.

Vmbo-gl'ers zijn het meest positief in hun algemene oordeel over lesgeven, vmbo-tl'ers het minst. Bij de onderliggende aspecten zien we andere verschillen. Over de hoeveelheid praktijk in de lessen zijn vmbo-bl'ers en vmbo-kl'ers het meest tevreden, vmbo-tl'ers het minst. Vmbo-bl'ers en vmbo-gl'ers zijn het meest tevreden over de afwisseling van activiteiten tijdens de les. Hierover zijn vmbo-tl'ers het minst tevreden. Over de andere aspecten oordelen de scholieren in de verschillende leerwegen nauwelijks afwijkend van elkaar.

In de sector techniek zijn vmbo'ers het meest positief over de manier en vormen van lesgeven. Scholieren in de sector zorg en welzijn en in het intersectorale programma zijn hier het minst vaak positief over. Dit zien we ook terug bij de vragen naar tevredenheid over het lesmateriaal en over het op elkaar aansluiten van vakken. In de sector techniek is men ook het meest vaak tevreden over de hoeveelheid praktijk in de lessen, gevolgd door de scholieren in de sector landbouw. In de overige sectoren oordelen scholieren beduidend minder vaak positief over de hoeveelheid praktijk die zij krijgen. Ook over het aantal zelfstudie-uren en de afwisseling van activiteiten tijdens de les zijn scholieren in de sector techniek het meest tevreden. Scholieren in de sector landbouw oordelen het minst positief over het aantal zelfstudie-uren. Scholieren in de sector zorg en welzijn oordelen dan weer het minst positief over de afwisseling van activiteiten. Over de overige twee aspecten, aansluiting van lessen bij gebeurtenissen uit het nieuws en het zinvol zijn van lessen, oordelen de scholieren in de diverse sectoren niet verschillend van elkaar.

Vooraf havisten en vwo'ers met een NG/NT-profiel zijn tevreden over de manier en vormen van lesgeven. Ook op veel van de deelaspecten zijn zij het meest tevreden. Opvallend veel scholieren met een EM-profiel en met een CM/EM-profiel zijn ontevreden over de hoeveelheid praktijk tijdens de lessen. Over het aantal zelfstudie-uren zijn scholieren met een CM-profiel het minst te spreken. Over het lesmateriaal, het op elkaar aansluiten van vakken en over hoe zinvol lessen zijn, oordelen scholieren met een EM-profiel het minst vaak positief. Wat betreft de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les, zijn havisten en vwo'ers met een natuurrichting in hun profiel (NG, NT en NG/NT) (net) iets vaker tevreden dan ontevreden. In de overige profielen wordt door scholieren over de afwisseling vaker negatief dan positief geoordeeld. Over de aansluiting van lessen op gebeurtenissen uit het nieuws oordelen scholieren met een CM-profiel opvallend meer tevreden, degenen met een natuurprofiel (NG, NT en NG/NT) zijn hier het minst vaak tevreden over.

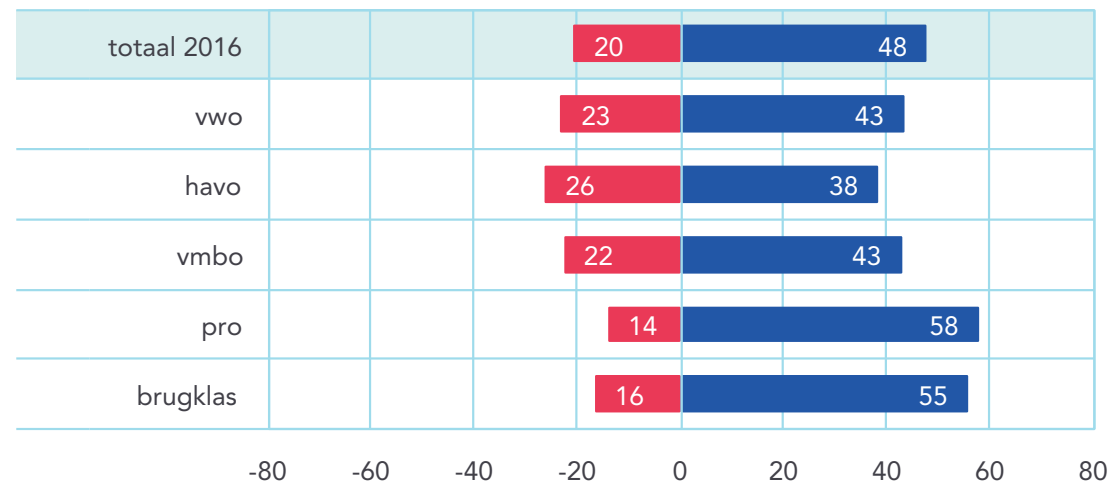
5.3 / Gepersonaliseerd leren

Een nieuw thema binnen de LAKS-monitor is gepersonaliseerd leren. Binnen het voortgezet onderwijs wil men steeds meer maatwerk, gepersonaliseerd op de leerling, aanbieden om het beste uit leerlingen te halen. De antwoorden op de volgende drie vragen vormen samen het totaaloordeel gepersonaliseerd leren:

- Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten?
- Hoe tevreden ben je over hoe je wordt begeleid bij zelfstandig werken?
- Krijgt je extra hulp als je problemen hebt met leren?

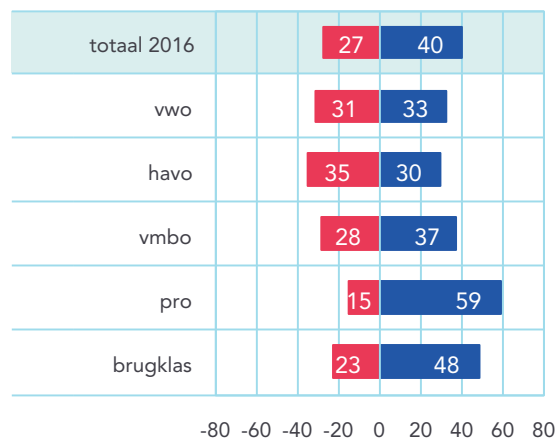
Net minder dan de helft van de scholieren is positief gestemd over gepersonaliseerd leren, een op de vijf oordeelt negatief. Vooral onder scholieren in het praktijkonderwijs is het aandeel dat tevreden is over gepersonaliseerd leren groot met 58 procent. Ook brugklassers oordelen meer dan gemiddeld positief over gepersonaliseerd leren. Het minst te spreken over dit onderwijs zijn havisten met 38 procent tevredenheid en 26 procent ontevredenheid.

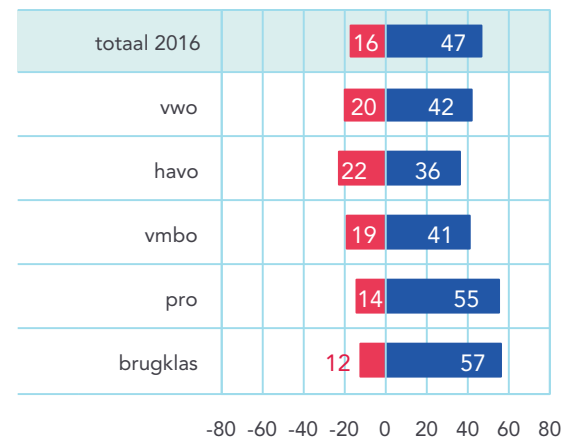

Figuur 45 / Oordeel over gepersonaliseerd leren (totaaloordeel)

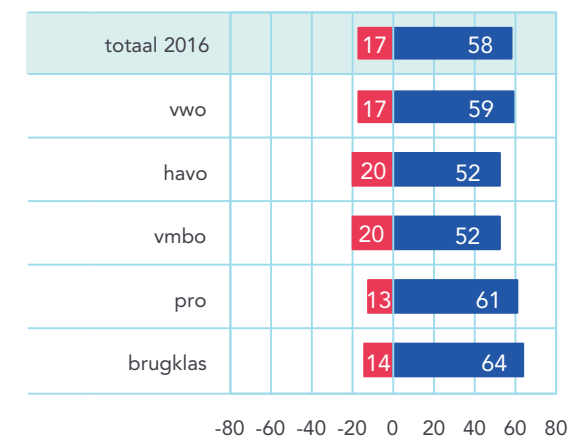
Het meest tevreden (58%) zijn scholieren met het krijgen van extra hulp bij het leren als scholieren hier problemen mee hebben. Het minst tevreden zijn scholieren over het rekening houden met sterke en zwakke punten van leerlingen. Veertig procent vindt dat docenten hier rekening mee houden, 27 procent vindt van niet. Scholieren in het praktijkonderwijs zijn meer dan scholieren van de andere niveaus van mening dat docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Vooral havisten en vwo'ers geven aan dat docenten hier geen rekening mee houden. Brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs zijn het meest tevreden over de begeleiding bij zelfstandig werken, havisten zijn hier van alle niveaus het minst tevreden over. Brugklassers, op de voet gevolgd door scholieren in het praktijkonderwijs, geven het vaakst aan dat zij extra hulp krijgen als ze problemen met leren hebben. Vmbo'ers en havisten geven dit het minst vaak aan. Eén op de vijf vmbo'ers en een even groot aandeel havisten geeft zelfs aan dat zij geen extra hulp krijgen als ze problemen met leren ervaren.

Figuur 46 / Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten?

Figuur 47 / Hoe tevreden ben je over hoe je wordt begeleid bij zelfstandig werken?

Figuur 48 / Krijg je extra hulp als je problemen hebt met leren?

Bij zowel het totaaloordeel als de drie bevroegde aspecten van gepersonaliseerd leren zien we de meeste tevredenheid onder de eerstklassers. Daarna daalt de tevredenheid geleidelijk tot in de vijfde klas. In het geval van het verkrijgen van extra hulp bij leerproblemen zien we dat de daling eerder stopt, in de vierde klas. Bij alle drie de aspecten is daarna weer een lichte stijging in tevredenheid te zien. De grootste daling in tevredenheid tussen de eerste klas en vierde dan wel vijfde klas is te vinden bij het oordeel over begeleiding bij het zelfstandig werken.

Tussen jongens en meisjes is het verschil in oordeel alleen noemenswaardig bij de vraag of docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Jongens zijn hier meer van overtuigd dan meisjes.

Bij twee aspecten van gepersonaliseerd leren zijn afwijkingen gevonden in het oordeel tussen scholieren van verschillende vmbo-leerwegen. Zo zijn vmbo'ers die een basisberoepsgerichte leerweg volgen vaker dan vmbo-tl'ers van mening dat docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Het andere verschil is gevonden bij het krijgen van extra hulp bij leerproblemen. Hier zijn vmbo-gl'ers meer van mening dat deze hulp er is dan vmbo-kl'ers.

Als we kijken naar verschillen tussen de sectoren in het vmbo, dan zijn scholieren die een techniekopleiding volgen het meest tevreden over gepersonaliseerd leren en de drie onderliggende aspecten. Degenen die een opleiding volgen vanuit een intersectoraal programma zijn het minst tevreden. Dit geldt eveneens voor de scholieren die een opleiding in zorg en welzijn volgen en hun tevredenheid over of docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Zij behoren tot de groep minst tevreden leerlingen.

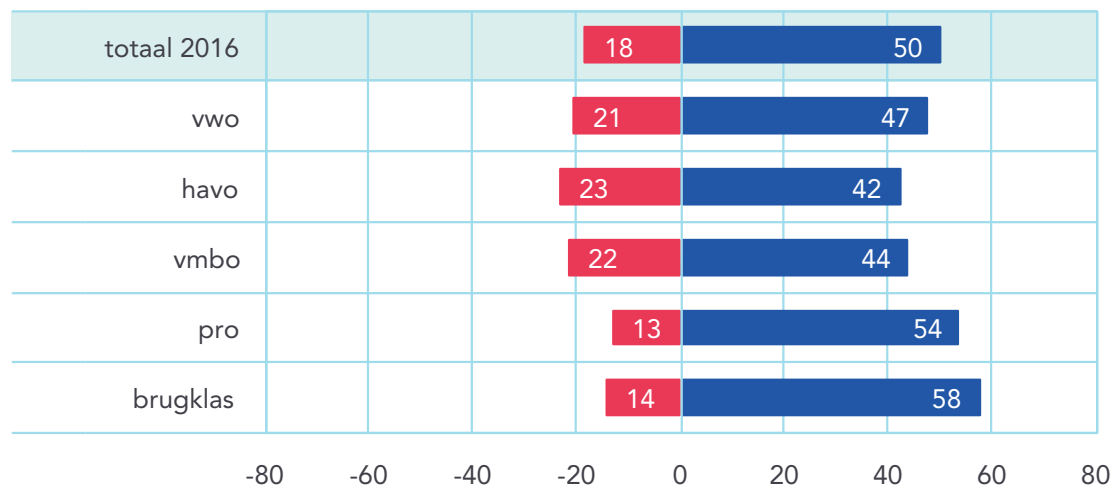
Het aandeel havo- en vwo-scholieren met een NT-profiel dat aangeeft dat docenten rekening houden met sterke en zwakke punten is groter dan het aandeel dat op deze vraag ontkennend antwoordt. De andere havisten en vwo'ers zijn minder uitgesproken (CM-profiel, CM/EM-profiel, NG/NT-profiel) of zijn vaker van mening dat docenten geen rekening houden met hun sterke en zwakke punten (EM-profiel, NG-profiel). Wat betreft de tevredenheid over de begeleiding bij het zelfstandig werken en het verkrijgen van extra hulp bij leerproblemen, zien we een tweedeling. Scholieren met een CM-, EM- of NG-profiel zijn hier het minst vaak positief over, scholieren met een NT- of combinatieprofiel het meest.

5.4 / Motivatie en excellentie

Het volgende thema, over motivatie en excellentie, is eveneens een nieuw onderdeel binnen de LAKS-monitor. Over dit onderwerp zijn vijf vragen voorgelegd aan scholieren die tezamen het totaaloordeel vormen:

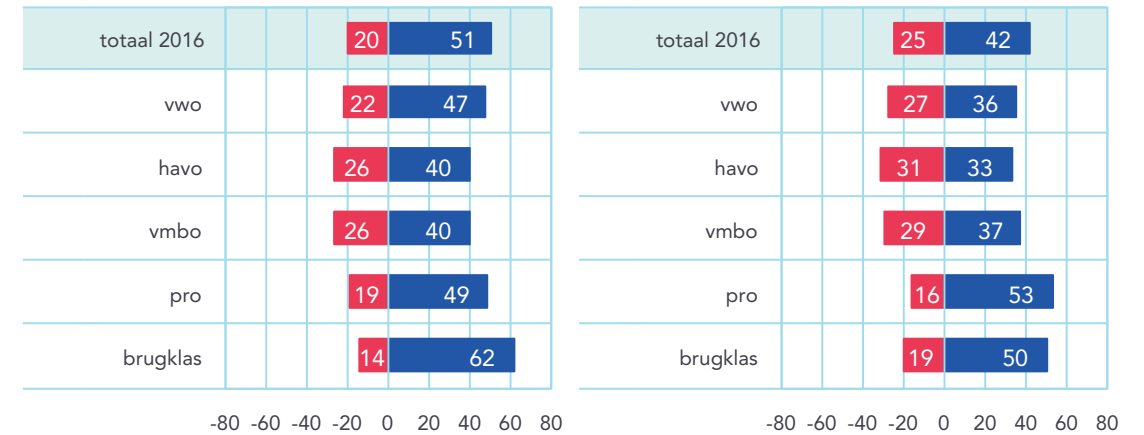
- Word je door school uitgedaagd om je best te doen?
- Word je gemotiveerd door docenten?
- Weet je waarom je iets moet leren?
- Kan je meepraten over wat je moet leren?
- Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen?

Over motivatie en excellentie oordeelt 50 procent van de scholieren positief en achttien procent negatief. Brugklassers (58%) en scholieren in het praktijkonderwijs (54%) behoren tot de groep die het meest positief gestemd is. Vmbo'ers en havisten zijn hier minder positief over. Van de vmbo'ers is 44 procent tevreden over motivatie en excellentie als geheel, 22 procent is ontevreden. Van de havisten oordeelt 42 procent hier positief over en heeft 23 procent een negatief oordeel.

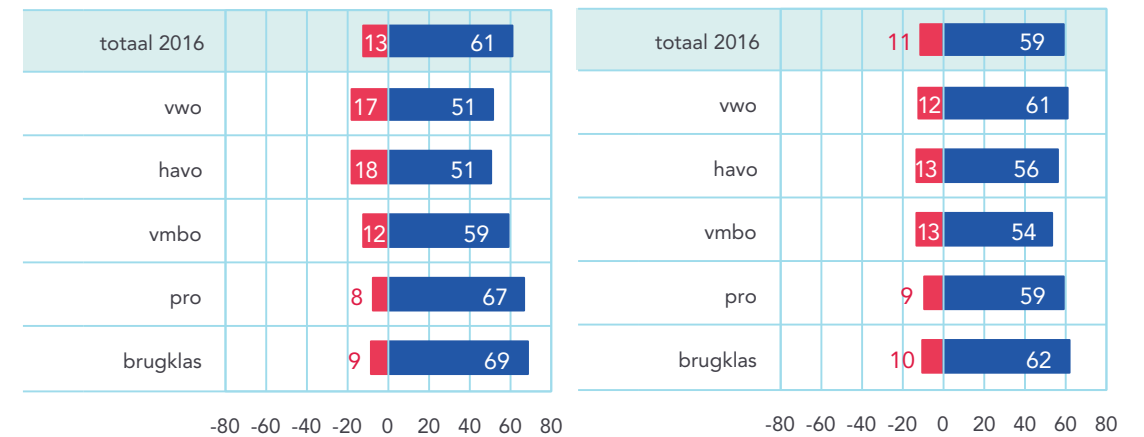
Figuur 49 / Oordeel over motivatie en excellentie (totaaloordeel)

Het aspect binnen motivatie en excellentie dat de meeste waardering krijgt van scholieren is weten waarom ze iets moeten leren: 61 procent geeft aan dat zij dit (bijna) altijd weten. Dertien procent is hier (bijna) nooit van op de hoogte. Ook over het mee kunnen praten over wat men moet leren is men relatief tevreden: 59 procent geeft aan dat zij hier (bijna) altijd over mee kunnen praten, elf procent vindt dat zij dit (bijna) nooit kunnen. Binnen motivatie en excellentie krijgt de tevredenheid over het kunnen volgen van extra vakken of activiteiten om als scholier te kunnen ontwikkelen de minste waardering (39% tevreden, 23% ontevreden). Vooral brugklassers voelen zich door school uitgedaagd om hun best te doen. Vmbo'ers en havisten geven het minst vaak aan dat zij zich door school uitgedaagd voelen. De helft van de brugklassers en iets meer dan de helft van de scholieren in het praktijkonderwijs geeft aan dat zij gemotiveerd worden. Bij de overige niveaus deelt ongeveer een derde van de scholieren deze mening. In de brugklas weet 69 procent waarom ze iets moeten leren. De havisten en vwo'ers zijn hier minder van op de hoogte: 51 procent geeft aan dat zij weten waarom ze iets moeten leren en achttien procent weet dit niet. Brugklassers geven het vaakst aan dat zij kunnen meepraten over datgene wat geleerd moet worden. Zij zijn ook het vaakst tevreden over het kunnen volgen

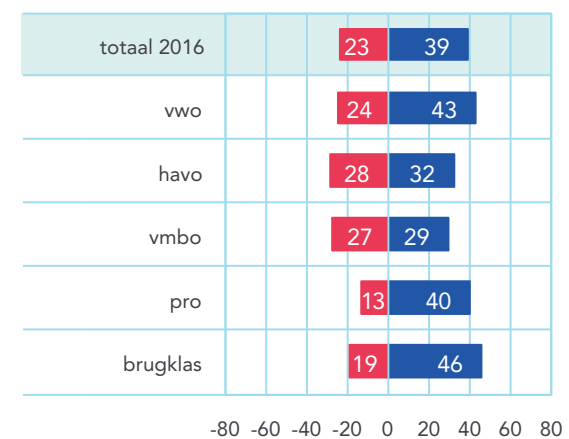
Figuur 50 / Word je door school uitgedaagd om je best te doen?

Figuur 51 / Word je gemotiveerd door docenten?

Figuur 52 / Weet je waarom je iets moet leren?

Figuur 53 / Kan je meepraten over wat je moet leren?

Figuur 54 / Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen?

van extra vakken en extra activiteiten om zich te ontwikkelen. Vmbo'ers zijn over beide aspecten het minst vaak positief. Hoe langer scholieren op school zitten, hoe minder vaak ze van mening zijn dat ze door school uitgedaagd worden. We zien in de laatste klas van de havo en de laatste twee klassen van het vwo dat scholieren hierover minder uitgesproken zijn. Ditzelfde zien we bij de vraag of ze gemotiveerd worden door docenten. In de eerste klas antwoordt meer dan de helft van de scholieren hier positief op en is nog geen vijftien procent het hier mee oneens. Het aandeel dat zich gemotiveerd voelt daalt tot aan de vijfde klas. Het aandeel dat zich niet gemotiveerd voelt, blijft vanaf de derde klas stabiel. In de eerste klas geeft men het vaakst aan op de hoogte te zijn over waarom men iets moet leren. Tot in de vijfde klas daalt dit. Hoe langer op school, hoe vaker scholieren aangeven dat zij niet weten waarom ze iets moeten leren. Ook over het mee kunnen praten over wat geleerd moet worden, zijn scholieren met het jaar dat ze langer op school zitten minder te spreken. De tevredenheid over de mogelijkheid om extra vakken te volgen om te ontwikkelen is wederom onder eersteklassers het grootst. In zowel de tweede klas als de derde klas daalt de tevredenheid hierover. Daarna stijgt de tevredenheid weer. De tevredenheid van de eerste klas wordt echter niet meer gehaald.

Verschillen naar leerweg in het vmbo zijn op twee onderwerpen gevonden. Wat betreft het oordeel over hoe ze op school worden uitgedaagd hun best te doen zijn vmbo-scholieren in de gemengde leerweg het meest tevreden en vmbo-tl-scholieren het minst. Daarnaast is er verschil in oordeel over de motivatie door docenten. Vmbo-bl'ers zijn het vaakst van mening dat zij gemotiveerd worden door docenten en vmbo-tl'ers het minst.

Vmbo'ers die een technische opleiding volgen zijn het meest positief over alle vragen rondom motivatie en excellentie, behalve bij de vraag of ze weten waarom ze iets moeten leren. Daarbij is er geen verschil te zien met de andere sectoren. Vmbo'ers in de sector techniek geven meer dan de andere vmbo-leerlingen aan dat zij extra vakken kunnen volgen om zich te ontwikkelen. Scholieren die een intersectoraal programma volgen voelen zich het minst vaak door school uitgedaagd om hun best te doen. Zij voelen zich ook het minst vaak gemotiveerd door docenten. Scholieren in de sector zorg en welzijn geven het minst vaak aan dat zij kunnen meepraten over wat ze moeten leren.

Kijken we naar verschillen in oordelen tussen de gekozen profielen, dan zijn het voornamelijk scholieren met een NG/NT-profiel die het meest positief zijn over motivatie en excellentie. Zo voelen zij zich vaker uitgedaagd door school om hun best te doen. Scholieren met een EM-profiel voelen zich het minst vaak uitgedaagd. Ook geven scholieren met een NG/NT-profiel het vaakst aan dat zij gemotiveerd worden door docenten, CM/EM-profielers geven dit het minst vaak aan. Havisten en vwo'ers met profiel NG/NT geven vaker aan dat zij kunnen meepraten over wat er geleerd moet worden. Zij geven ook vaker aan dat het mogelijk is om extra vakken te volgen om zich te ontwikkelen. Scholieren met een CM- en EM-profiel geven dit het minst vaak aan.

5.5 / Begeleiding bij keuzes

In deze paragraaf gaan we in op de begeleiding die scholieren hebben gekregen bij het maken van de keuze voor een sector of profiel. Aan vmbo'ers in de tweede tot en met de vierde klas is gevraagd:

- Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw sectorkeuze?

Degenen die al gekozen hebben voor een sector (derde en vierde klas) is vervolgens gevraagd:

- Hoe tevreden ben je over jouw sectorkeuze?

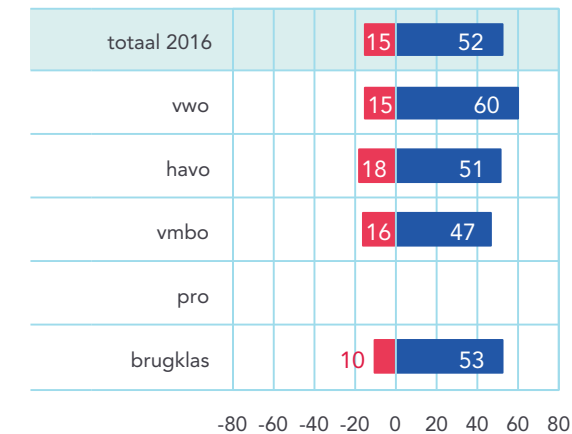
Ditzelfde is gevraagd aan havo- en vwo-scholieren in de derde tot en met zesde klas, maar dan over hun profiel:

- Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profielkeuze?

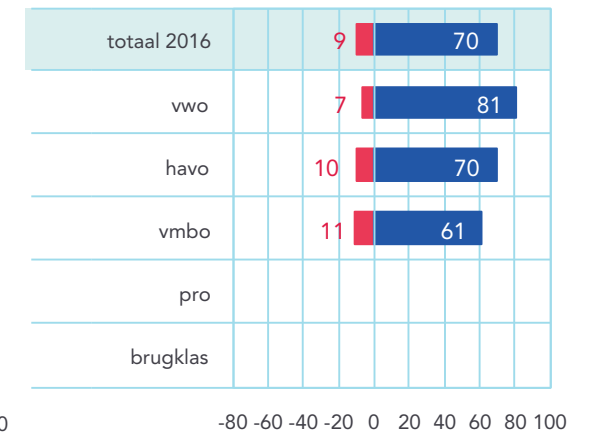
Vervolgens is aan de scholieren in de laatste twee klassen van de havo en laatste drie klassen van het vwo gevraagd:

- Hoe tevreden ben je over jouw profielkeuze?

Iets meer dan de helft van de scholieren is tevreden over de begeleiding bij de profiel- dan wel sectorkeuze. Vooral vwo'ers zijn hierover tevreden, vmbo'ers zijn het minst tevreden. Een ruime meerderheid (61%) van de vmbo'ers die een sector hebben gekozen, is tevreden met deze keuze. De tevredenheid onder havisten en vwo'ers over de gemaakte profielkeuze is nog hoger: 70 procent van de havo-scholieren en 81 procent van de vwo'ers is tevreden over de profielkeuze.

Figuur 55 / Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profiel- of sectorkeuze?

Figuur 56 / Hoe tevreden ben je over jouw profiel- of sectorkeuze?

Vmbo'ers die de sector techniek gekozen hebben, geven het vaakst aan tevreden te zijn over de begeleiding (53%) en met hun keuze (65%). In de sector economie (47% tevreden met begeleiding, 61% tevreden over keuze) en in zorg en welzijn (44% tevreden met begeleiding, 60% tevreden over keuze) is men minder tevreden. Degene die gekozen hebben voor het intersectorale programma zijn zowel het minst tevreden over de begeleiding (40%) als met hun keuze (50%).

Scholieren in havo en vwo die gekozen hebben voor een NG/NT-profiel zijn het meest tevreden over de begeleiding bij hun keuze (56%) en over de keuze zelf (85%). Het minst tevreden over de begeleiding zijn havisten en vwo'ers die een EM-profiel hebben gekozen (47%). Zij zijn echter niet de groep die het minst tevreden is over hun gemaakte keuze. Dat zijn de scholieren met een NG-profiel: hoewel nog altijd 70 procent tevreden is over het gekozen profiel geeft elf procent aan ontevreden te zijn met hun keuze voor NG. De ontevredenheid bij de andere profielen ligt tussen de vijf procent (NG/NT) en negen procent (CM).

5.6 / Samenvatting

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de tevredenheid over docenten, manieren en vormen van lesgeven, gepersonaliseerd leren, motivatie en excellentie en als laatste naar de tevredenheid over de begeleiding bij de sector- en profielkeuze.

Het merendeel van de scholieren is tevreden over hun docenten en de vakkennis die zij hebben. Ook vinden ze dat ze terecht kunnen met vragen bij docenten en dat ze het door docenten met respect behandeld worden. Het minst positief zijn scholieren over hoe docenten uitleggen. Brugklassers oordelen vergeleken met de overige scholieren het meest positief over de vakkennis van docenten en over de mentor. Vwo'ers zijn vaker dan de andere scholieren positief over hoe docenten met hen omgaan. Ze zijn ook vaker van mening dat ze met respect behandeld worden door docenten.

Over lesgeven oordelen scholieren minder tevreden (41%) en ronduit meer ontevreden (23%). Het meest negatief zijn ze over de aansluiting van de lessen bij gebeurtenissen uit het nieuws. Het meest te spreken zijn scholieren over de zin van de lessen en het lesmateriaal. Brugklassers zijn over het algemeen het meest tevreden over de manier en vormen van lesgeven en de onderliggende aspecten. Over enkele aspecten zijn scholieren in het praktijkonderwijs net iets meer tevreden. Dit is het geval bij de tevredenheid over de hoeveelheid praktijk in de lessen en de aansluiting van de lessen bij gebeurtenissen uit het nieuws.

Bijna de helft van de scholieren is over het algemeen tevreden over gepersonaliseerd leren. De extra hulp bij leerproblemen krijgt de hoogste waardering. Het minst te spreken is men over in hoeverre docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten. Brugklassers en scholieren in het praktijkonderwijs zijn over dit laatste aspect echter juist meer dan gemiddeld tevreden. Ditzelfde geldt voor de begeleiding bij zelfstandig werken en het verkrijgen van extra hulp bij leerproblemen.

Van alle leerlingen is de helft positief over motivatie en excellentie. Het meest positief zijn ze over het weten waarom je iets moet leren en het mee kunnen praten over wat je moet leren. Motivatie door docenten en de mogelijkheid om extra vakken te volgen wordt door minder dan de helft van de scholieren positief beoordeeld. Brugklassers zijn over bijna alle aspecten het meest tevreden. Scholieren in het praktijkonderwijs geven iets vaker dan brugklassers aan dat zij door docenten gemotiveerd worden. Vwo'ers geven bijna even vaak als brugklassers aan dat zij mee kunnen praten over wat ze moeten leren.

Over de begeleiding bij de sectorkeuze (vmbo'ers) en profielkeuze (havisten en vwo'ers) is een kleine meerderheid tevreden. Vmbo'ers zijn hier het minst vaak tevreden over, vwo'ers het meest. Deze laatste groep is ook het meest tevreden over het daadwerkelijk gekozen profiel, vmbo'ers zijn het minst vaak tevreden over de door hen gemaakte sectorkeuze.

Het LAKS duikt in de resultaten

De ondervraagde leerlingen zijn over het algemeen behoorlijk tevreden over hun docenten. Slechts acht procent is ontevreden over hun docenten (figuur 30). Zoomen we in op de verschillende aspecten waar docenten op worden beoordeeld, dan zien we toch een aantal verbeterpunten. Van de ondervraagde leerlingen is 27 procent ontevreden over de mate waarin docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten (figuur 46). Een kwart van de leerlingen is ontevreden over hoe docenten hen motiveren (figuur 51). Er is in toenemende mate een roep om meer persoonlijke aandacht in de klas. Tegelijkertijd komen klassen van 30+ leerlingen nog steeds veel voor. Op deze manier komt er steeds meer druk op de schouders van de docenten te liggen. Voor het basisonderwijs ligt er een wetsvoorstel klaar om grote klassen terug te dringen. Waarom zou dit voor het voortgezet onderwijs niet ook kunnen?

Al enige tijd heerst er een discussie over hoe scholieren gemotiveerd moeten worden. Ten aanzien van de manier van lesgeven hebben wij dit jaar twee nieuwe vragen aan de vragenlijst toegevoegd, namelijk over de hoeveelheid praktijk tijdens de lessen en over de aansluiting op de gebeurtenissen uit het nieuws in de les. Deze vragen zijn toegevoegd omdat wij in gesprekken met scholieren in het land veel te horen kregen dat meer praktijk in de les en aansluiting op het nieuws hun motivatie verhoogden. We waren dus wel benieuwd hoe hier landelijk over gedacht werd. De resultaten zijn helder, vooral de aansluiting op het nieuws is slecht te noemen: 41 procent van de ondervraagde leerlingen is hier ontevreden over (figuur 41). Ook is 28 procent van de ondervraagden ontevreden over de hoeveelheid praktijk tijdens de les (figuur 38). Wij hadden voordat de resultaten bekend waren al een vermoeden dat naast deze vragen meer aspecten samenhangen met de motivatie van scholieren. Het blijkt dat als leerlingen tevreden zijn over hoe docenten met ict werken, en/of als ze tevreden zijn over hoe docenten rekening houden met hun sterke en zwakke punten, dat zij dan óók tevreden zijn over hoe docenten hen motiveren. Dit zien we ook bij leerlingen die tevreden zijn over de hoeveelheid praktijk, de aansluiting op het nieuws in de les en van vakken op elkaar. Deze bevindingen bevestigen de aanbevelingen die wij van scholieren kregen tijdens onze scholierencongressen over motivatie. Let wel, we kunnen hier niet spreken van een oorzakelijk verband. Maar deze gegevens bieden wel aanknopingspunten. Door extra aandacht te besteden aan ict, individuele verschillen tussen leerlingen, de hoeveelheid praktijk en aansluiting op gebeurtenissen uit het nieuws, zouden leerlingen beter gemotiveerd kunnen worden door docenten.

Het is goed om te zien dat de vele LOB initiatieven in het onderwijs tot tevredenheid leiden bij leerlingen. Zo blijkt uit de kruisverbanden die we hebben uitgevoerd dat scholieren die tevreden zijn over de begeleiding bij het maken van hun sector- of profielkeuze, vaak ook tevreden zijn met de keuze voor hun sector of profiel. Goede LOB lijkt dus daadwerkelijk effect te hebben! Toch blijft het, zeker met het afschaffen van de basisbeurs voor het hoger onderwijs, een hard gelag voor de groep die niet goed begeleid wordt.

Wat gaat het LAKS doen?

De bevindingen ten aanzien van wat scholieren motiveert vormen een vertrekpunt voor de gesprekken die wij over dit onderwerp gaan voeren met scholen en onderwijsorganisaties. Wij streven er naar om samen op zoek te gaan naar concrete invullingen van een motiverend curriculum. Onderwijs 2032, een project waarbij een open dialoog wordt gevoerd over de toekomst van het onderwijs, en waarbij onderwijs, wetenschap en bedrijfsleven zijn betrokken, zou hiervoor als een prima kapstok kunnen dienen. Het LAKS is immers al nauw betrokken bij dit project, dat op initiatief van het ministerie van OCW in 2014 is opgericht en een vervolgtraject krijgt in 2016.

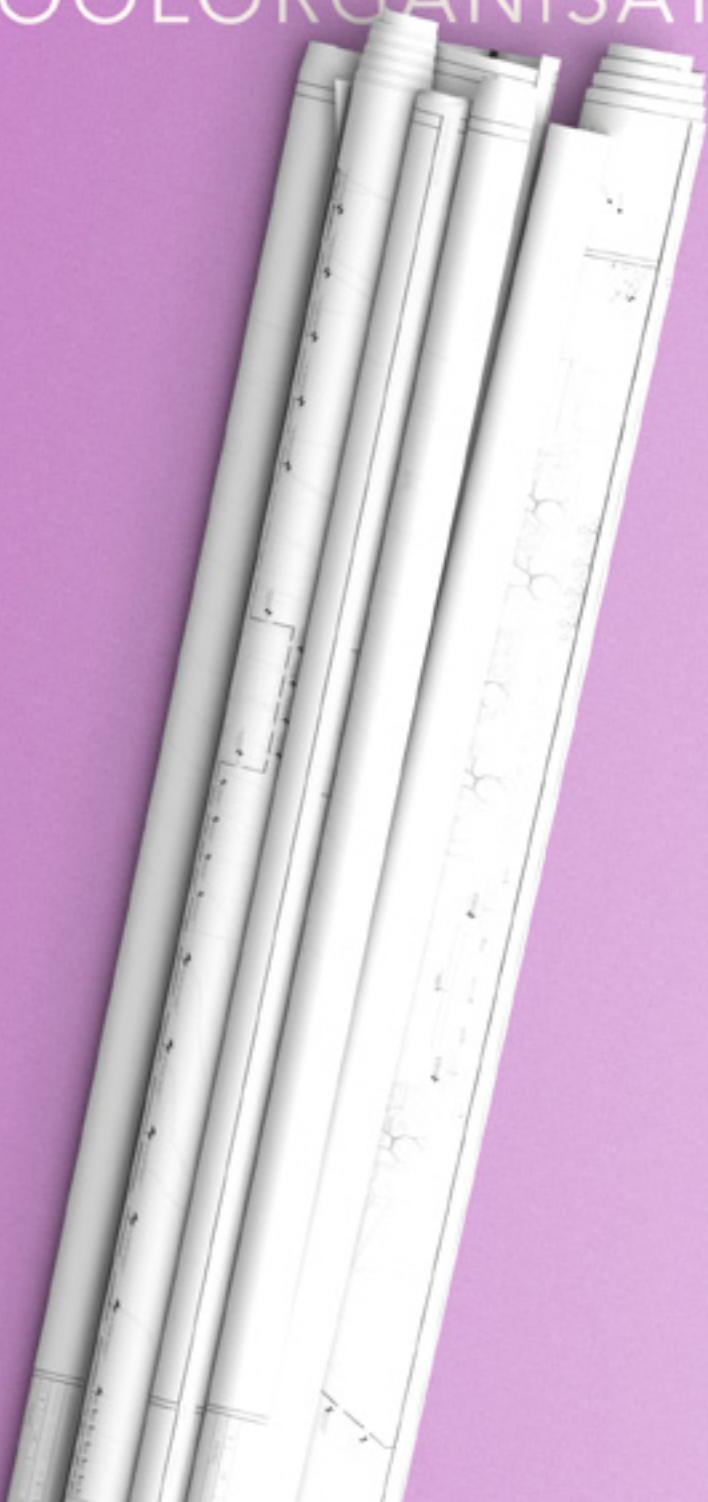
Om scholen te helpen met hun invulling van loopbaanoriëntatie en –begeleiding gaan wij op film vastleggen wat er allemaal wél goed gaat op scholen ten aanzien van LOB. Dit gaan wij bundelen en aanbieden aan scholen en beleidsmakers.

Hoofdstuk 6

SCHOOLORGANISATIE

6. Schoolorganisatie

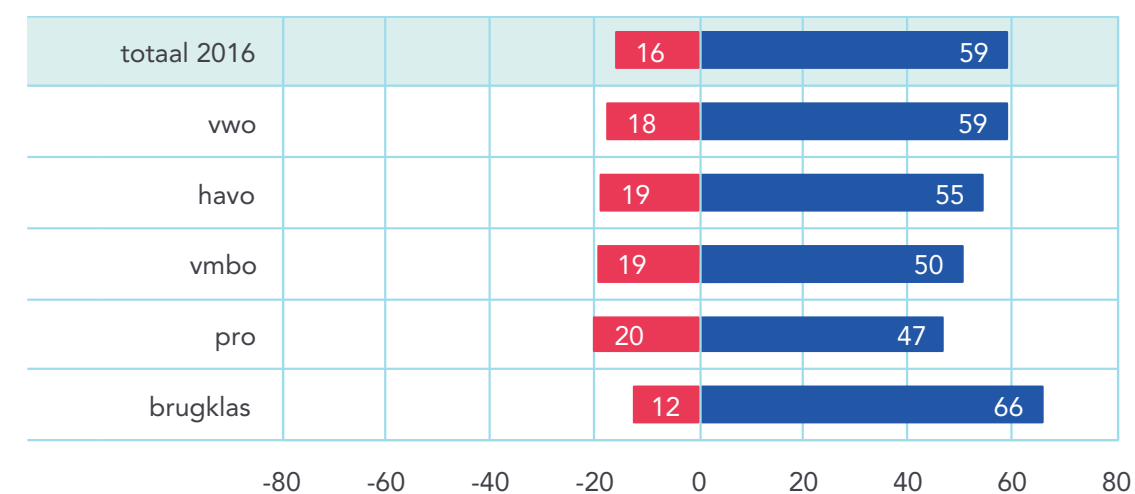
In dit hoofdstuk geven scholieren hun mening met betrekking tot de schoolorganisatie. Wat vinden zij van de onderwijsvoorzieningen (computers, internet, klaslokalen, studieplekken, praktijkmateriaal en LOB)? En wat vinden ze van faciliteiten zoals de kantine? En van de frisheid van het gebouw? Ook vroegen we leerlingen naar hun mening over de leefbaarheid en sfeer. In samenhang daarmee stelden we eveneens vragen naar de ervaringen die scholieren hebben met pesten op school. Daarnaast is er in dit hoofdstuk aandacht voor de scholieren die te kampen hebben met een beperking: hoeveel komt dit voor en hoe goed zijn de aanpassingen die op school voor deze scholieren getroffen worden?

6.1 / Onderwijsvoorzieningen

Het totaaloordeel over de onderwijsvoorzieningen is gebaseerd op de volgende zes vragen:

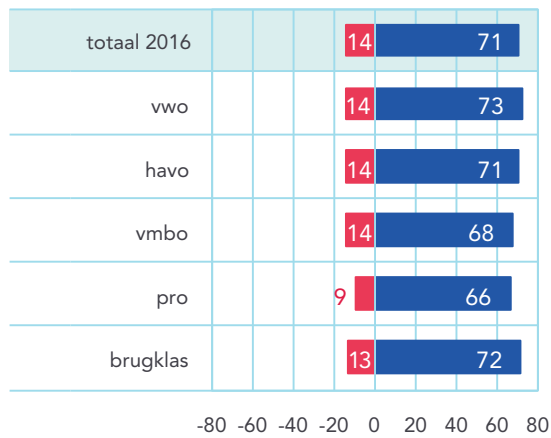
- Kun je op school gebruikmaken van internet als dat nodig is?
- Hoe tevreden ben je over de klaslokalen?
- Hoe tevreden ben je over de studieplekken op school?
- Hoe tevreden ben je over het aantal computers op school?
- Hoe tevreden ben je over praktijkmateriaal voor gym/techniek/kunst?
- Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?

Gemiddeld is 59 procent van de scholieren tevreden over de onderwijsvoorzieningen, zestien procent is hier ontevreden over. Brugklassers zijn het vaakst tevreden, gevolgd door vwo'ers. Scholieren in het praktijkonderwijs zijn het minst tevreden over de onderwijsvoorzieningen.

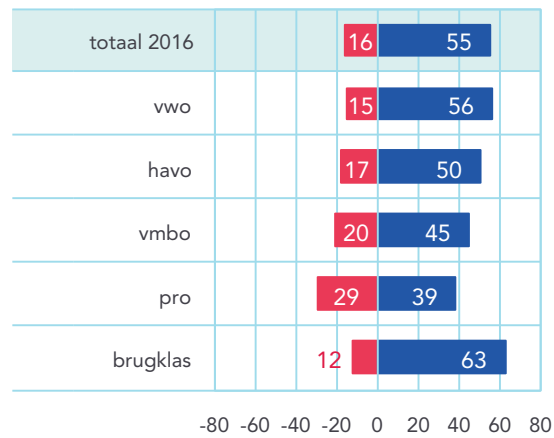

Figuur 57 / Oordeel over onderwijsvoorzieningen (totaaloordeel)

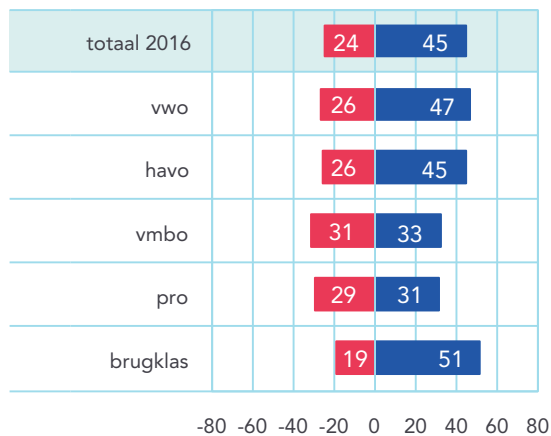
Het meest tevreden zijn scholieren over het gebruik kunnen maken van internet als ze dat nodig hebben en over het praktijkmateriaal voor gym, techniek en kunst: over beide aspecten oordeelt rond de 70 procent positief. Minder vaak tevreden, maar nog altijd meer dan de helft, zijn scholieren over het aantal computers op school (59% tevreden), de klaslokalen (55%) en de begeleiding richting een vervolgstudie (51%). Scholieren zijn het minst vaak tevreden over over de studieplekken op school: hierover oordeelt minder dan de helft positief. Vwo'ers zijn het meest tevreden over het gebruik kunnen maken van internet, pro-leerlingen het minst. Over alle andere onderwijsvoorzieningen oordelen brugklassers het vaakst positief, gevolgd door vwo'ers. Leerlingen in het praktijkonderwijs zijn het minst vaak positief over de klaslokalen, de studieplekken, het aantal computers en het praktijkmateriaal voor gym, techniek en kunst.

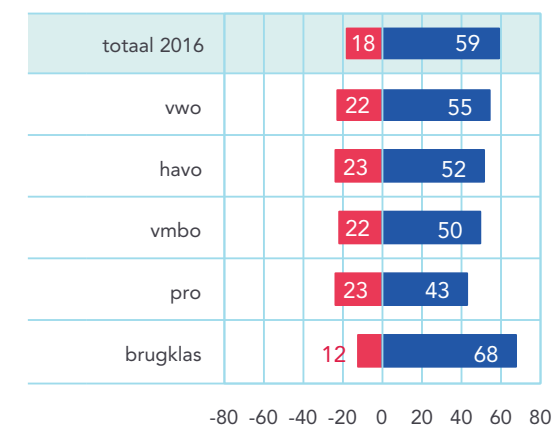
Figuur 58 / Kun je op school gebruikmaken van internet als dat nodig is?

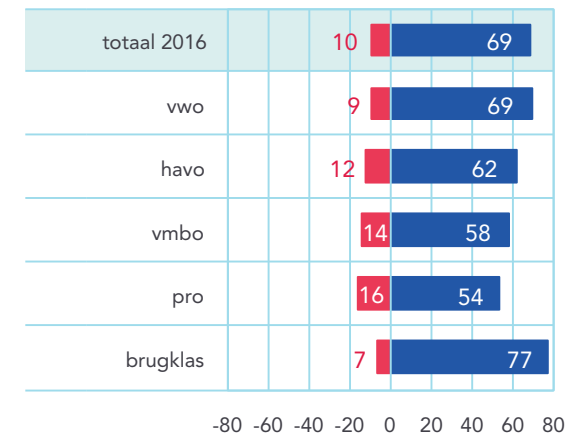
Figuur 59 / Hoe tevreden ben je over de klaslokalen?

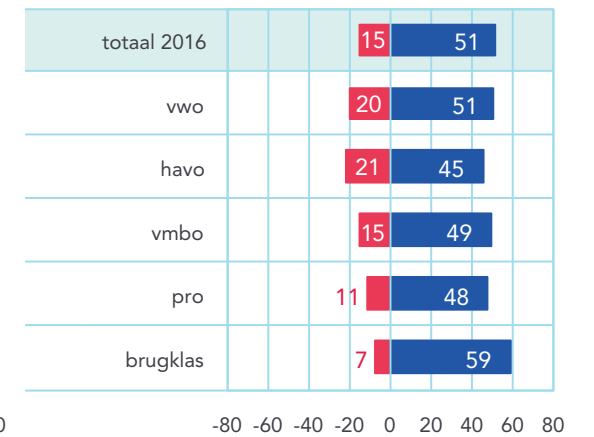
Figuur 60 / Hoe tevreden ben je over de studieplekken op school?

Figuur 61 / Hoe tevreden ben je over het aantal computers op school?

Figuur 62 / Hoe tevreden ben je over praktijkmateriaal voor gym/techniek/kunst?

Figuur 63 / Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?

De tevredenheid over alle onderwijsvoorzieningen is het grootst bij eersteklassers. Het leerjaar dat het minst vaak tevreden is, verschilt. Over internet op school zijn de derdeklassers het minst vaak tevreden. Vierdeklassers zijn het minst vaak tevreden over de klaslokalen en het praktijkmateriaal. Vijfdeklassers zijn dat het minst over LOB: de begeleiding naar een vervolgstudie. Zesdeklassers oordelen het minst vaak positief over de studieplekken op school en het aantal computers.

Vmbo-gl-leerlingen zijn vaker dan andere vmbo-leerlingen positief in hun totaaloordeel over onderwijsvoorzieningen. Het gaat hierbij specifiek over de klaslokalen, het aantal computers, het praktijkmateriaal en de begeleiding naar een vervolgstudie. Over al deze zaken oordelen vmbo-bl-scholieren het minst vaak positief.

Vmbo'ers in de sector techniek behoren tot de meest tevreden vmbo'ers als het op de onderwijsvoorzieningen aankomt. Deze leerlingen zijn het vaakst tevreden over de studieplekken, het aantal computers, het praktijkmateriaal en LOB. Samen met scholieren in de sector landbouw oordelen ze het meest positief over de klaslokalen. Het minst vaak positief zijn de scholieren in het intersectorale vmbo-programma.

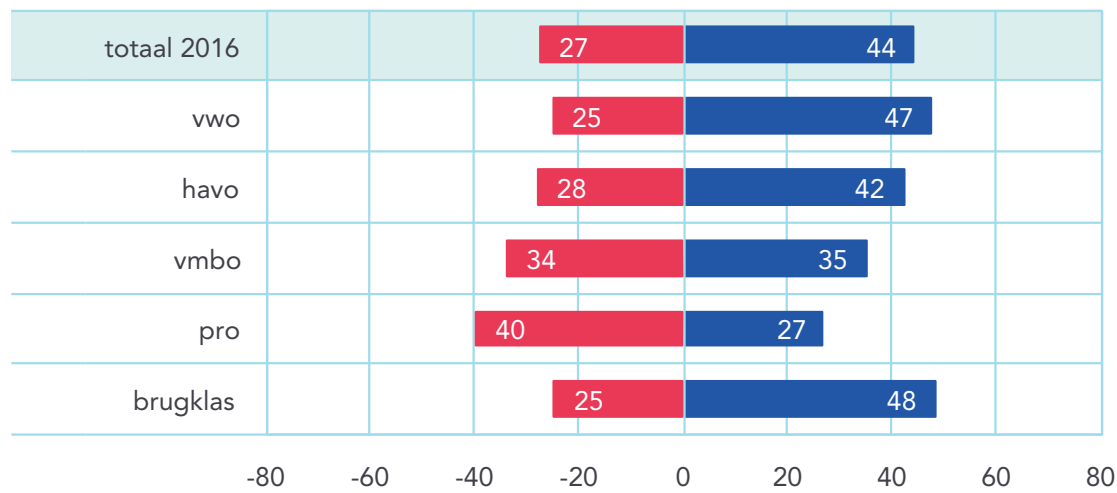
NG/NT-scholieren zijn het vaakst positief in hun totaaloordeel over de onderwijsvoorzieningen. Bij vier van de zes specifieke voorzieningen zijn deze scholieren vaker dan andere scholieren tevreden; ze scoren vaker hoog op de waardering voor klaslokalen (samen met scholieren CM/EM), het aantal computers op school (samen met NT), het praktijkmateriaal en LOB. EM-scholieren zijn doorgaans het minst tevreden over deze voorzieningen. De overige twee aspecten (of leerlingen gebruik kunnen maken van internet als dat nodig is, en de studieplekken) worden niet verschillend beoordeeld.

6.2 / Faciliteiten en voorzieningen op school

We hebben leerlingen gevraagd hun mening te geven over een aantal faciliteiten en voorzieningen op school. Het totaaloordeel hiervan is opgebouwd uit de gemiddelde scores op de volgende drie vragen:

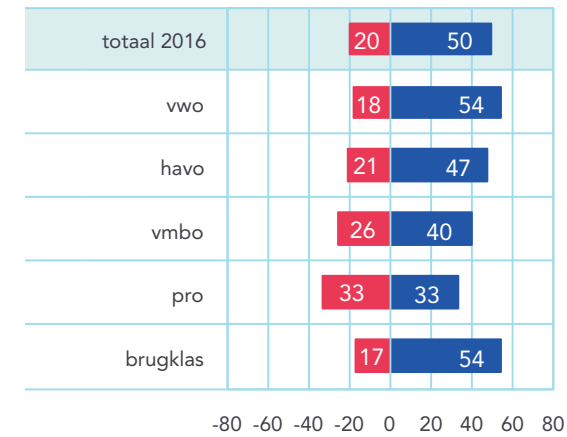
- Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school?
- Hoe tevreden ben je over de kantine?
- Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn?

Scholieren zijn niet onverdeeld positief in hun beoordeling van de faciliteiten: 44 procent is tevreden, 27 procent is dat niet. Brugklassers en vwo-scholieren zijn het vaakst positief over de faciliteiten. Het is echter opvallend hoe uitgesproken ontevreden de scholieren in het praktijkonderwijs hierover zijn: 40 procent oordeelt negatief, tegenover 27 procent positief.

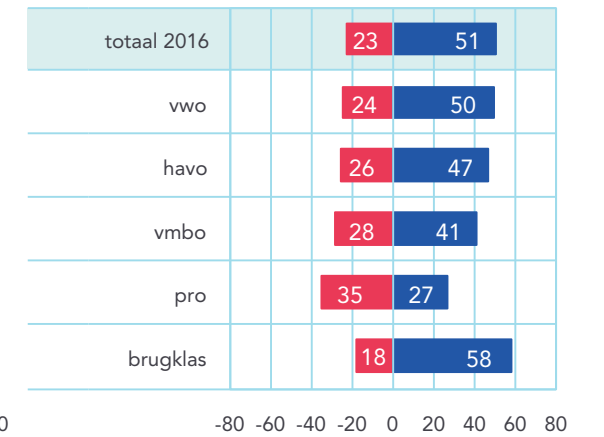

Figuur 64 / Oordeel over faciliteiten en voorzieningen (totaaloordeel)

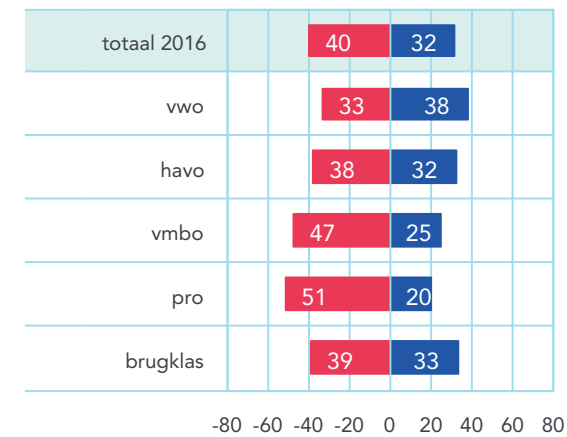
Kijken we naar de specifieke faciliteiten dan blijken scholieren het minst vaak te spreken over de frisheid van de toiletten. Met uitzondering van de vwo'ers, vinden we in alle onderwijstypen (ook bij de doorgaans zo tevreden brugklassers) meer ontevreden dan tevreden scholieren. Op dit punt is de ontevredenheid in het praktijkonderwijs wederom het grootst: iets meer dan de helft van deze leerlingen oordeelt negatief over hoe schoon de toiletten op hun school zijn, tegenover twintig procent die hier wel tevreden over is. Scholieren zijn iets vaker tevreden over de kantine en hoe schoon het op school is.

Figuur 65 / Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school?

Figuur 66 / Hoe tevreden ben je over de kantine?

Figuur 67 / Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn?

Eersteklassers zijn vaker tevreden over de kantine en het schone schoolgebouw dan leerlingen in de hogere klassen. Vierdeklassers zijn het vaakst ontevreden. Zesdeklassers zijn het meest tevreden over hoe schoon de toiletten zijn, derde- en vierdeklassers het minst.

De tevredenheid tussen de vmbo-leerwegen over dit onderwerp verschilt weinig. Het enige verschil dat we kunnen zien gaat over de frisheid van het gebouw. Vmbo-gl-leerlingen zijn hier het vaakst positief over, vmbo-kb-leerlingen het minst vaak.

Vmbo-scholieren in de sector techniek zijn vaker tevreden over de mate waarin het schoolgebouw en de toiletten schoon zijn. Scholieren in het intersectorale programma zijn hierover het minst tevreden. De kantine wordt het meest gewaardeerd door vmbo-scholieren die gekozen hebben voor de sector economie. Minst tevreden zijn de leerlingen in landbouw en het intersectorale programma.

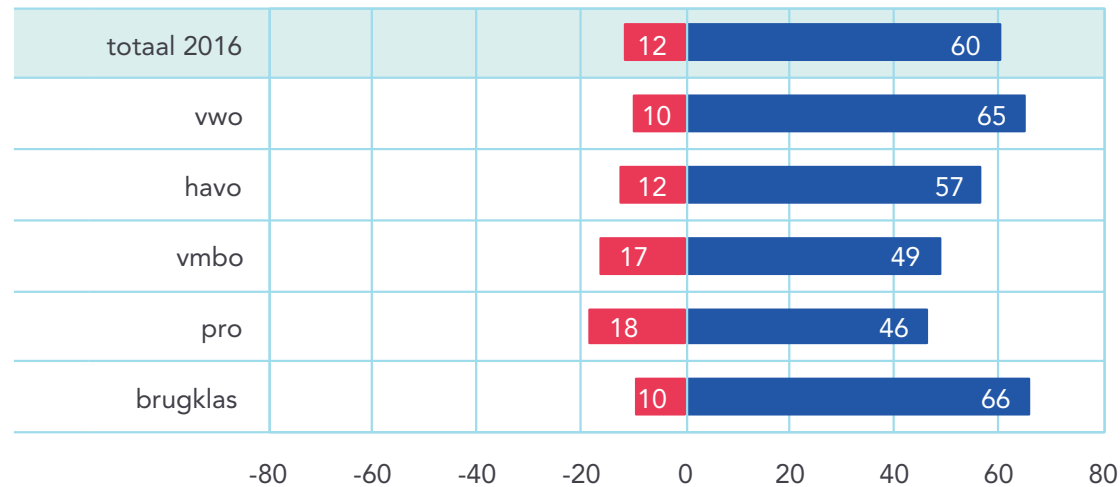
NG/NT-scholieren zijn het vaakst tevreden met de hygiëne in school en toiletten. Iets waarover scholieren met een CM-profiel het meest kritisch zijn.

6.3 / Leefbaarheid en sfeer

Een school waarin scholieren zich prettig en veilig voelen, is een basisvoorwaarde voor scholieren om te kunnen leren en zich te ontwikkelen. Scholen zijn daarom sinds augustus 2015 wettelijk verplicht om zorg te dragen voor een veilige school.⁷⁾ In dat kader wordt van scholen onder meer verwacht dat ze de veiligheidsbeleving bij leerlingen meten. In de LAKS-monitor zijn in totaal elf vragen over dit onderwerp toegevoegd. De vraag naar goed geïnformeerd worden over rechten en plichten is al behandeld in paragraaf 3.4. Een blok over concrete ervaringen met vier vormen van pesten volgt in de paragraaf hierna. Zes vragen vormen binnen de LAKS-monitor het totaaloordeel over leefbaarheid en sfeer:

- Hoe tevreden ben je over de veiligheid op school?
- Hoe duidelijk vind je de regels op school?
- Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten?
- Hoe tevreden ben je over hulp die je van school krijgt bij persoonlijke problemen?
- Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?
- Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?

Gemiddeld is 60 procent van de scholieren positief in hun totaaloordeel over leefbaarheid en sfeer, twaalf procent is hierover ontevreden. Het meest tevreden zijn de brugklassers en de vwo-scholieren. Minst tevreden zijn de scholieren in het praktijkonderwijs en het vmbo: minder dan de helft geeft een positief totaaloordeel over leefbaarheid en sfeer, bijna twintig procent is hier ontevreden over.

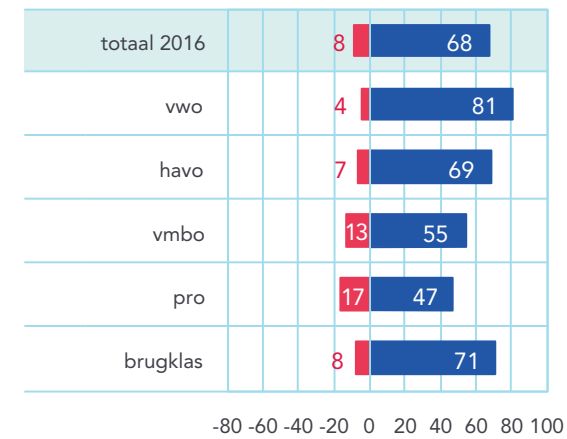

Figuur 68 / Oordeel over leefbaarheid en sfeer (totaaloordeel)

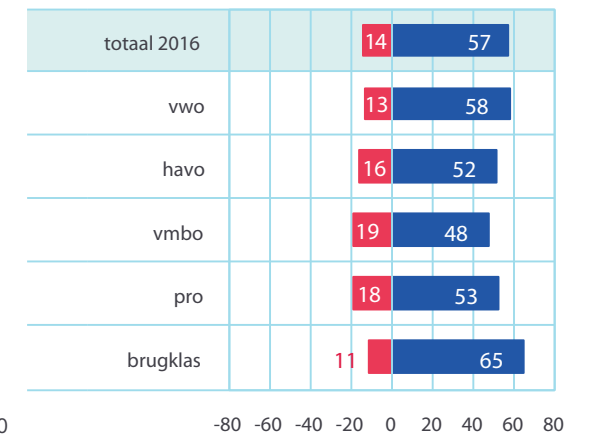
Scholieren zijn het meest tevreden over de veiligheid op school (68%), de omgang met andere leerlingen (65%) en de sfeer (64%). Meer dan de helft van de scholieren is tevreden over de duidelijkheid van de regels op school (57%) en de hulp die je krijgt bij persoonlijke problemen (54%). Het minst vaak tevreden zijn de scholieren over wat school doet tegen pesten (49%). Brugklassers zijn doorgaans het meest tevreden over de zaken omtrent leefbaarheid

7. Wet van 4 juni 2015 tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de veiligheid op school. Stb-2015-238 ISSN 0920 - 2064 's-Gravenhage.

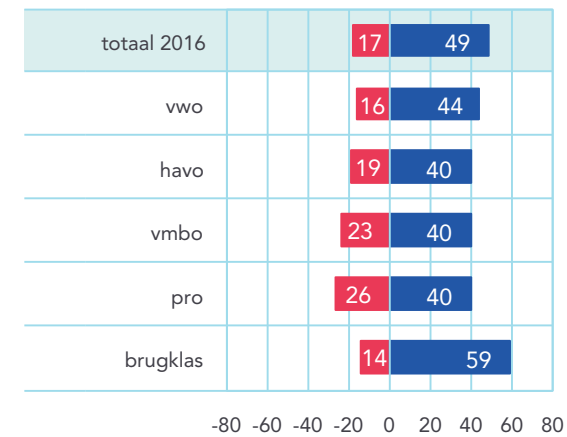
en sfeer. Alleen over de omgang met andere leerlingen zijn vwo'ers nog vaker tevreden. De leerlingen in het praktijkonderwijs zijn opvallend ontevreden over de veiligheid en sfeer op school. Ook vmbo'ers antwoorden op een aantal leefbaarheidsvragen minder vaak positief dan de andere leerlingen.

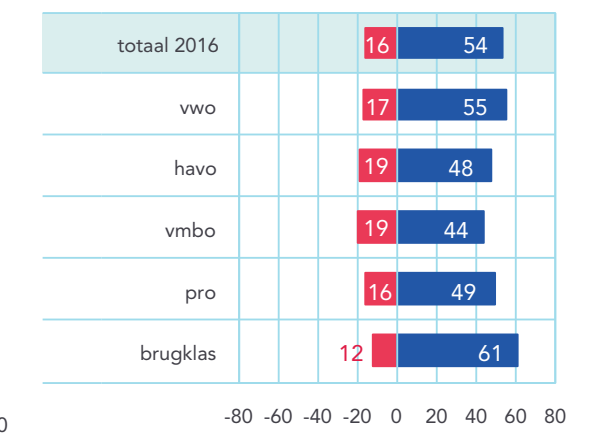
Figuur 69 / Hoe tevreden ben je over de veiligheid op school?

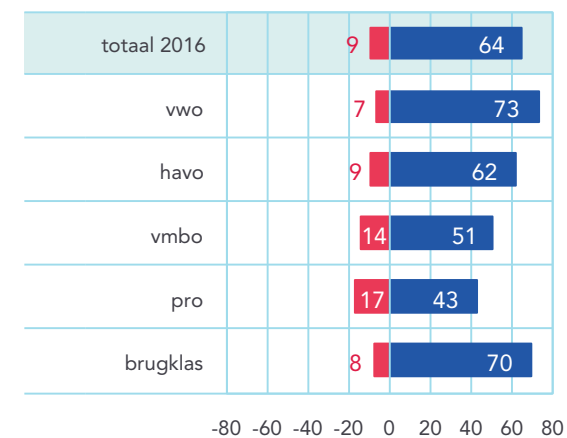
Figuur 70 / Hoe duidelijk vind je de regels op school?

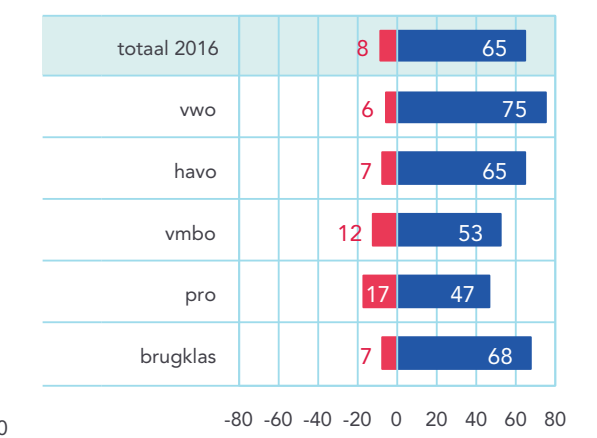
Figuur 71 / Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten?

Figuur 72 / Hoe tevreden ben je over hulp die je van school krijgt bij persoonlijke problemen?

Figuur 73 / Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?

Figuur 74 / Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?

Zesdeklassers zijn het vaakst tevreden over de veiligheid op school en de omgang met andere leerlingen. Derde- en vierdeklassers zijn dat het minst. Eersteklassers oordelen het vaakst positief over de duidelijkheid van de regels op school en vierdeklassers het minst vaak. Dat geldt ook voor de vraag over wat school doet tegen pesten: eersteklassers zijn hier het vaakst positief over en derde- en vierdeklassers het minst. Tot slot zijn eersteklassers ook het meest tevreden over de hulp bij persoonlijke problemen (vierdeklassers het minst) en de sfeer op school (derde- en vierdeklassers het minst).

Vmbo-scholieren in de gemengde leerweg zijn vaker dan de andere vmbo-scholieren positief over het totaaloordeel leefbaarheid en sfeer. Over de onderliggende vragen oordelen leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg duidelijk minder vaak positief.

Vmbo-leerlingen in de sector techniek oordelen het vaakst positief over de veiligheid op school. Hierover zijn leerlingen in het intersectorale programma het minst vaak tevreden. Over de duidelijkheid van de regels zijn leerlingen uit de verschillende vmbo-sectoren in gelijke mate tevreden. De wijze waarop school pesten tegengaat, wordt door de leerlingen in de sectoren landbouw en techniek het meest gewaardeerd. Scholieren in de sector zorg en welzijn en in het intersectorale programma beoordelen dit beduidend minder goed. Hulp bij persoonlijke problemen wordt het vaakst positief beoordeeld door de leerlingen landbouw en techniek. Over de sfeer op school en de omgang met andere leerlingen zijn de vmbo-leerlingen in de sector landbouw het vaakst tevreden.

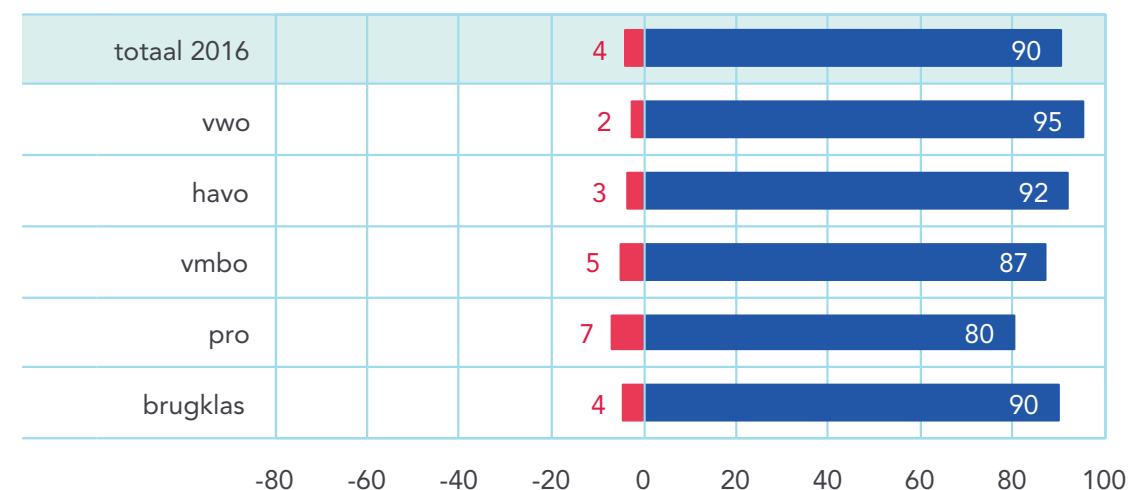
Vergelijken we de havisten en vwo'ers naar het profiel dat ze kozen, dan blijken de NG/NT-leerlingen op alle punten het vaakst positief over leefbaarheid en sfeer. EM-leerlingen zijn het minst vaak tevreden over veiligheid op school, over duidelijkheid van regels, over wat school doet tegen pesten, over de hulp bij persoonlijke problemen en over de sfeer. Scholieren met een CM-profiel zijn het minst vaak positief over wat school doet tegen pesten en de omgang met andere leerlingen.

6.4 / Pesten

Om de sociale veiligheid en leefbaarheid op school in kaart te brengen, is aan deze uitvoering van de LAKS-monitor een aantal vragen over het ervaren van pestgedrag toegevoegd. De volgende vragen vormen samen de totaalscore:

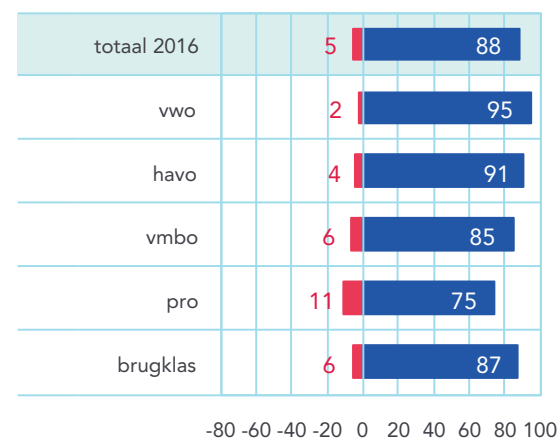
- Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school?
- Ben je de afgelopen drie maanden online gepest door leerlingen van deze school?
- Hebben leerlingen van deze school jou de afgelopen drie maanden expres lichamelijk pijn gedaan?
- Ben je de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door leerlingen van deze school?

De meerderheid van de scholieren is in de drie maanden voorafgaand aan het invullen van de LAKS-monitor niet of nauwelijks gepest. Het percentage dat vaak werd gepest bedraagt gemiddeld vier procent, uiteenlopend van twee procent in het vwo tot zeven procent in het praktijkonderwijs.

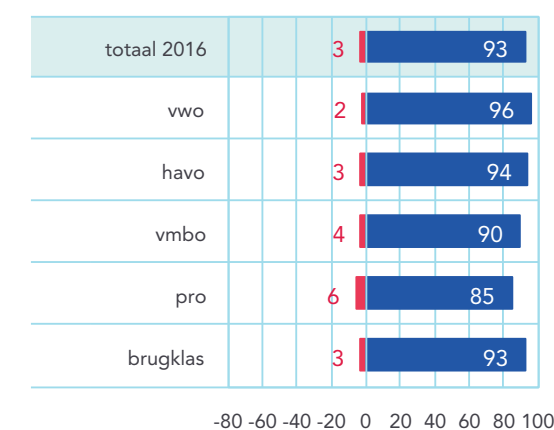

Figuur 75 / Ervaren pestgedrag (totaal, blauw = niet of nauwelijks gepest)

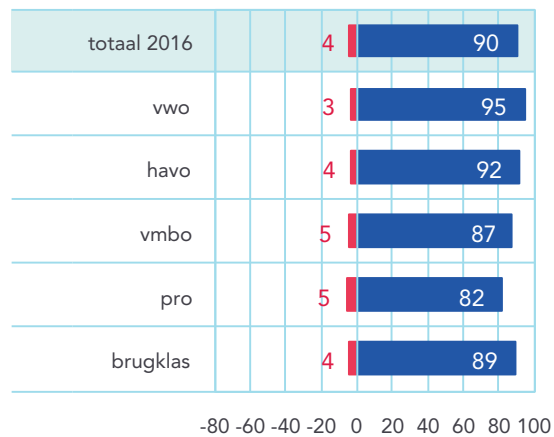
Kijken we naar de verschillende vormen van pesten, dan zien we dat pesten door leerlingen van school het meest voorkomt, met name in het praktijkonderwijs. Van de pro-leerlingen geeft elf procent aan vaak gepest te zijn hoewel het gemiddelde ligt op vijf procent. Online pesten gebeurt minder vaak: gemiddeld komt dit bij drie procent van de leerlingen vaak voor. In het pro komt dit wel weer vaker voor dan in de andere onderwijstypen. Als het gaat over expres lichamelijk pijn doen en discrimineren, dan zien we minder verschillen in de mate waarin dit voorkomt tussen onderwijstypen. Leerlingen in het praktijkonderwijs geven echter wel minder vaak aan dat ze hier niet of nauwelijks mee te maken hebben gehad.

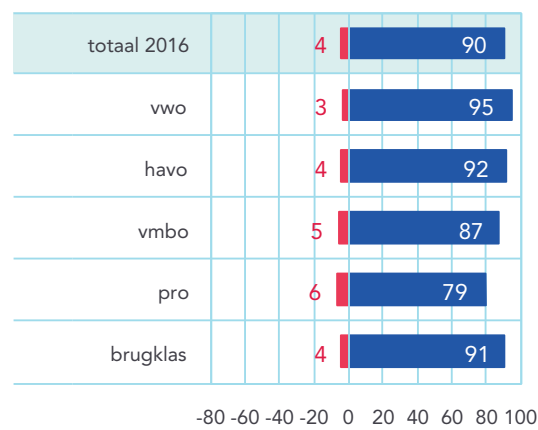
Figuur 76 / Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school? (Blauw=niet of nauwelijks gepest)

Figuur 77 / Ben je de afgelopen drie maanden online gepest door leerlingen van deze school? (Blauw=niet of nauwelijks online gepest)

Figuur 78 / Hebben leerlingen van deze school jou de afgelopen drie maanden expres lichamelijk pijn gedaan? (Blauw = niet of nauwelijks pijn gedaan)

Figuur 79 / Ben je de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door leerlingen van deze school? (Blauw = niet of nauwelijks gediscrimineerd)

Pesten in welke vorm dan ook komt het minst vaak voor bij vijfde- en zesdeklassers. Met online pesten hebben tweede-, derde- en vierdeklassers het meest te maken. Elkaar expres lichamelijk pijn doen, gebeurt het vaakst in de tweede klas.

Jongens geven vaker dan meisjes aan dat hen soms expres lichamelijk pijn wordt gedaan en dat ze worden gediscrimineerd.

De ervaringen met online gepest worden verschillen niet wezenlijk tussen de vmbo-scholieren van de vier leerwegen. Wel geven vmbo-bl-leerlingen vaker aan dat ze gepest worden, lichamelijk pijn worden gedaan en ook vaker worden gediscrimineerd.

Uitgesplitst naar vmbo-sector zien we alleen een verschil in de ervaring met expres lichamelijk pijn doen: technieklerlingen hebben hier vaker (zij het in beperkte mate) mee te maken dan andere leerlingen. Leerlingen in de sector zorg en welzijn geven aan hier het minst vaak mee te maken te hebben gehad.

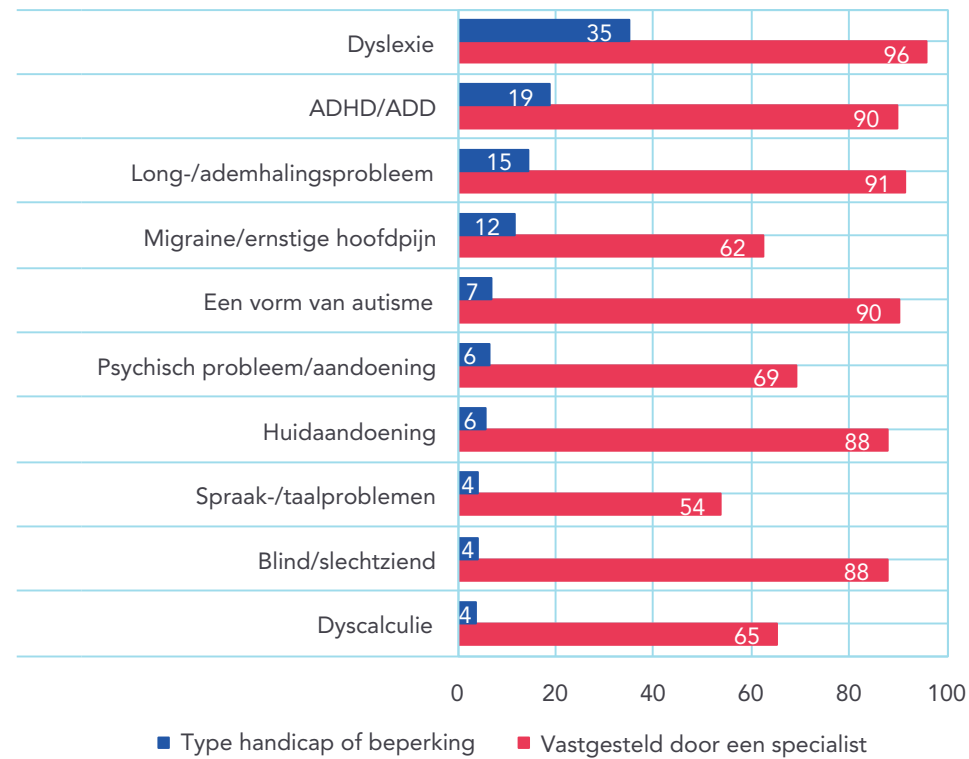
We zien in de resultaten effect als een school actie onderneemt tegen pesten. Wanneer leerlingen tevreden zijn over de acties die de school onderneemt tegen pesten, geven ze ook (veel) minder vaak aan gepest te worden. Op de vraag of ze in de afgelopen drie maanden zijn gepest antwoorden de scholieren die tevreden zijn over wat school doet tegen pesten, vaker ontkennend (93% niet gepest, 3% vaak gepest, tegenover de ontevreden groep: 77% niet gepest, 13% vaak gepest). Dat patroon zien we ook terug bij online pesten, al zijn de verschillen daar iets minder groot (tevreden: 96% niet online gepest, 2% vaak online gepest, ontevreden: 88% niet online gepest, 7% vaak online gepest). We zien het ook bij de ervaringen met expres lichamelijk pijn gedaan worden: scholieren die het pestbeleid van school waarderen, hebben hier minder mee te maken (tevreden: 94% geen pijn gedaan, 2% vaak pijn gedaan, ontevreden: 83% niet pijn gedaan, 9% vaak pijn gedaan). Daarnaast is hetzelfde te zien als het gaat over je gediscrimineerd voelen (tevreden: 95% niet gediscrimineerd, 2% vaak gediscrimineerd, ontevreden: 83% niet gediscrimineerd, 10% vaak gediscrimineerd).

6.5 / Leren met een beperking

Met de invoering van passend onderwijs wordt ernaar gestreefd zoveel mogelijk leerlingen een plek te geven in een reguliere middelbare school en minder uit te wijken naar het speciaal onderwijs. Uiteraard vraagt dat wel wat van de middelbare scholen: leerlingen die te kampen hebben met een beperking hebben vaak extra aandacht, hulpmiddelen en/of begeleiding nodig. In de LAKS-monitor is daarom ook een aantal vragen over leren met een beperking gesteld:

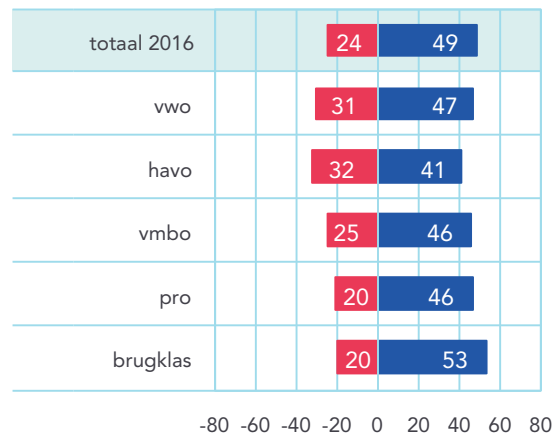
- Heb je één van de volgende lichamelijke handicaps, functiebeperkingen of (chronische) ziektes?
- Is dit vastgesteld door een specialist?
- Heb je last van je beperking in je opleiding?
- Houden docenten voldoende rekening met jouw beperking?
- Heb je bij je school aangegeven dat je een beperking hebt?
- Ben je tevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen die er op school zijn voor jouw beperking?
- Ben je tevreden over de geschiktheid van het gebouw voor mensen met jouw beperking?

Eén op de drie scholieren (36%) geeft aan te kampen te hebben met één of meerdere beperkingen. In de meeste gevallen (89%) is minstens één van deze beperkingen vastgesteld door een arts of specialist. De vijf vaakst genoemde beperkingen zijn: dyslexie (35%), ADHD/ADD (19%), long-/ademhalingsproblemen (15%), migraine/ernstige hoofdpijn (12%) en een vorm van autisme (7%). Hierbij is migraine het minst vaak vastgesteld door een arts. Bij de andere beperkingen in de top vijf is dat doorgaans wel het geval. Vier procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs geeft aan dyscalculie te hebben, in 65 procent van de gevallen werd dat vastgesteld door een arts. Vergeleken naar onderwijstype vinden we relatief veel scholieren met een beperking in het praktijkonderwijs en het vmbo. In het vmbo is een deel van de zorg voor leerlingen met een extra zorgvraag (dat hoeft geen beperking te zijn, maar kan ook een achterstand in taal en rekenen betekenen), geregeld via leerwegondersteunend onderwijs (lwoo): scholen krijgen voor leerlingen met een lwoo-indicatie extra middelen die zij naar eigen inzicht kunnen inzetten, bijvoorbeeld voor het vormen van kleinere klassen, het geven van bijlessen, huiswerkbegeleiding en/of trainingen om een leerling beter te laten studeren. Van de vmbo-leerlingen heeft zeventien procent in de vragenlijst aangegeven een lwoo-indicatie te hebben (niet in figuur).

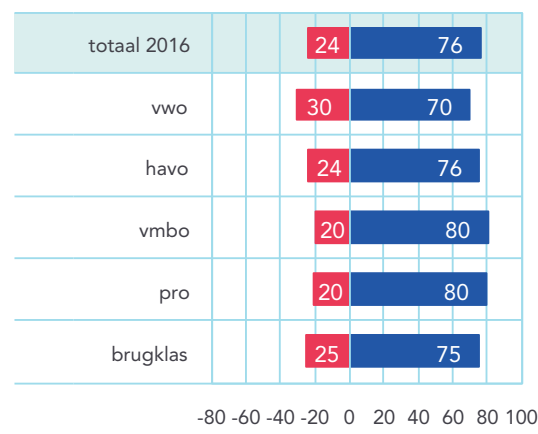

Figuur 80 / Percentage type handicap of beperking (meerdere antwoorden mogelijk; alleen scholieren met handicap/beperking)

De vervolgvragen over het naar school gaan met een beperking zijn alleen gesteld aan de leerlingen die aangeven een beperking te hebben. Bijna de helft van deze scholieren geeft aan vrijwel nooit last te hebben van hun beperking in hun opleiding. Drie kwart van de scholieren met een beperking geeft op school aan dat ze een beperking hebben. In het vwo gebeurt dat minder dan bij andere onderwijstypen. Scholieren die last hebben van hun beperking in hun opleiding, geven vaker op school aan dat ze een beperking hebben (85% tegenover 69% van de scholieren die nooit last van hun beperking hebben).

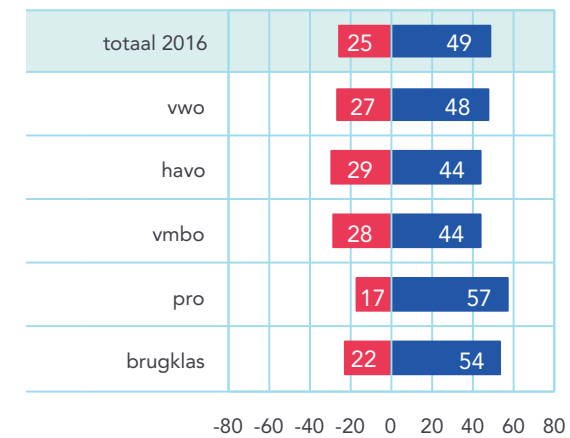

Figuur 81 / Heb je last van je beperking(en) in je opleiding? (Blauw = nooit)

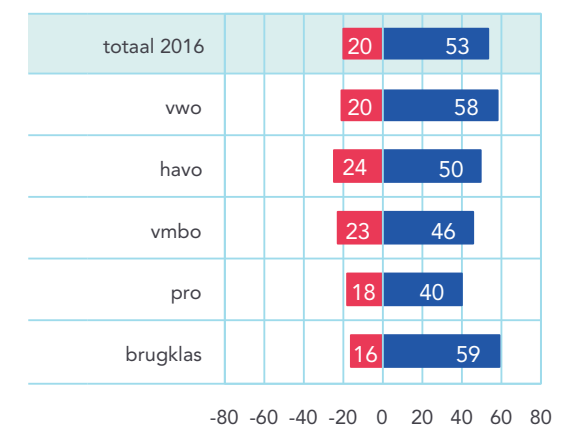

Figuur 82 / Heb je bij je school aangegeven dat je een beperking hebt? (Blauw = ja)

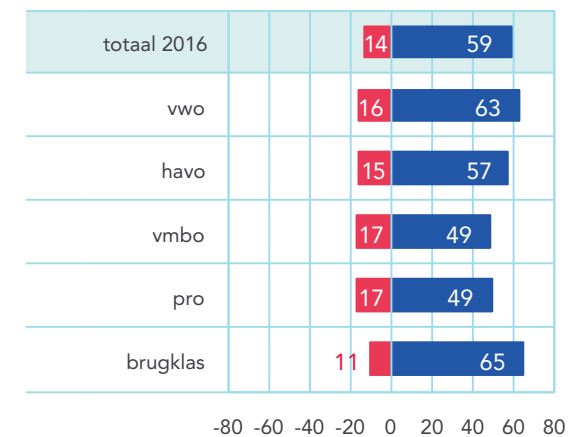
We vroegen leerlingen met een beperking naar hun tevredenheid over de ondersteuning die zij van school krijgen. Leerlingen konden bij deze vragen ook aangeven dat ze die ondersteuning niet nodig hebben. Deze scholieren zijn buiten de analyses gehouden. Bijna de helft van de scholieren met een beperking is van mening dat docenten daar voldoende rekening mee houden, een kwart is dat niet. Iets meer dan de helft van de leerlingen die bepaalde hulpmiddelen en/of aanpassingen voor hun beperking nodig hebben (bijv. rust- of werkruimtes, werkplekaanpassingen, extra verlichting, scanner, computeraanpassingen zoals bijvoorbeeld spraak of braille, ringleiding voor doven/slechthorenden, verlenging examentijd) is tevreden over die hulpmiddelen. Twintig procent van deze scholieren is dat niet. Het minst tevreden daarover zijn leerlingen met migraine en dyscalculie. De meerderheid van de leerlingen met dyslexie is wel tevreden over de aanpassingen die voor hen getroffen zijn. Bijna 60 procent van de leerlingen die voor hun beperking een bepaalde aanpassing aan het gebouw nodig hebben (bijv. door wegnemen van drempels, liften, aangepaste breedte van de deuren, aangepaste toiletten etc.), is tevreden over de geschiktheid van het gebouw, veertien procent is dat niet. Het minst tevreden hierover zijn de leerlingen met migraine, ADHD/ADD en longproblemen. De groep leerlingen met problemen met (trap)lopen, bewegen en/of gebruik van armen is hierover grotendeels wel tevreden.

Figuur 83 / Houden docenten voldoende rekening met jouw beperking?

Figuur 84 / Ben je tevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen die er op school zijn voor jouw beperking?

Figuur 85 / Ben je tevreden over de geschiktheid van het gebouw voor mensen met jouw beperking?

Ook wilden we graag weten in hoeverre leerlingen met een beperking anders over het onderwijs oordelen dan leerlingen zonder beperking. In een vergelijking van beide groepen vinden we de grootste verschillen in tevredenheid op de volgende punten:

- Behandelen docenten jou met respect?
Scholieren zonder beperking zijn hier vaker tevreden over (75% tegenover 70%).
- Kan je meepraten over wat je moet leren?
Scholieren zonder beperking geven vaker aan dat dat kan (61% tegenover 56%).
- Weet je op tijd dat je een toets hebt?
Scholieren zonder beperking weten dit vaker (voor hen) ruim op tijd (73% tegenover 66%).
- Weet je wat je moet leren?
Scholieren zonder beperking geven vaker aan dit te weten (72% tegenover 65%).
- Hoe tevreden ben je over de studieplekken op school?
Scholieren zonder beperking zijn hierover vaker tevreden (47% tegenover 42%).
- Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn?
Scholieren zonder beperking zijn minder vaak ontevreden over de frisheid van de toiletten (ontevreden: 38% tegenover 42%).
- Hoe tevreden ben je over de veiligheid op school?
Scholieren zonder beperking zijn vaker tevreden over de veiligheid op school (71% tegenover 64%).
- Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten?
Scholieren zonder beperking zijn minder vaak ontevreden over wat school tegen pesten doet (ontevreden: 16% tegenover 20%).
- Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?
Scholieren zonder beperking zijn vaker tevreden over de sfeer (67% tegenover 60%).
- Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?
Scholieren zonder beperking zijn vaker tevreden over de omgang met andere leerlingen (67% tegenover 60%).
- Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school?
Scholieren zonder beperking worden minder vaak gepest (niet gepest: 91% tegenover 84%).

6.6 / Samenvatting

In dit hoofdstuk is beschreven hoe scholieren oordelen over de schoolorganisatie. Als eerste hebben we de onderwijsvoorzieningen behandeld. Gemiddeld is 59 procent van de scholieren hier tevreden over. Opvallend is dat pro-leerlingen hier beduidend minder vaak tevreden over zijn (47%). Het meest tevreden zijn scholieren over internet en het praktijkmateriaal. Ook redelijk tevreden zijn de leerlingen over het aantal computers op school, de klaslokalen en LOB. Het minst tevreden zijn ze over de studieplekken: hierover is minder dan de helft tevreden. Leerlingen in het praktijkonderwijs oordelen hier vaak minder positief over dan de andere leerlingen.

Uitgesproken ontevreden zijn pro-leerlingen over de drie vragen rondom faciliteiten en voorzieningen, die we voorlegden aan de scholieren (hoe schoon is het gebouw, hoe schoon zijn de toiletten en wat vind je van de kantine?). Gemiddeld geven scholieren hier al geen positief oordeel over: 44 procent is tevreden, 27 procent is dat niet. In het praktijkonderwijs is zelfs 40 procent van de scholieren hierover ontevreden en maar 27 procent tevreden. Het meest ontevreden (40%) zijn de scholieren over de toiletten: die moeten wat hen betreft echt schoner!

Scholieren zijn redelijk tevreden over leefbaarheid en sfeer op hun school. Het minst tevreden zijn ook hier de pro-leerlingen, het meest tevreden zijn de vwo'ers en de brugklassers. Binnen dit onderwerp oordelen scholieren het minst positief over wat school doet tegen pesten. Dat het echter belangrijk is als scholen daar wel actief wat tegen doen, blijkt wanneer we kijken naar de ervaringen van scholieren met pesten. Op scholen waar de leerlingen tevreden zijn over wat school tegen pesten doet, worden kinderen ook minder gepest.

In de laatste resultatenparagraaf van dit hoofdstuk besteedden we aandacht aan de scholieren die naar school gaan met een beperking. In totaal betreft dit meer dan één op de drie leerlingen. De vaakst genoemde beperkingen zijn dyslexie, ADHD/ADD en long-/ademhalingsproblemen. In de meeste gevallen is de beperking vastgesteld door een arts. De helft van de leerlingen met een beperking geeft aan geen last hiervan te hebben in hun opleiding. De meerderheid meldt op school dat ze een beperking hebben, al helemaal als deze hen wél belemmert op school. De tevredenheid over de voorzieningen op school in de vorm van extra aandacht, hulpmiddelen en een geschikt gebouw, kan beter. Alhoewel de helft tot 60 procent wel tevreden is over de maatregelen die school treft, is nog altijd een aanzienlijk deel van de leerlingen die aangeven het wel nodig te hebben, er ontevreden over. Verschillen in tevredenheid op andere onderwijsgerelateerde zaken zijn er ook: scholieren met een beperking vinden minder vaak dat docenten hen met respect behandelen, dat ze mee kunnen praten over wat ze moeten leren, weten minder vaak op tijd dat er een toets is, zeggen ook minder vaak goed te weten wat ze moeten leren, zijn minder vaak tevreden over de studieplekken op school, en zijn minder tevreden over de toiletten. Daarnaast zijn deze scholieren minder tevreden over de veiligheid, sfeer en de omgang tussen leerlingen onderling op school. Tot slot blijken de leerlingen die te kampen hebben met een beperking minder te spreken over wat school doet tegen pesten en geven ze ook vaker aan zelf gepest te worden.

Het LAKS duikt in de resultaten

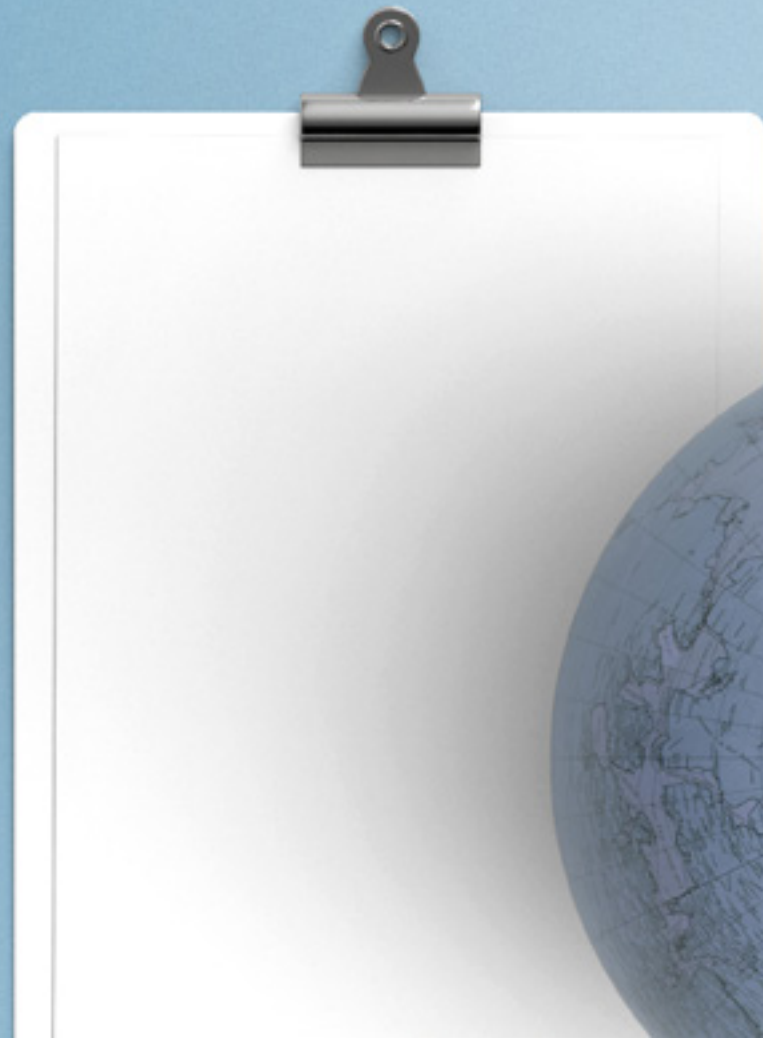
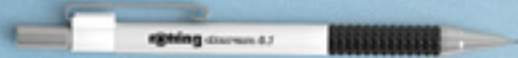
Het gegeven wat ons in dit hoofdstuk het meeste is opgevallen is het grote verschil in tevredenheid over veiligheidsbeleving, wat de school doet tegen pesten en de sfeer ,tussen vwo en havo enerzijds en vmbo en praktijkonderwijs anderzijds (figuur 69, figuur 71, figuur 73). De lage scores op het vmbo en het praktijkonderwijs baren ons zorgen. Uit een kruisverband dat wij hebben gemaakt komt naar voren dat leerlingen die vinden dat hun mening meetelt op school ook meer tevreden zijn over de veiligheid op school en over wat de school doet tegen pesten. Vanaf 1 augustus 2015 hebben scholen een inspanningsplicht om een sociaal veilige schoolomgeving te realiseren. Met de gegevens uit deze monitor zouden we scholen het advies willen geven om leerlingen, in het bijzonder in het vmbo en het praktijkonderwijs, meer mee laten denken over het veiligheidsbeleid en het beleid tegen pesten op school.

Wat gaat het LAKS doen?

Met behulp van ons vmbo-panel bestaande uit zo'n 150 vmbo'ers willen wij onderzoeken wat scholen zouden kunnen doen om de veiligheid en sfeer op scholen te verbeteren. Een concrete invulling hiervan zou een themadag over sociale veiligheid op het vmbo en praktijkonderwijs kunnen zijn.

Hoofdstuk 7

ALGEMEEN OORDEEL EN DE TEVREDEN SCHOLIER

7. Algemeen oordeel en de tevreden scholier

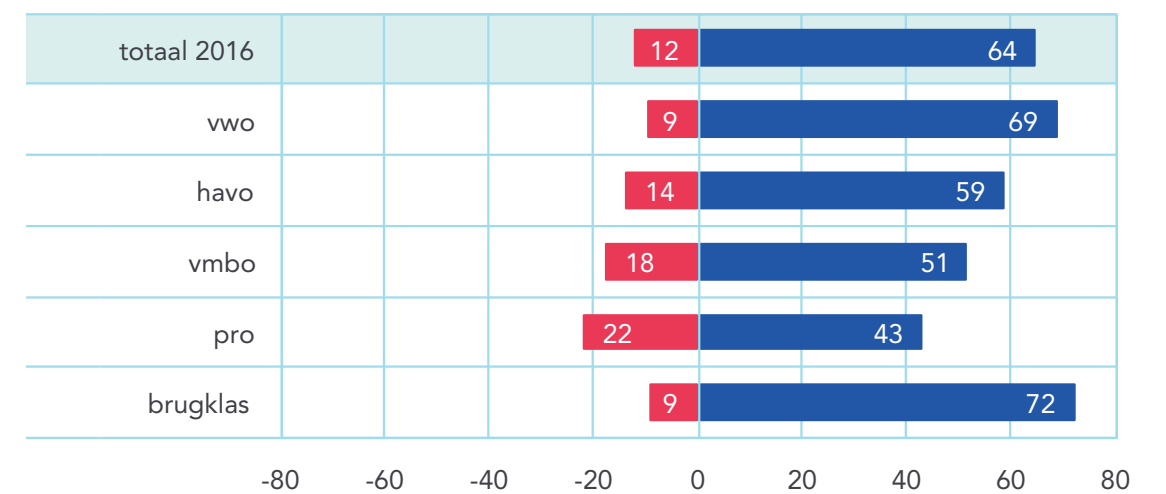
Dit zevende hoofdstuk gaat in op de algemene tevredenheid onder scholieren: hoe tevreden zijn zij met hun schoolkeuze en gaan zij met plezier naar school? Daarnaast vroegen we scholieren een rapportcijfer te geven voor hun school. Ook dit wordt besproken in dit hoofdstuk. Tot slot werpen we een meer overkoepelende blik op de uitkomsten van de LAKS-monitor. In voorgaande hoofdstukken is veel informatie gegeven over wat scholieren in Nederland goed vinden gaan op school en wat beter kan. In het tweede deel van dit hoofdstuk gaan we op zoek naar handvatten om te beginnen met het verbeteren van zaken. We doen dit door op een andere manier naar de data te kijken. We beginnen met een blik op tevreden scholieren: op welke punten onderscheiden zij zich van ontevreden scholieren? Ook duiken we iets dieper in op de sociale veiligheid. Dat doen we door alle onderliggende items hierover met elkaar in samenhang te bekijken. Met behulp van een zogenaamde prioriteitenmatrix gaan we vervolgens na welke zaken aangepakt moeten worden om leerlingen met (meer) plezier naar school te laten gaan.

7.1 / Algemene tevredenheid

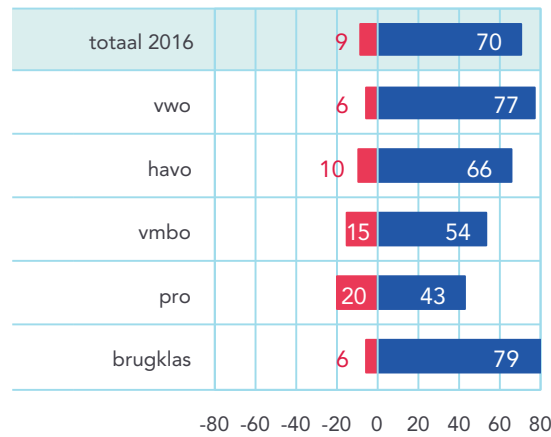
Het algemene oordeel van de scholier bestaat uit twee aspecten:

- Hoe tevreden ben je over jouw keuze voor deze school?
- Ga je met plezier naar school?

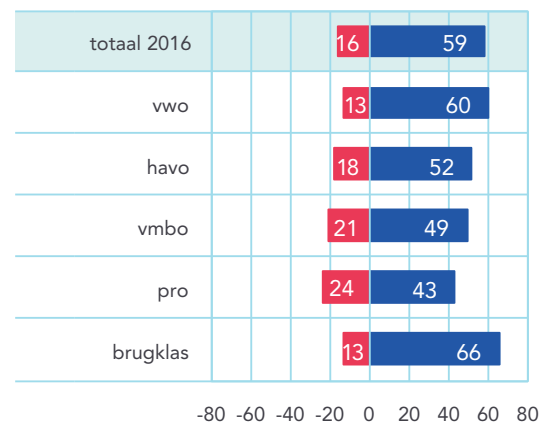
Gemiddeld is 64 procent van de scholieren over het algemeen tevreden over school. Vooral de grote verschillen tussen brugklassers (72% positief) en scholieren in het praktijkonderwijs (43%), vmbo (51%) en havo (59%) vallen op.

Figuur 86 / Algemeen oordeel (totaaloordeel)

Figuur 87 / Hoe tevreden ben je over jouw keuze voor deze school?

Figuur 88 / Ga je met plezier naar school?

Een ruime meerderheid (70%) is tevreden over de gemaakte schoolkeuze. Brugklassers en vwo'ers zijn ook hier het meest tevreden over. Scholieren antwoorden iets minder positief op de vraag of ze met plezier naar school gaan: 59 procent gaat met plezier naar school, zestien procent niet. Vooral onder scholieren in het praktijkonderwijs en op het vmbo is het aandeel dat niet met plezier naar school gaat relatief groot.

In de brugklas is een ruime meerderheid tevreden over de gemaakte schoolkeuze. Deze tevredenheid daalt elk jaar tot en met de vierde klas. Daarna oordelen scholieren weer meer positief over hun schoolkeuze. Ditzelfde zien we bij de vraag of scholieren met plezier naar school gaan. In de brugklas geeft ruim meer dan de helft van de leerlingen aan met plezier naar school te gaan, in de derde en vierde klas gaat nog maar net de helft met plezier naar school.

Meisjes geven vaker dan jongens aan met plezier naar school te gaan. Ze verschillen nauwelijks van elkaar in tevredenheid over de schoolkeuze.

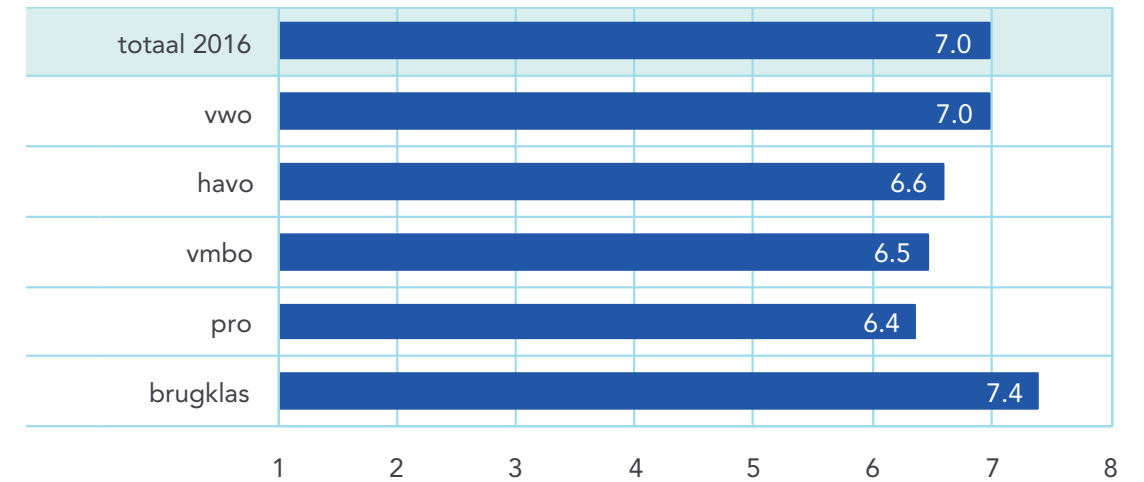
Vmbo'ers in de gemengde leerweg zijn het meest tevreden over hun schoolkeuze, gevolgd door vmbo'ers in de theoretische leerweg. Vmbo'ers die een basisberoepsgerichte leerweg volgen, zijn het minst tevreden over hun schoolkeuze. Vmbo-gl'ers geven daarnaast vaker dan leerlingen in de overige leerwegen aan met plezier naar school te gaan.

Vmbo'ers die een technische opleiding volgen, zijn het meest tevreden over hun schoolkeuze. Het minst tevreden hierover zijn vmbo'ers die een intersectoraal programma volgen. Hoewel vmbo'ers in de technische sector het meest tevreden zijn met hun schoolkeuze, geven zij niet het vaakst aan met plezier naar school te gaan. Dat zijn namelijk de vmbo'ers die een opleiding in de landbouwsector volgen. Vmbo'ers met een economische opleiding geven het minst vaak aan met plezier naar school te gaan.

Degenen in havo of vwo met een NG/NT-profiel zijn én het vaakst tevreden over hun schoolkeuze én geven het vaakst aan met plezier naar school te gaan. Minst te spreken over hun schoolkeuze zijn scholieren met een EM-profiel. Scholieren met een CM-profiel geven het minst vaak aan dat zij met plezier naar school gaan.

7.2 / Rapportcijfer voor de school

We hebben scholieren gevraagd hun school te waarderen met een rapportcijfer. Gemiddeld krijgt de school van de scholieren een 7,0. Vooral brugklassers geven hoge cijfers aan hun school: gemiddeld een 7,4. Pro-leerlingen geven gemiddeld een 6,4 aan hun school.

Figuur 89 / Hoe goed vind je jouw school / welk rapportcijfer geef je jouw school?

In de eerste klas wordt de school gewaardeerd met het hoogste rapportcijfer: gemiddeld een 7,7. Het rapportcijfer gegeven door tweedeklassers is met een 7,1 het één na hoogste. In de derde, vijfde en zesde klas geven leerlingen gemiddeld een 6,7 aan hun school. De vierdeklassers geven het minst hoge cijfer, maar nog altijd ruim voldoende: 6,6.

Meisjes geven hun school een rapportcijfer van 7,1. Jongens geven een iets lager cijfer: een 6,9.

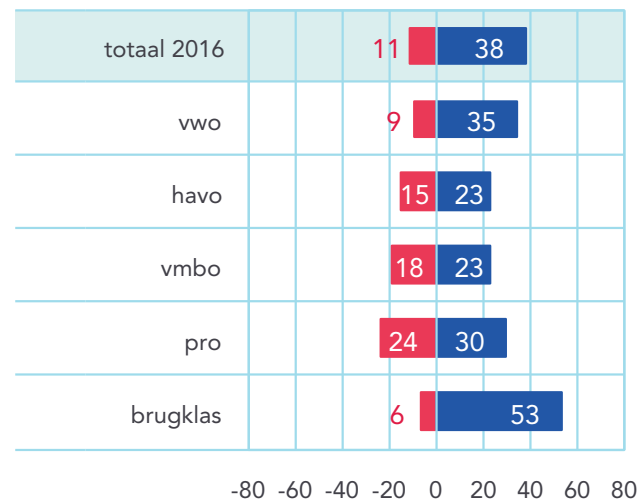
Vmbo-tl'ers delen het hoogste gemiddelde cijfer uit met een 7,0. De overige vmbo'ers geven hun school gemiddeld een 6,8.

De scholen krijgen van vmbo'ers in de sector economie en in een intersectoraal programma een 6,4 gemiddeld. De vmbo'ers in de overige sectoren geven hun school een 6,5.

Scholieren die een EM-profiel hebben op het havo of op het vwo zijn het minst scheutig met hun rapportcijfer: gemiddeld geven zij hun school een 6,6. Van scholieren met een NG- en een NT-profiel krijgen scholen een 6,7. Een tiende hoger, namelijk een 6,8 krijgen de scholen van hun CM- en CM/EM-scholieren. Met een 6,9 waarderen scholieren met een NG/NT-profiel hun school het hoogst.

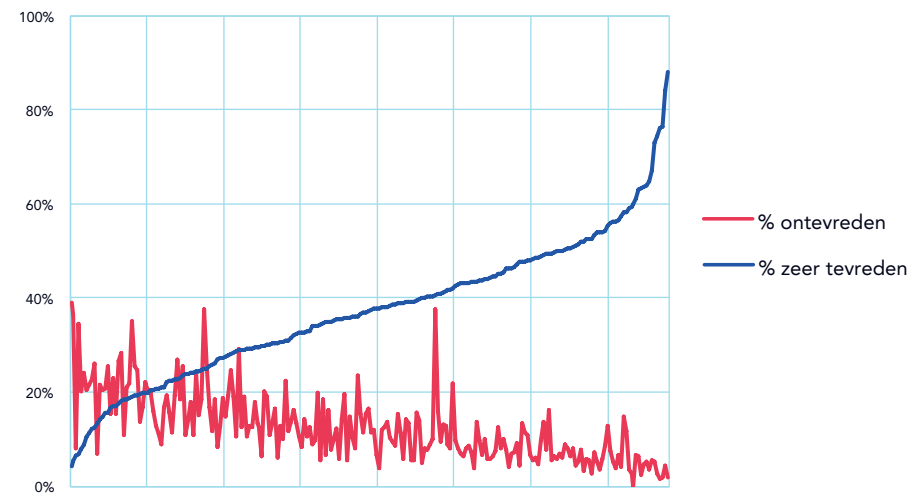
7.3 / Profiel van een tevreden scholier

Om te kunnen bepalen wat er nu voor zorgt dat een scholier tevreden is of juist niet, hebben we een vergelijking gemaakt van twee uiterste groepen. We kijken naar leerlingen die hun school een rapportcijfer van niet hoger dan een 5,5 geven (de ontevreden scholieren) en leerlingen die juist met een rapportcijfer van 7,5 of hoger laten zien zeer tevreden over hun school te zijn. Gemiddeld behoort 38 procent van de scholieren tot de groep zeer tevreden scholieren en elf procent tot de groep die niet tevreden is. Het aandeel dat een rapportcijfer van 7,5 of hoger geeft, is het hoogst in de brugklas en het laagst in het vmbo en op het havo. Het percentage dat ontevreden is (rapportcijfer 5,5 of lager) is het hoogst onder scholieren in het praktijkonderwijs.

Figuur 90 / Percentage ontevreden (5,5 of lager) en zeer tevreden (7,5 of hoger) scholieren

In figuur 91 is per school de verhouding tussen beide groepen weergegeven (gesorteerd naar hoogste percentage zeer tevreden scholieren). Van de 226 schoolvestigingen die meegedaan hebben aan de LAKS-monitor zijn er 29 vestigingen (13%) waar er meer ontevreden dan zeer tevreden scholieren zijn.

Figuur 91 / Percentage ontevreden (5,5 of lager) en zeer tevreden (7,5 of hoger) scholieren, per vestiging

Deze twee groepen hebben we vervolgens in een logistisch regressiemodel gestopt. Hiermee kunnen we namelijk bepalen op welke tevredenheidsaspecten deze twee groepen het sterkst van elkaar verschillen en ook welke achtergrondkenmerken van de scholieren er het meest toe doen (zijn er bepaalde groepen scholieren aanzienlijk meer tevreden dan andere?). Er is gekozen voor het stapsgewijs toevoegen van de tevredenheidsaspecten en achtergrondkenmerken, waarbij het statistisch pakket (SPSS) telkens bepaalt welke variabele het sterkst het verschil tussen beide groepen verklaart. Op die manier blijft er een lijst over van meest bepalende tevredenheidsaspecten en achtergrondkenmerken van scholieren.

Deze analyse wijst uit dat de volgende tien onderliggende tevredenheidsaspecten naarmate ze meer positief beoordeeld worden door de scholieren, de hoogste kans geven dat een scholier tot de groep zeer tevreden scholieren behoort (in volgorde van belangrijkheid, de belangrijkste bovenaan):

- Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?
- Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?
- Vind je dat de lessen zin hebben?
- Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan?
- Telt de mening van leerlingen mee op jouw school?
- Hoe tevreden ben je over de klaslokalen?
- Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school?
- Word je gemotiveerd door docenten?
- Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?
- Hoe tevreden ben je over jouw rooster?

De volgende achtergrondkenmerken van scholieren blijken ook bepalend voor de kans om al dan niet tot de groep zeer tevreden scholieren te horen:

- Onderwijstype: brugklassers en vwo'ers behoren vaker en pro-leerlingen minder vaak dan havisten en vmbo'ers tot de groep zeer tevreden scholieren;
- Leerjaar: eersteklassers, derdeklassers en vierdeklassers behoren vaker tot de groep zeer tevreden scholieren dan de tweede-, vijfde- en zesdeklassers;
- Geslacht: meisjes behoren vaker dan jongens tot de groep zeer tevreden scholieren.

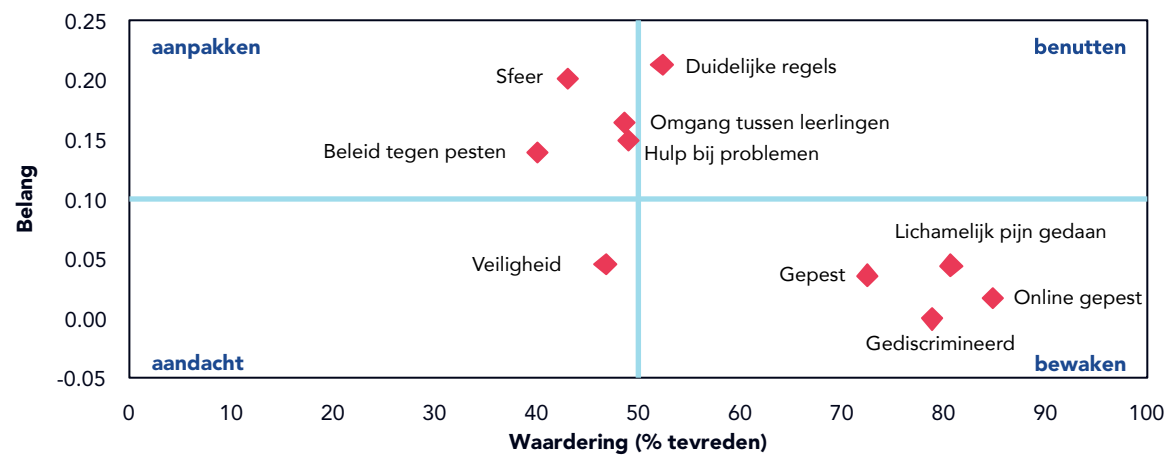
Niet van invloed is het hebben van een beperking en het al dan niet zitting hebben in de leerlingenraad.

7.4 / Sociale veiligheid verbeteren, waar begin je?

Zoals in hoofdstuk 6 al genoemd, is het sinds dit schooljaar verplicht dat scholen zorg dragen voor een veilige schoolomgeving: als leerlingen met plezier naar school gaan en zich er veilig voelen, zijn ze het beste in staat om naar hun beste vermogen te presenteren op school. In de LAKS-monitor zijn elf vragen gesteld over sociale veiligheid. Een deel zit al een aantal jaar in de monitor, een ander deel is dit jaar nieuw. Het LAKS heeft in samenwerking met de VO-raad de vragen over sociale veiligheid ontwikkeld. Tien van de elf vragen die in de LAKS-monitor worden gesteld over sociale veiligheid, worden door de VO-raad getoond op de website Scholenopdekaart.nl. Het LAKS is met de LAKS-monitor één van de dataleveranciers voor deze site. In de wet is vastgelegd dat scholen de veiligheidsbeleving van leerlingen moeten monitoren. De data die daarmee door scholen verzameld worden,

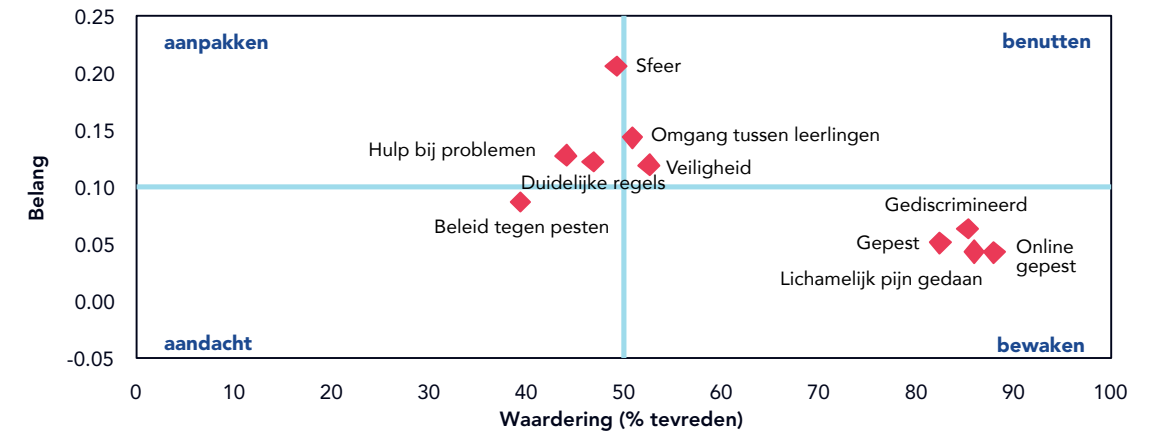
stellen scholen in staat om te zien wat er nog niet goed gaat en dat aan te pakken. In deze paragraaf willen we een praktisch handvat daarvoor uitwerken: de prioriteitenmatrix. Hiermee kan op een grafisch heldere manier getoond worden welke punten moeten worden aangepakt. In deze prioriteitenmatrix zetten we het relatieve gewicht van de verschillende vragen binnen het thema sociale veiligheid af tegen de gemiddelde score op met plezier naar school gaan ("belang") af tegen het percentage tevreden scholieren op de vragen van dit thema ("waardering"). De matrix is verdeeld in vier kwadranten: "aanpakken" (belang hoog, tevredenheid laag), "bewaken" (tevredenheid hoog, belang laag), "aandacht geven" (belang laag, tevredenheid laag). Met een dergelijke prioriteitenmatrix ontstaat maximale stuurinformatie: in één oogopslag is te zien wat scholieren belangrijk vinden en hoe daar op dit moment al op gescoord wordt. In de figuren die hierna volgen, hebben we de prioriteitenmatrix gemaakt voor scholieren in het praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo.

De matrix voor het praktijkonderwijs (figuur 92) laat zien dat er vier punten binnen het kwadrant "aanpakken" vallen. Dit betekent dat deze punten wél sterk bepalend zijn voor de mate waarin scholieren met plezier naar school gaan maar op dit moment door minder dan de helft van de scholieren als positief gewaardeerd wordt. De to-do-list voor het praktijkonderwijs op het gebied van sociale veiligheid ligt dan ook bij het verbeteren van de sfeer en omgang tussen leerlingen, het verbeteren van de hulp bij problemen en meer aandacht vanuit school tegen pesten.

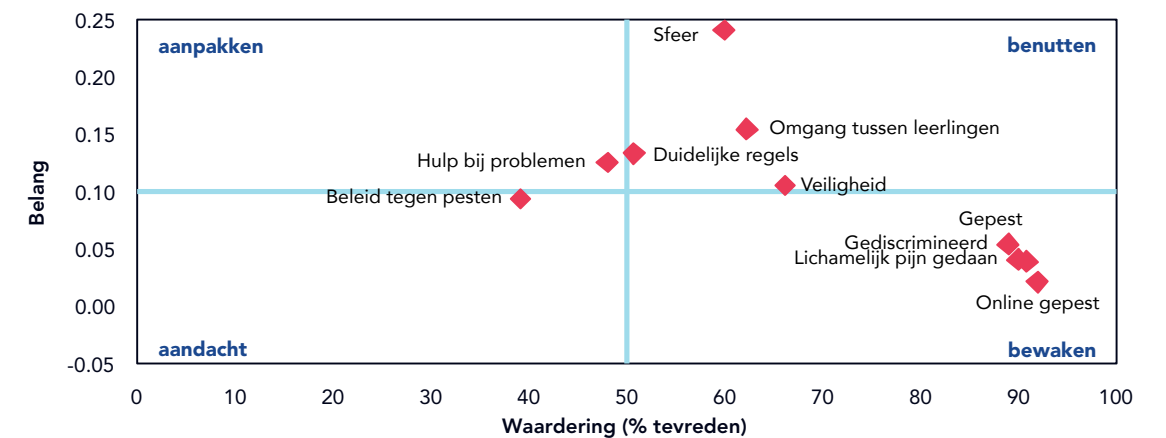
Figuur 92 / Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - praktijkonderwijs

In het vmbo (figuur 93) zien we dat het voor het met plezier naar school gaan in het vmbo het belangrijkste is dat er beter hulp bij problemen wordt geboden (nu zijn scholieren daar niet tevreden over, maar is het wel sterk van invloed op de mate van plezier), dat de regels op school duidelijk zijn voor iedereen en dat er iets aan de sfeer wordt gedaan. Positieve punten in het vmbo zijn de omgang tussen leerlingen en de ervaren veiligheid: dit zijn punten om vast te houden!

Figuur 93 / Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - vmbo

Havisten (figuur 94) hebben net als vmbo'ers baat bij betere hulp bij persoonlijke problemen en (in mindere mate) duidelijke regels. Een belangrijk punt om verder te versterken is de sfeer: hierover zijn relatief veel scholieren tevreden en het is ook sterk van invloed op het met plezier naar school gaan.

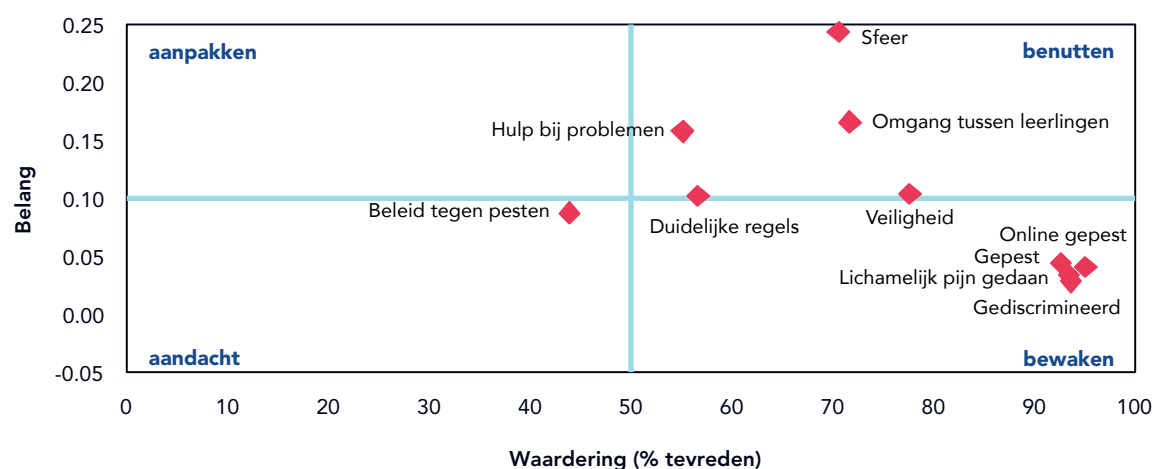

Figuur 94 / Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - havo

De laatste prioriteitenmatrix (figuur 95) is voor de vwo'ers. Bij deze scholieren is er geen punt dat heel sterk het plezier bepaalt en dat tegelijk door relatief weinig scholieren positief beoordeeld wordt. Aandacht is er wel nodig voor het

beleid tegen pesten, het enige punt binnen dit thema waarover minder dan de helft van de vwo'ers tevreden is. Op de andere punten is het echter vooral versterken van positieve bestaande zaken.

Figuur 95 / Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - vwo

7.5 / Samenvatting

Over de gemaakte schoolkeuze is 70 procent tevreden. Van de scholieren geeft 59 procent aan met plezier naar school te gaan. Vooral brugklassers en vwo-scholieren zijn tevreden over de keuze voor hun school en geven ook het vaakst aan met plezier naar school te gaan. Het landelijk rapportcijfer voor de school is een 7,0. Met een 7,4 geven brugklassers gemiddeld het hoogste cijfer. Pro-leerlingen geven gemiddeld het laagste cijfer: een 6,4.

Scholieren blijken vaker hoge cijfers aan hun school te geven als ze in de eerste plaats tevreden zijn over de klachtenbehandeling op school, ten tweede over de sfeer op school en ten derde wanneer ze het gevoel hebben dat de lessen zin hebben. Ook is het belangrijk voor scholieren hoe docenten met hen omgaan en of ze het gevoel hebben dat hun mening er ook toe doet op school.

In het laatste deel van dit hoofdstuk is een voorbeeld gegeven van hoe je data kunt inzetten voor kwaliteitsverbetering: door op een bepaalde manier naar de samenhang tussen belang en tevredenheid te kijken, ontstaan er to-do-lijstjes van zaken die dringend aangepakt moeten worden, verder benut kunnen worden, in de gaten gehouden moeten worden en enige aandacht nodig hebben. Op die manier is het verband gelegd tussen met plezier naar school gaan en de aspecten rondom sociale veiligheid. Uitgedraaid voor vier onderwijsniveaus blijkt dat er in het praktijkonderwijs het meest aan te pakken is. Oplopend naar vwo neemt de druk op het vak 'aanpakken' af en verplaatst deze zich naar 'benutten'. De belangrijkste boodschap in dit laatste hoofdstuk is dat het interessant is om verder te kijken dan alleen basale kruistabellen. In de LAKS-monitor worden prachtige data verzameld, soms zelfs schoolbreed. Dit geeft ruimte om de data om te zetten in stuurinformatie en op die manier het voortgezet onderwijs verder te verbeteren.

BIJLAGE

RESPONS NAAR ACHTERGRONDKENMERKEN

Tabel 2 - Verdeling respons naar leerjaar	Aantal	%
Leerjaar 1	19.866	22,5
Leerjaar 2	18.608	21,0
Leerjaar 3	23.757	26,9
Leerjaar 4	17.190	19,4
Leerjaar 5	6.837	7,7
Leerjaar 6	2.171	2,5
Totaal	88.429	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 3 - Verdeling respons naar niveau	Aantal	%
Brugklas	38.475	43,5
Praktijkonderwijs	314	0,4
Vmbo	22.668	25,6
Havo	14.019	15,9
Vwo	12.953	14,6
Totaal	88.429	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 4 - Verdeling respons naar geslacht	Aantal	%
Man	42.618	48,2
Vrouw	45.811	51,8
Totaal	88.429	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 5 - Verdeling respons naar vmbo-leerweg	Aantal	%
Basisberoepsgerichte leerweg	7.226	19,2
Kaderberoepsgerichte leerweg	10.678	28,4
Gemengde leerweg	4.434	11,8
Theoretische leerweg	15.314	40,7
Totaal	37.652	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 6 - Verdeling respons naar vmbo-sector	Aantal	%
Landbouw / Groen onderwijs	5.471	24,5
Techniek	4.269	19,1
Zorg en Welzijn	5.682	25,4
Economie	5.670	25,4
Intersectoraal programma	1.247	5,6
Totaal	22.339	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 7 - Verdeling respons naar havo-/vwo-profiel	Aantal	%
CM	1.691	10,1
EM	5.867	34,9
NG	3.621	21,5
NT	2.385	14,2
CM/EM	424	2,5
NG/NT	2.642	15,7
Nog geen profiel gekozen	82	0,5
Onbekend	100	0,6
Totaal	16.812	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 8 - Verdeling respons naar provincie	Aantal	%
Groningen	2.046	2,3
Friesland	6.059	6,9
Drenthe	3.959	4,5
Overijssel	11.986	13,6
Flevoland	2.004	2,3
Gelderland	5.483	6,2
Utrecht	2.805	3,2
Noord-Holland	15.267	17,3
Zuid-Holland	12.506	14,1
Zeeland	1.563	1,8
Noord-Brabant	14.832	16,8
Limburg	9.919	11,2
Totaal	88.429	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

Tabel 9 - Verdeling respons naar schoolgrootte	Aantal	%
0-250 leerlingen	2.121	2,4
251-500 leerlingen	15.752	17,8
501-1000 leerlingen	24.087	27,2
1001-1500 leerlingen	31.749	35,9
1501-2000 leerlingen	14.720	16,6
Totaal	88.429	100,0

Bron: LAKS-monitor 2016

BIJLAGE

INDELING IN CLUSTERS

Tabel 10 - Clusterindeling LAKS-monitor 2016	Cronbach's alpha
Docenten	0,82
Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan?	
Behandelen docenten jou met respect?	
Vind je dat jouw docenten goed uitleggen?	
Kan je met jouw vragen terecht bij jouw docenten?	
Hoe tevreden ben je over wat jouw docenten van hun vak weten?	
Hoe tevreden ben je over jouw mentor/tutor/coach?	
Manier van lesgeven	0,80
Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid praktijk die je krijgt in de lessen?	
Hoe tevreden ben je over het aantal zelfstudie-uren?	
Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les?	
Vind je dat de lessen aansluiten bij de gebeurtenissen uit het nieuws?	
Hoe tevreden ben je over het lesmateriaal?	
Hoe tevreden ben je over hoe vakken op elkaar aansluiten?	
Vind je dat de lessen zin hebben?	
Motivatie en excellentie	0,76
Word je door school uitgedaagd om je best te doen?	
Word je gemotiveerd door docenten?	
Weet je waarom je iets moet leren?	
Kan je meepraten over wat je moet leren?	
Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen?	
Gepersonaliseerd leren	0,74
Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten?	
Hoe tevreden ben je over hoe je wordt begeleid bij zelfstandig werken?	
Krijg je extra hulp als je problemen hebt met leren?	
Toetsen	0,79
Weet je op tijd dat je een toets hebt?	
Weet je wat je moet leren?	
Hoe tevreden ben je over hoe snel je de uitslag van een toets krijgt?	
Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten zijn?	
Hoe tevreden ben je over hoe de leerstof terugkomt in de toets?	
Hoe tevreden ben je over de moeilijkheid van de toetsen?	

Cluster	Cronbach's alpha
Onderwijsvoorzieningen	0,74
Kun je op school gebruikmaken van internet als dat nodig is?	
Hoe tevreden ben je over de klaslokalen?	
Hoe tevreden ben je over de studieplekken op school?	
Hoe tevreden ben je over het aantal computers op school?	
Hoe tevreden ben je over praktijkmateriaal voor gym/techniek/kunst?	
Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?	
Faciliteiten	0,81
Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school?	
Hoe tevreden ben je over de kantine?	
Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn?	
Leefbaarheid en sfeer	0,84
Hoe tevreden ben je over de veiligheid op school?	
Hoe duidelijk vind je de regels op school?	
Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten?	
Hoe tevreden ben je over hulp die je van school krijgt bij persoonlijke problemen?	
Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?	
Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?	
Ervaren pestgedrag	0,83
Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school?	
Ben je de afgelopen drie maanden online gepest door leerlingen van deze school?	
Hebben leerlingen van deze school jou de afgelopen drie maanden expres lichamelijk pijn gedaan?	
Ben je de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door leerlingen van deze school?	
Inspraak	0,84
Telt de mening van leerlingen mee op jouw school?	
Hoe tevreden ben je over de leerlingenraad?	
Hoe tevreden ben je over de medezeggenschapsraad?	
Hoe tevreden ben je over de mate waarin school het jou mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad?	
Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?	
Stage praktijkonderwijs	correlatie: 0,48
Helpt de school jou bij het zoeken naar een stage?	
Vind je dat je echt iets leert op je stage?	
Algemeen oordeel	correlatie: 0,51
Hoe tevreden ben je over jouw keuze voor deze school?	
Ga je met plezier naar school?	

Bron: LAKS-monitor 2016

Het tevredenheidsonderzoek onder scholieren in het voortgezet onderwijs

BIJLAGE

VRAGENLIJST

Voorafgaand aan de vragen over jouw school en onderwijs volgen eerst ongeveer 7 algemene vragen.

Algemeen

1. Ben je man of vrouw?
  - a. Man
  - b. Vrouw
2. Wat is je geboortedatum?
dag __ maand _____ jaar _____
3. In welk leerjaar zit je? 1 2 3 4 5 6
4. Welk type school volg je?
  - a. Brugklas vmbo/havo of mavo/havo [alleen tonen indien leerjaar is 1 of 2]
  - b. Brugklas havo/vwo [alleen tonen indien leerjaar is 1 of 2]
  - c. Brugklas vmbo/havo/vwo of mavo/havo/vwo [alleen tonen indien leerjaar is 1 of 2]
  - d. Praktijkonderwijs
  - e. Vmbo of mavo
  - f. Havo
  - g. Vwo
5. Welke leerweg volg je? [Alleen voor vmbo leerjaar 1 en 2; twee antwoorden mogelijk]
  - a. Basisberoepsgerichte leerweg (BL)
  - b. Kaderberoepsgerichte leerweg (KL)
  - c. Gemengde leerweg (GL)
  - d. Theoretische leerweg (vmbo-t, TL)
6. In welke leerweg doe je eindexamen? [Alleen voor vmbo leerjaar 3 en 4]
  - a. Basisberoepsgerichte leerweg (BL)
  - b. Kaderberoepsgerichte leerweg (KL)
  - c. Gemengde leerweg (GL)
  - d. Theoretische leerweg (vmbo-t, TL)
7. Heb je ook leerwegerondersteuning? [Alleen voor vmbo]
  - a. Ja
  - b. Nee
  - c. Weet ik niet
8. Welk profiel heb je gekozen? Je kan meerdere profielen aankruisen. [Alleen voor havo of vwo leerjaar 4 of hoger]
  - a. Cultuur & Maatschappij
  - b. Economie & Maatschappij
  - c. Natuur & Gezondheid
  - d. Natuur & Techniek
  - e. Nog geen profiel gekozen

9. Welke sector heb je gekozen? [Alleen voor vmbo leerjaar 3 of hoger]
- Landbouw / Groen onderwijs
  - Techniek
  - Zorg en Welzijn
  - Economie
  - Intersectoraal programma [i]
- [i] Als je vakken volgt van verschillende sectoren

Instructie

Je staat nu aan het begin van de vragen over je onderwijs. Er zijn 13 thema's, zoals: lessen, toetsen en docenten. Je kunt jouw tevredenheid aangeven door een van de vijf hokjes aan te kruisen.

Voorbeeld:

Hoe tevreden ben je over wat je leert op school? **heel ontevreden**   **heel tevreden**

Als een vraag niet van toepassing is of je het antwoord niet weet, kun je bij sommige vragen n.v.t. aankruisen.

N.v.t. betekent: niet van toepassing.

De organisatie op school

10. Hoeveel lessen vallen er uit? [heel veel   heel weinig]
11. Hoe tevreden ben je over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen?
[heel ontevreden   heel tevreden]
12. Hoe tevreden ben je over jouw rooster? [heel ontevreden   heel tevreden]
13. Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten [i]? [heel ontevreden   heel tevreden + n.v.t.]
[Vraag VenstersVO] [i] We bedoelen hiermee met school naar het museum, schoolreisje, etc.
14. Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?
[helemaal niet   ja, zeker] [Vraag VenstersVO]

Docenten

Dit is niet makkelijk in te vullen, want het verschilt natuurlijk per vak en docent, maar probeer toch een gemiddelde voor docenten op jouw school in te vullen!

15. Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan? [heel ontevreden   heel tevreden]
16. Behandelen docenten jou met respect? [helemaal niet   ja, zeker] [Vraag VenstersVO]
17. Vind je dat jouw docenten goed uitleggen? [helemaal niet   ja, zeker] [Vraag VenstersVO]
18. Kan je met jouw vragen terecht bij jouw docenten? [helemaal niet   ja, zeker]
19. Hoe tevreden ben je over wat jouw docenten van hun vak weten? [heel ontevreden   heel tevreden]
20. Hoe tevreden ben je over hoe docenten met ICT [i] werken? [heel ontevreden   heel tevreden]
[i] Met ICT bedoelen we bijvoorbeeld computers, digitale leeromgevingen of smartboards.
21. Hoe tevreden ben je over jouw mentor/tutor/coach? [heel ontevreden   heel tevreden]
[Vraag VenstersVO]

Manieren en vormen van lesgeven

22. Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid praktijk [i] die je krijgt in de lessen?
[heel ontevreden   heel tevreden]
[i] Het leren door te 'doen' in de les, zoals excursies of scheikunde-proefjes in plaats van luisteren of opgaven maken.
23. Hoe tevreden ben je over het aantal zelfstudie-uren? [heel ontevreden   heel tevreden + n.v.t.]
24. Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten [i] tijdens de les?
[heel ontevreden   heel tevreden] [Vraag VenstersVO]
[i] Denk hierbij aan: luisteren naar uitleg, zelfstandig werken, samenwerken, gebruik van ict, presenteren, enzovoorts.
25. Vind je dat de lessen aansluiten bij de gebeurtenissen uit het nieuws [i]?
[veel te weinig   ruim voldoende] [Vraag VenstersVO]
[i] We bedoelen hiermee of belangrijke dingen uit het nieuws of uit de krant ook in de les worden besproken.
26. Hoe tevreden ben je over het lesmateriaal [i]? [heel ontevreden   heel tevreden]
[i] Met lesmateriaal bedoelen we bijvoorbeeld leerboeken, werkboeken, projectboeken, tabellenboeken, examenbundels.
27. Hoe tevreden ben je over hoe vakken op elkaar aansluiten [i]? [heel ontevreden   heel tevreden]
[i] We bedoelen hiermee of je wat je bij het ene vak leert ook weer kunt gebruiken bij een ander vak.
28. Vind je dat de lessen zin hebben [i]? [helemaal niet   ja, zeker]
[i] Hiermee bedoelen we of je in de lessen ook iets leert.

Motivatie en excellentie

29. Word je door school uitgedaagd [i] om je best te doen? [veel te weinig   ruim voldoende]
[Vraag VenstersVO]
[i] Hiermee bedoelen we of je leraren je aanmoedigen om harder te leren, betere cijfers te halen, etc.
30. Word je gemotiveerd door docenten? [veel te weinig   ruim voldoende] [Vraag VenstersVO]
31. Weet je waarom je iets moet leren? [nooit   altijd]
32. Kan je meepraten over wat je moet leren? [nooit   altijd]
33. Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten [i] te doen om je te ontwikkelen? [heel ontevreden   heel tevreden]
[i] Hiermee bedoelen we niet-verplichte vakken en activiteiten als debatclubs, masterclasses, musical, schoolband, plusklassen, etc. die je zelf kan kiezen omdat je ze interessant vindt.

Gepersonaliseerd leren

34. Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten [i]? [helemaal niet   ja, zeker]
[Vraag VenstersVO]
[i] Denk hierbij aan: extra hulp van docenten als je ergens moeite mee hebt of extra opdrachten als iets je makkelijk afgaat.
35. Hoe tevreden ben je over hoe je wordt begeleid bij zelfstandig werken?
[heel ontevreden   heel tevreden]
36. Krijg je extra hulp als je problemen hebt met leren? [helemaal niet   ja, zeker + n.v.t.]
[Vraag VenstersVO]

ICT-gebruik

In dit onderdeel van de vragenlijst kijken we naar het ICT-gebruik op jouw school. Je moet hierbij denken aan bijvoorbeeld het werken met computers, digitale leeromgevingen of smartboards.

37. Hoe werkt de ICT [i] op jouw school? [heel slecht heel goed] [Vraag VenstersVO]
[i] Met ICT bedoelen we bijvoorbeeld computers, gebruik devices en internet, digitale leeromgevingen of smartboards.
38. Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid ICT [i] die gebruikt wordt tijdens de lessen?
[heel ontevreden heel tevreden] [Vraag VenstersVO]
[i] Met ICT bedoelen we bijvoorbeeld computers, gebruik devices en internet, digitale leeromgevingen of smartboards.
39. Kun je op school gebruikmaken van internet [i] als dat nodig is? [helemaal niet ja, zeker]
[i] Hiermee bedoelen we bijvoorbeeld of de wifi-verbinding altijd sterk genoeg is.

Toetsen

40. Weet je op tijd dat je een toets hebt? [nooit altijd]
41. Weet je wat je moet leren? [nooit altijd]
42. Hoe tevreden ben je over hoe snel je de uitslag van een toets krijgt?
[heel ontevreden heel tevreden]
43. Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten [i] zijn? [helemaal niet ja, zeker]
[Vraag VenstersVO]
[i] Met resultaten bedoelen we bijvoorbeeld hoe je de toetsen of de praktijkopdrachten hebt gemaakt en wat je beoordeling is.
44. Hoe tevreden ben je over hoe de leerstof terugkomt in de toets? [heel ontevreden heel tevreden]
45. Hoe tevreden ben je over de moeilijkheid van de toetsen? [heel ontevreden heel tevreden]

Onderwijsvoorzieningen en faciliteiten

46. Hoe tevreden ben je over de klaslokalen? [heel ontevreden heel tevreden]
47. Hoe tevreden ben je over de studieplekken [i] op school? [heel ontevreden heel tevreden]
[i] Hiermee bedoelen we bijvoorbeeld de studieplekken in het Open Leercentrum, in de bibliotheek/mediatheek en in studielokalen
48. Hoe tevreden ben je over het aantal computers op school? [heel ontevreden heel tevreden]
49. Hoe tevreden ben je over praktijkmateriaal [i] voor gym/techniek/kunst?
[heel ontevreden heel tevreden]
[i] Met praktijkmateriaal bedoelen we bijvoorbeeld gymtoestellen, labjassen, rekenmachines, kwasten, verf.
50. Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school? [heel ontevreden heel tevreden]
51. Hoe tevreden ben je over de kantine? [heel ontevreden heel tevreden]
52. Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn? [heel ontevreden heel tevreden]

Leefbaarheid en sfeer

53. Hoe tevreden ben je over de veiligheid [i] op school?
[heel ontevreden heel tevreden] [Vraag VenstersVO]
[i] Hiermee bedoelen we of je je prettig voelt op school, of er geen agressie is op school, of er geen geweld gebruikt wordt, of er voldoende camerabewaking is, enzovoorts.
54. Hoe duidelijk vind je de regels op school? [heel onduidelijk heel duidelijk] [Vraag VenstersVO]

55. Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten? [i]?
[heel ontevreden heel tevreden] [Vraag VenstersVO]
[i] Heeft de school regels om het pesten te voorkomen, of pesters door docenten worden aangesproken, of dat er in de klas gesproken wordt over pesten, enzovoorts.
56. Hoe tevreden ben je over hulp die je van school krijgt bij persoonlijke problemen?
[heel ontevreden heel tevreden + n.v.t.] [Vraag VenstersVO]
57. Word je goed geïnformeerd over je rechten en plichten op school? [helemaal niet ja, zeker]
58. Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school?
[heel vaak helemaal niet] [Vraag VenstersVO]
59. Ben je de afgelopen drie maanden online gepest door leerlingen van deze school?
[heel vaak helemaal niet] [Vraag VenstersVO]
60. Hebben leerlingen van deze school jou de afgelopen drie maanden expres lichamelijk pijn gedaan [i]?
[heel vaak helemaal niet] [Vraag VenstersVO]
[i] Denk hierbij aan schoppen, slaan, knijpen enzovoorts.
61. Ben je de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door leerlingen van deze school?
[heel vaak helemaal niet] [Vraag VenstersVO]
[i] Bijvoorbeeld op basis van je geloof, huidskleur, geslacht, seksuele voorkeur, enzovoorts.
62. Hoe tevreden ben je over de sfeer op school? [heel ontevreden heel tevreden]
[Vraag VenstersVO]
63. Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?
[heel ontevreden heel tevreden] [Vraag VenstersVO]

Op school met een beperking

64. Heb je een van de volgende lichamelijke handicaps, functiebeperkingen of (chronische) ziektes? We vragen dit om te meten of je school hier goed mee omgaat. Je kunt meerdere antwoorden aankruisen. [multi resp]
- Nee [exclusief, naar vraag 71]
  - Spraak- en/of taalproblemen (bijv. stotteren, afasie)
  - Blind of zeer slechtziend (ook met bril nog slechtziend)
  - Doof of zeer slechthorend
  - Problemen met (trap)lopen, bewegen en/of gebruik van armen
  - Ik zit in een rolstoel
  - Dyslexie
  - Dyscalculie
  - Chronische pijnklachten
  - RSI (pijn / tintelingen in armen, nek en rug door computergebruik)
  - Migraine / ernstige hoofdpijn
  - Eetstoornis (boulimie, anorexia, obesitas)
  - Long- en ademhalingsprobleem (bijv. cara, astma, chronische bronchitis, CF)
  - Huidaandoening (bijv. eczeem, psoriasis)
  - Suikerziekte / diabetes
  - ADHD of ADD
  - Psychisch probleem / aandoening (bijv. psychose, depressie, angststoornis, dwangneurose)
  - Verslaafd aan drugs, alcohol, gamen of gokken
  - Een vorm van autisme (bijv. PDD-NOS, Asperger, klassiek autisme)
  - Chronisch vermoeidheidssyndroom (ME, CVS)
  - Artrose, reuma of andere gewrichtsklachten
  - Spierdystrofie, spasme of andere spierziekte

- w. Een vorm van kanker
  - x. Epilepsie
  - y. Andere neurologische aandoening (bijv. MS, NAH)
  - z. Hart- en vaatziekte (bijv. hartaandoening, hoge bloeddruk, vernauwde vaten)
  - aa. Ernstige darmstoornis (bijv. ziekte van Crohn, colitis)
  - bb. Anders
65. Is dit vastgesteld door een specialist? [alleen als vraag 64a ≠ 1; apart voor alle aangekruiste beperkingen]
- a. Ja
  - b. Nee
66. Heb je last van je beperking in je opleiding? [heel vaak nooit; alleen als vraag 64a ≠ 1]
67. Houden docenten voldoende rekening met jouw beperking?
[veel te weinig ruim voldoende; alleen als vraag 64a ≠ 1]
68. Heb je bij je school aangegeven dat je een beperking hebt? [alleen als vraag 64a ≠ 1]
- a. Ja
  - b. Nee
69. Ben je tevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen[i] die er op school zijn voor jouw beperking?
[helemaal niet ja zeker + ik heb dat niet nodig; alleen als vraag 68a = 1]
[i] We bedoelen hiermee rust- of werkruimtes, werkplekaanpassingen, extra verlichting, scanner, computeraanpassingen zoals spraak of braille, enzovoorts.
70. Ben je tevreden over de geschiktheid van het gebouw [i] voor mensen met jouw beperking?
[helemaal niet ja, zeker + ik heb dat niet nodig; vraag 68a = 1]
[i] We bedoelen hiermee of je makkelijk het gebouw in kan komen en je makkelijk kan bewegen in het gebouw, bijvoorbeeld door drempels, liften, breedte van de deuren, aangepaste toiletten, enzovoorts.

Inspraak op school

71. Is er een leerlingenraad [i] op school?
- a. Ja
  - b. Nee
  - c. Weet ik niet
- [i] De leerlingenraad is een groep leerlingen die de school beter en leuker voor de leerlingen probeert te maken (door bijv. een schoolfeest te organiseren of met de directie te praten).
72. Is er een medezeggenschapsraad[i] op school?
- a. Ja
  - b. Nee
  - c. Weet ik niet
- [i] In de medezeggenschapsraad bespreken leerlingen, docenten en ouders allerlei belangrijke schooldocumenten met de schoolleiding. De leerlingen zijn voor deze taak gekozen.
73. Zit je in een leerlingenraad of medezeggenschapsraad? [Alleen als vraag 71 = 1 en/of vraag 72 = 1]
- a. Ja
  - b. Nee
74. Telt de mening van leerlingen mee op jouw school? [helemaal niet ja, zeker] [Vraag VenstersVO]
75. Hoeveel behoefte heb je aan inspraak [i] op school? [heel weinig heel veel]
[i] Of je mee mag praten over wat er op school gebeurt.
76. Hoe tevreden ben je over de leerlingenraad?
[heel ontevreden heel tevreden; alleen als vraag 71 = 1]
77. Hoe tevreden ben je over de medezeggenschapsraad?
[heel ontevreden heel tevreden; alleen als vraag 72 = 1]

78. Hoe tevreden ben je over de mate waarin school het jou mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad? [heel ontevreden heel tevreden; alleen als vraag 72 = 1]
79. Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?
[heel ontevreden heel tevreden]

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB)

80. Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profiel- of sectorkeuze?
[heel ontevreden heel tevreden; alleen vmbo leerjaar 2-3-4 en vraag 9a ≠ 1, havo leerjaar 3-4-5 en vwo leerjaar 3-4-5]
81. Hoe tevreden ben je over jouw sectorkeuze?
[heel ontevreden heel tevreden; alleen vmbo leerjaar 3-4 en vraag 9a ≠ 1]
82. Hoe tevreden ben je over jouw profielkeuze?
[heel ontevreden heel tevreden; alleen havo leerjaar 4-5 en vraag 8e ≠ 1, vwo leerjaar 4-5-6 vraag 8e ≠ 1]
83. Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?
[heel ontevreden heel tevreden + ik krijg nog geen begeleiding] [Vraag VenstersVO]
84. Hoe tevreden ben je over de informatie over eindexamens [i]?
[heel ontevreden heel tevreden, alleen vmbo 4, havo 5, vwo 6]
[i] We bedoelen hiermee de informatie over wanneer de eindexamens zijn, waar de eindexamens gehouden worden, hoe je voorbereid wordt in de klas, enzovoorts.
85. Helpt de school jou bij het zoeken naar een stage? [helemaal niet ja, zeker; alleen praktijkonderwijs]
[Vraag VenstersVO]
86. Vind je dat je echt iets leert op je stage? [helemaal niet ja, zeker; alleen praktijkonderwijs]
[Vraag VenstersVO]

Het algemene oordeel over jouw school

87. Hoe goed vind je jouw school / welk rapportcijfer geef je jouw school? [rapportcijfer]
88. Hoe tevreden ben je over jouw keuze voor deze school? [heel ontevreden heel tevreden]
89. Ga je met plezier naar school? [nooit altijd] [Vraag VenstersVO]
90. Heb je nog opmerkingen over jouw school of onderwijs die je kwijt wilt? [open]

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

CM	cultuur en maatschappij
CM/EM	combinatieprofiel cultuur en maatschappij, en economie en maatschappij
EM	economie en maatschappij
havo	hoger algemeen voorbereidend onderwijs
LAKS	Landelijk Actie Komitee Scholieren
LOB	loopbaanoriëntatie en –begeleiding
lwoo	leerwegondersteunend onderwijs
MR	medezeggenschapsraad
NG	natuur en gezondheid
NT	natuur en techniek
NG/NT	combinatieprofiel natuur en gezondheid, en natuur en techniek
pro	praktijkonderwijs
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
vmbo-bl	vmbo basisberoepsgerichte leerweg
vmbo-gl	vmbo gemengde leerweg
vmbo-kl	vmbo kaderberoepsgerichte leerweg
vmbo-tl	vmbo theoretische leerweg
wvo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Tabel 1	Overzicht respons LAKS-monitor 2016	8
Tabel 2	Verdeling respons naar leerjaar	82
Tabel 3	Verdeling respons naar niveau	82
Tabel 4	Verdeling respons naar geslacht	82
Tabel 5	Verdeling respons naar vmbo-leerweg	83
Tabel 6	Verdeling respons naar vmbo-sector	83
Tabel 7	Verdeling respons naar havo-/vwo-profiel	83
Tabel 8	Verdeling respons naar provincie	84
Tabel 9	Verdeling respons naar schoolgrootte	84
Tabel 10	Clusterindeling LAKS-monitor 2016	86
Figuur 1	Aanwezigheid leerlingenraad en/of medezeggenschapsraad/ouderraad en deelname aan leerlingenraad of medezeggenschapsraad	20
Figuur 2	Oordeel over inspraak op school (totaaloordeel)	21
Figuur 3	Telt de mening van leerlingen mee op jouw school?	22
Figuur 4	Hoe tevreden ben je over de leerlingenraad?	22
Figuur 5	Hoe tevreden ben je over de medezeggenschapsraad?	22
Figuur 6	Hoe tevreden ben je over de mate waarin school het jou mogelijk maakt deel te nemen aan de medezeggenschapsraad?	22
Figuur 7	Hoe tevreden ben je over de manier waarop klachten worden behandeld op school?	22
Figuur 8	Hoeveel behoefte heb je aan inspraak op school?	23
Figuur 9	Hoe tevreden ben je over het op tijd doorgeven van roosterwijzigingen?	24
Figuur 10	Informeert de school jou over schoolzaken die voor leerlingen belangrijk zijn?	24
Figuur 11	Word je goed geïnformeerd over je rechten en plichten op school?	25
Figuur 12	Hoe tevreden ben je over de informatie over eindexamens?	25
Figuur 13	Oordeel over ict-gebruik (totaaloordeel)	29
Figuur 14	Hoe tevreden ben je over hoe docenten met ict werken?	30
Figuur 15	Hoe werkt de ict op jouw school?	30
Figuur 16	Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid ict die gebruikt wordt tijdens de lessen?	30
Figuur 17	Oordeel over toetsen (totaaloordeel)	31
Figuur 18	Weet je op tijd dat je een toets hebt?	32
Figuur 19	Weet je wat je moet leren?	32
Figuur 20	Hoe tevreden ben je over hoe snel je de uitslag van een toets krijgt?	32
Figuur 21	Vertellen docenten jou duidelijk hoe jouw resultaten zijn?	32
Figuur 22	Hoe tevreden ben je over hoe de leerstof terugkomt in de toets?	33
Figuur 23	Hoe tevreden ben je over de moeilijkheid van de toetsen?	33
Figuur 24	Hoeveel lessen vallen er uit?	34
Figuur 25	Hoe tevreden ben je over jouw rooster?	34
Figuur 26	Hoe tevreden ben je over buitenschoolse activiteiten?	35
Figuur 27	Oordeel over stage praktijkonderwijs (totaaloordeel)	36
Figuur 28	Helpt de school jou bij het zoeken naar een stage?	37
Figuur 29	Vind je dat je echt iets leert op je stage?	37
Figuur 30	Oordeel over docenten (totaaloordeel)	41
Figuur 31	Hoe tevreden ben je over hoe docenten met jou omgaan?	42

Figuur 32	Behandelen docenten jou met respect?	42	Figuur 73	Hoe tevreden ben je over de sfeer op school?	63
Figuur 33	Vind je dat jouw docenten goed uitleggen?	42	Figuur 74	Hoe tevreden ben je over de omgang met andere leerlingen van deze school?	63
Figuur 34	Kan je met jouw vragen terecht bij jouw docenten?	42	Figuur 75	Ervaren pestgedrag (totaal, blauw=niet of nauwelijks gepest)	65
Figuur 35	Hoe tevreden ben je over wat jouw docenten van hun vak weten?	43	Figuur 76	Ben je de afgelopen drie maanden gepest door leerlingen van deze school? (Blauw=niet of nauwelijks gepest)	65
Figuur 36	Hoe tevreden ben je over jouw mentor/tutor/coach?	43	Figuur 77	Ben je de afgelopen drie maanden online gepest door leerlingen van deze school? (Blauw=niet of nauwelijks online gepest)	65
Figuur 37	Oordeel over manieren en vormen van lesgeven (totaaloordeel)	44	Figuur 78	Hebben leerlingen van deze school jou de afgelopen drie maanden expres lichamelijk pijn gedaan? (Blauw=niet of nauwelijks pijn gedaan)	66
Figuur 38	Hoe tevreden ben je over de hoeveelheid praktijk die je krijgt in de lessen?	45	Figuur 79	Ben je de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door leerlingen van deze school? (Blauw=niet of nauwelijks gediscrimineerd)	66
Figuur 39	Hoe tevreden ben je over het aantal zelfstudie-uren?	45	Figuur 80	Percentage type handicap of beperking (meerdere antwoorden mogelijk; alleen scholieren met handicap/beperking)	68
Figuur 40	Hoe tevreden ben je over de afwisseling van verschillende activiteiten tijdens de les?	45	Figuur 81	Heb je last van je beperking(en) in je opleiding? (Blauw=nooit)	68
Figuur 41	Vind je dat de lessen aansluiten bij de gebeurtenissen uit het nieuws?	45	Figuur 82	Heb je bij je school aangegeven dat je een beperking hebt? (Blauw=ja)	68
Figuur 42	Hoe tevreden ben je over het lesmateriaal?	46	Figuur 83	Houden docenten voldoende rekening met jouw beperking?	69
Figuur 43	Hoe tevreden ben je over hoe vakken op elkaar aansluiten?	46	Figuur 84	Ben je tevreden over de beschikbare hulpmiddelen en aanpassingen die er op school zijn voor jouw beperking?	69
Figuur 44	Vind je dat de lessen zin hebben?	46	Figuur 85	Ben je tevreden over de geschiktheid van het gebouw voor mensen met jouw beperking?	69
Figuur 45	Oordeel over gepersonaliseerd leren (totaaloordeel)	48	Figuur 86	Algemeen oordeel (totaaloordeel)	73
Figuur 46	Houden docenten rekening met je sterke en zwakke punten?	48	Figuur 87	Hoe tevreden ben je over jouw keuze voor deze school?	74
Figuur 47	Hoe tevreden ben je over hoe je wordt begeleid bij zelfstandig werken?	48	Figuur 88	Ga je met plezier naar school?	74
Figuur 48	Krijg je extra hulp als je problemen hebt met leren?	49	Figuur 89	Hoe goed vind je jouw school / welk rapportcijfer geef je jouw school?	75
Figuur 49	Oordeel over motivatie en excellentie (totaaloordeel)	50	Figuur 90	Percentage ontevreden (5,5 of lager) en zeer tevreden (7,5 of hoger) scholieren	76
Figuur 50	Word je door school uitgedaagd om je best te doen?	51	Figuur 91	Percentage ontevreden (5,5 of lager) en zeer tevreden (7,5 of hoger) scholieren, per vestiging	76
Figuur 51	Word je gemotiveerd door docenten?	51	Figuur 92	Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - praktijkonderwijs	78
Figuur 52	Weet je waarom je iets moet leren?	51	Figuur 93	Prioriteitenmatrix sociale veiligheid – vmbo	79
Figuur 53	Kan je meepraten over wat je moet leren?	51	Figuur 94	Prioriteitenmatrix sociale veiligheid – havo	79
Figuur 54	Hoe tevreden ben je over de mogelijkheid om naast de normale vakken ook extra vakken of activiteiten te doen om je te ontwikkelen?	51	Figuur 95	Prioriteitenmatrix sociale veiligheid - vwo	80
Figuur 55	Hoe tevreden ben je over de begeleiding bij jouw profiel- of sectorkeuze?	53			
Figuur 56	Hoe tevreden ben je over jouw profiel- of sectorkeuze?	53			
Figuur 57	Oordeel over onderwijsvoorzieningen (totaaloordeel)	57			
Figuur 58	Kun je op school gebruikmaken van internet als dat nodig is?	58			
Figuur 59	Hoe tevreden ben je over de klaslokalen?	58			
Figuur 60	Hoe tevreden ben je over de studieplekken op school?	58			
Figuur 61	Hoe tevreden ben je over het aantal computers op school?	58			
Figuur 62	Hoe tevreden ben je over praktijkmateriaal voor gym/techniek/kunst?	59			
Figuur 63	Hoe tevreden ben je over de begeleiding richting een vervolgstudie?	59			
Figuur 64	Oordeel over faciliteiten en voorzieningen (totaaloordeel)	60			
Figuur 65	Hoe tevreden ben je over hoe schoon het is op school?	61			
Figuur 66	Hoe tevreden ben je over de kantine?	61			
Figuur 67	Hoe tevreden ben je over hoe schoon de toiletten zijn?	61			
Figuur 68	Oordeel over leefbaarheid en sfeer (totaaloordeel)	62			
Figuur 69	Hoe tevreden ben je over de veiligheid op school?	63			
Figuur 70	Hoe duidelijk vind je de regels op school?	63			
Figuur 71	Hoe tevreden ben je over wat school doet tegen pesten?	63			
Figuur 72	Hoe tevreden ben je over hulp die je van school krijgt bij persoonlijke problemen?	63			

Colofon

De LAKS-monitor 2016 is het tevredenheidsonderzoek van het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) onder scholieren in het voortgezet onderwijs. Dit rapport met de landelijke resultaten van de LAKS-monitor 2016 is uitgegeven in juni 2016.

Algemene projectcoördinatie

LAKS, Amsterdam

Jelmer Hoogland

Jettie Lensen

Chris Janssen

Vormgeving

de Staat van Creatie, Leeuwarden

Tarek Laarif

Jetze Paulusma

Onderzoek

ResearchNed, Nijmegen

Joyce Bendig-Jacobs

Froukje Wartenbergh-Cras

Danny Brukx

Druk

Postfly, Amsterdam

De LAKS-monitor 2016 kon worden uitgevoerd dankzij een financiële bijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

© 2016 ResearchNed Nijmegen in opdracht van het LAKS. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding. ResearchNed werkt conform de kwaliteitsnormen NEN-EN-ISO 9001:2008 voor kwaliteitsmanagementsystemen en NEN-ISO 20252:2012 voor markt-, opinie- en maatschappelijk onderzoek. Het onderzoeksrapport kan worden gedownload via www.laks-monitor.nl. Gedrukte exemplaren kunnen worden (na)besteld bij het LAKS via info@laks.nl.

 [FACEBOOK.COM/
LAKSFB](https://www.facebook.com/LAKSFB)
 [@LAKSTWEETS](https://twitter.com/LAKSTWEETS)
 [@LAKSSTAGRAM](https://www.instagram.com/LAKSSTAGRAM)

INFO@LAKS.NL
020-52544060
(MA T/M DO).

**WAT KUN JE MET DEZE
RESULTATEN?**
LAKS KAN JE HELPEN!
WIJ KOMEN LANGS OP
SCHOOL EN GEVEN
(GRATIS) TRAINING.
INTERESSE? MAIL NAAR:
INFO@LAKS.NL

